

Poštnina plačana v gotovini!

GLASILO PLANINSKE ZVEZE
SLOVENIJE

LETNIK • XI • LV

12

DECEMBER • 1955

VSEBINA:

Zlatorog	601
Dr. ing. Francec Avčin: Vežbalna odprava v Montblansko skupino 1955	603
Boris Režek: »Stampovska«	606
Janez Kruščić: Jugovzhodna stena Grand Druja (3754 m)	609
Mitja Sarabon: Misli I.	614
Marjan Kersič-Belač: Utrinki s poti po Centralnih Alpah	615
Mitja Sarabon: Misli II.	627
Marjan Perko: Les Courtes 3856 m	628
Janez Brojan: Kukova Spica	632
Mitja Kilar: V vrhovih nad Krmo	633
Ciril Debeljak: Belvedere	639
Ciril Debeljak: 1. Severna stena Planjave pozimi	642
Ciril Debeljak: 2. Po Planjavi počez	644
Janez Čanžek: Zasavski alpinisti v Durmitoru	648
Janez Kruščić: Opisi	647
Janez Čanžek: Opisi iz Durmitora	648
Rado Lavrič: Tov. Predrag Pašić o naši Transverzali	653
Ing. Friderik Degen: Nekaj misil ob otvoritvi gorske ceste Ribnica na Pohorju—Ribniška koča	655
Društvene novice	656
Iz planinske literature	658
Razgled po svetu	661

Priloga: Franc Močnik: Reševanje v planinah

Prilogo natisknila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaestkrat na leto, po potrebi v snopčih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tone Orel, Celje, L. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozaščeva ulica št. 12, poštni predel 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znasa din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite podlag prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Kvalitetna briška, vipavska in kraška vina

Vam nudi po najnižjih cenah
delovni kolektiv podjetja

»VINO GORICA«
SOLKAN

TRGOVINA
Z ŽELEZNINO

»ŽELEZO - OPREMA«
NOVA GORICA

nudi po najnižjih cenah potrebščine
za gospodinjstvo, kovinske predmete za obrt in industrijo

Cenjenim odjemalcem se priporoča delovni kolektiv

»ZLATOROG«

skupni dom planincev, lovcev, ribičev in gozdarjev v Ljubljani

Želja slovenskih planincev, da bi si zgradili v glavnem mestu Slovenije, v Ljubljani, svoj osrednji planinski dom, je že stara. Z njo so se resno ukvarjali že v času med obema vojnoma. Po osvoboditvi je zamisel ponovno oživel. Planinska zveza Slovenije je ustanovila v ta namen poseben sklad, v katerega se je do letos nateklo nekaj čez 2 milijona dinarjev.

Slovenija kot alpska dežela, v kateri je izredno živa in razvita planinska ideja in praksa, brez dvoma tak osrednji dom potrebuje. Planinsko delovanje v najrazličnejših oblikah je ena izmed naših nacionalnih potreb in lastnosti. Zato ni prav nič čudno, če si vsi planinci želimo, da bi s svojim Domom v Ljubljani ne le poudarili planinski značaj naše dežele, temveč dobili tudi prostor, kjer bi se lahko shajali in od koder bi naša planinska organizacija lažje delovala in se razvijala. Vse do sedaj smo se vedno potikali (tako Zveza kot ljubljanska društva) kot gostaci po barakah in po tesnih, zakotnih pisarnah. Razumljiva in globoko upravičena je zategadelj želja, da bi bili čim prej na svojem.

Zdaj se nam ponuja edinstvena priložnost.

Slovenski lovci, ki so prav tako že dolgo čutili potrebo po svoji lastni strehi v Ljubljani, so razvili veliko in sijajno iniciativo za zgraditev skupnega lovskega, planinskega, ribiškega in gozdarskega doma. Tisto, česar bi vsak sam zase ne zmogel tako hitro, se da uresničiti z združenimi močmi. Ta dom ima celo že svoje, prav posrečeno, simbolično in nam vsem ustrezajoče ime »Zlatorog«.

S skupnimi močmi torej zgradimo »Zlatoroga«! Tak je bil soglasni sklep lovske, planinske in ribiške organizacije.

V »Zlatorogu« bi vse imenovane organizacije našle vse prostore za svoje delovanje. Tu bi bili organizacijski in klubski prostori, trgovina za alpinistične, planinske, lovske, ribiške in športne potrebščine, prostori za zborovanja in predavanja, morda tudi celo za stalne razstave in muzeje, bila pa bi tudi restavracija, ki bo za zmerno ceno postregla z lovkimi in ribiškimi specialitetami ter s planinskimi jedmi in okrepčili. Razen tega bi ta dom nudil poceni prenočišča podeželskim članom organizacij, ki bodo ta dom zgradile, posebna informacijska pisarna pa vsa potrebna obvestila in nasvete.

Načrti za »Zlatorog« so že v delu. Izdeluje jih naš planinski priatelj in znani arhitekt ing. Dore Mihevc. Ko bodo izdelani, bomo članstvo

z njimi nadrobno seznanili. »Zlatorog« bi stal bodisi v Dalmatinovi (blizu sodišča) bodisi v Kolodvorski (blizu kina Sloga), bodisi v Vošnjakovi ulici — na vsak način v ožjem središču mesta in v bližini železniške postaje.

Do 10. novembra 1955 je bilo za gradnjo doma že zbranih blizu 14 milijonov dinarjev, kar je prav lep uspeh, če se pomisli, da se je akcija resneje začela šele sredi februarja.

Prispevali so:

lovci	10 836 148 din
planinci (iz že obstoječega sklada) . . .	2 300 000 din
ribiči	584 000 din
ostali	<u>163 890 din</u>
<i>skupno torej . . . . .</i>	<i>13 884 038 din</i>

Najbolj delovni so bili doslej vsekakor lovci, oni edini so stvar zagrabili z vso vnemo in tudi najbolj množično: na občnem zboru republiške lovske zveze so sklenili, da mora prispevati obvezno vsak član najmanj 200 din, njihove organizacijske enote, lovske družine in okrajne lovske zveze, pa še posebej. Lovske organizacije so poleg denarja nabrale pri svojih članih, ki so prispevali po eno, dve ali več smrek, že 140 m³ gradbenega lesa (Slovenj Gradec) in 1 wagon cementa (LD Trbovlje). Lovci zbirajo prispevke na vseh svojih lovskih sestankih, sejah in prireditvah in so za akcijo zainteresirali slehernega svojega člana.

Na vrsti smo planinci!

Tudi mi ne smemo zaostajati, saj je nam naš dom prav tako, če ne še bolj potreben kot lovcem. Vsako planinsko društvo naj obvezno prispeva po svoji zmogljivosti, razen tega pa naj organizira zbiranje med člani pa tudi med nečlani in po raznih gospodarskih in drugih organizacijah, ob vsaki priložnosti, ki se ponudi! Zbirajo naj se tudi prispevki v gradbenem in drugem materialu. Naj ne bo planinka, ki ne bi tudi osebno vsaj skromno prispeval. »Zlatorog« bo tudi njegov dom!

Pri Planinski zvezi Slovenije je bila ustanovljena posebna komisija za zgraditev »Zlatoroga«. Komisija bo pripravila vse nadrobnosti v zvezi z zbiranjem prispevkov pa tudi obvezne predloge za skupščino PZS. Toda: ne čakajmo na obvestila komisije in na sklepe skupščine PZS, začnimo z zbiranjem in prispevki že danes! Če bomo sami primerno agilni in požrtvovalni, smo prepričani, da nam bo pomagala tudi republika in mesto Ljubljana in da bomo spomladi 1956 že lahko začeli z gradnjo.

Na delo za »Zlatoroga«!

Planinska zveza Slovenije

Dr. ing. Franc ē Avčin:

VEŽBALNA ODPRAVA V MONTBLANŠKO SKUPINO 1955

etošnja vežbalna odprava slovenskih alpinistov v montblansko skupino je imela v še večji meri kot lanskoletna namen, pripravljati skupino najvidnejših slovenskih alpinistov za bodočo jugoslovansko himalajsko odpravo. Zato njen namen niso bile toliko ture skrajne težavnosti v detaljih, zlasti ne v skali, kot tako imenovane »grandes courses«. To so dolgotrajni, naporni, več alpinističnega znanja ter izkušenj v snegu in ledu kot tehnične spretnosti v kopni skali zahtevajoči vzponi, po možnosti velika prečenja v višinah okrog 4000 m. Obenem naj bi se že vnaprej pokazale, spoznale in formirale nekatere za himalajske odprave sila važne karakterne lastnosti udeležencev: družabnost, požrtvovalnost, samodpoved v korist skupnim interesom ipd.

Letošnje od sile muhasto vreme je žal preprečilo izpolnitve nekaterih najvišje zastavljenih ciljev navedene vrste, vendar smo v danih razmerah lahko zadovoljni z rezultati, dasi bi bili ob boljši izbiri lege izhodiščnega taborišča lahko lepši, oziroma vsaj številnejši. Izkazalo se je namreč, da chamoniska dolina in nепosredna bližina mondenega letovišča kljub nekaterim prednostim ni najprikladnejša za tabor alpinistov z omenjenimi visokimi nameni. V više ležečem taboru, n. pr. na Plan d'Aiguilles v višini ca. 2500 m (1000 m nad Chamonixom), bi mnogo bolje lahko izkoristili kratke, kolikor toliko ugodne vremenske periode, tudi poldneve, za razne vežbalne vzpone. Bližina Montenversa na eni in postaja Bossoms na drugi strani bi udeležence tabora osvobodila navezanosti na obratovalne čase obeh vzpenjač, obenem pa bi bilo kolktivno oskrbovanje iz doline vseeno lahko izvedljivo. Tudi bi bila ostra klima in stalno bivanje v večji višini boljša kondicijska oz. fizična priprava za tamošnje velike vzpone. Nova vzpenjač na Aiguille du Midi, pravo tehnično čudo svoje vrste, bi z dvigom prav v sredino montblanskih vrhov časovno lahko ogromno pripomogla. Vse te in podobne momente bo veljalo upoštevati prihodnjic.

Udeleženci vežbalne odprave so bili naslednji: Kersnik Stane — vodja odprave, Ljubljana; Avčin dr. ing. Franc ē — tehnični vodja, Ljubljana; Zupančič dr. Andrej — zdravnik odprave, Ljubljana; Krušč Janez, Jesenice; Perko Marjan, Tržič; Keršič Marjan, Ljubljana; Kilar Mitja, Ljubljana; Govekar Jože, Ljubljana; Debeljak Ciril, Celje; Levstek Igor, Ljubljana; Jeglič Tone, Ljubljana; Kunaver Aleš, Ljubljana; Pintar Milan, Ljubljana; Zupan Tone, Jesenice; Ferjan Peter, Jesenice. Finančna sredstva je preskrbela Planinska zveza Slovenije. Bila so skromna, a zadostna. Iz prihrankov smo nabavili dokaj alpinistične opreme in najnovejše literature. Mnogo so nam pripomogla z uvidcnostjo in požrtvovalnostjo nekatera naša

podjetja, predvsem »Planica-Šport«, ki nas je oskrbelo s šotori in »Utensilia«, ki nam je izdelala kvalitene domače dereze po naših željah. Šotori so bili dobro uporabni tudi v večjih višinah, za veter in dež nepropustni, res zelo zadovoljivi. Izkazalo se je, da nima pomena in smisla vlačiti iz domovine preveč konservirane hrane, ker pri takih podjetjih pač ne tekne in je vsak skušal dobiti čim več sveže hrane, zlasti ker je razmeroma poceni. Tradicionalni čaj je iz jedilnika vseh alpinistov nekam izginil. Zamenjala ga je konservirana goveja oz. kurja juha v prahu, ki neprimerno bolj zadovolji želodčne potrebe kot kakršen koli čaj, zlasti v višjih legah in v bivkah.

Naša oprema se je za običajne ture izkazala razmeroma dobro, čeprav nam marsičesa še manjka (n. pr. dobra impregnacijska sredstva za tkanine, zlasti obleke). V marsikaterem pogledu pa smo bili bolje opremljeni in na razne eventualnosti, ki jih letos spričo izredno nepreračunljivega vremena ni manjkalo, bolje pripravljeni kot mnoge inozemske naveze. Tako je n. pr. značilno, da se tako važne, za nas same po sebi umljive šotorske vreče za bivakiranje tam ne morejo uveljaviti, čeprav bi to preprčilo vsaj polovico nesreč zaradi hudih nenadnih vremenskih preobratov, tako značilnih za montblanške gore.

Kolektivno življenje je bilo kar zadovoljivo, tovarištvo iskreno in so končno le izginila stara, povsem neosnovana lokalistična trenja med raznimi skupinami alpinistov. Disciplina je bila na lepi višini, že blizu prave samodiscipline, razen osamljenega, samovoljnega, bolestno ambicioznega poizkusa v vzponu po senzacionalni severozahodni steni Malega Druja, ki bi bil ves kolektiv utegnil spraviti v nepregledno, težavno situacijo v primeru slabšega izida. Cherchez la femme...! V bodoče, ko bo izbira naših himalajcev že izvršena, bo priporočljivo izpremešati naveze tako, da bo vsakdo navajen na alpinistično delo z vsakomer. Karakterne razlike se bodo tako laže izravnavele in obrusile. Ta moment je za homogenost himalajske ekipe conditio sine qua non, kot to najzgovorneje dokazuje uspela Huntova odprava na Mt. Everest.

Podobni podvigi v Zapadnih Alpah bodo potrebni še vnaprej in to iz enega samega neizogibnega razloga: zaradi snega in ledu, clementov, ki v Himalaji daleč prevladujeta nad skalo. Vprav montblanška skupina ju nudi v vseh mogočih variacijah skozi vse leto. Le Monte Rosa in delno Bernina predstavlja nekaj podobnega. Višina 4000 m sama ni toliko važna. Zdrav organizem se je hitro povsem navadi, za himalajske podvige je pa tako še enkrat prenizka. Pač pa pomaga odkrivati fizične defekte, nezadostno kondicijo, premajhno pripravo. V tem pogledu nam ni treba hoditi v Centralne Alpe, gora, snega in mraza imamo dovolj v domovini, vsako zimo. Zato je nujno, da se vsi kandidati za Himalajo ostro urijo doma skozi vso zimo. Da bi se ta trening v čim večji meri vršil v okoliščinah, vsaj do neke mere podobnih himalajskim — si licet parva componere magnis — je potrebno, nabaviti takoj vsaj dva kompleta za 4—6 oseb visokokvalitetne himalajske opreme (šotor, dvojna spalna vreča, s puhom podložena obločka, neprodušna preobleka za viharje ipd.), ki

bosta na izmeno vso zimo na razpolago za dolge, večdnevne ture na določenih smerch z bivakiranjem v snegu ob poljubnem vremenu. Tovrstna priprava za Himalajo bo učinkovitejša, trajnejša, predvsem pa cenejša od drugih periodičnih obiskov v Centralne Alpe, kjer je človek vse preveč odvisen od vremenskih samovoljnosti. Če jo še kombiniramo s težaškim poslom nošenja bremen v naše koče, bomo kombinirali utile cum dulci, saj je zaslužek za vse alpiniste pereč problem.

Slovenski alpinisti v Centralnih Alpah niso več tuje pojave. Priborili so si že lep sloves solidnosti in trčnosti. Lepo spričevalo smo si to pot napisali s tem, da smo iz ruševin z najprimitivnejšimi sredstvi v tamkaj nepoznanem prostovoljnem delu ponovno postavili in za silo uredili porušeno zavetišče Leschaux pod Grandes Jorasses, česar vse francosko planinstvo ni zmoglo, češ da bi bilo »predrago«. Tudi so nekatere naše tehnične metode (dvojni škripčev poteg, dvojni vrvni sedež) že našle mesta v učnem programu francoske Sorbonne alpinizma, v znani Ecole Nationale de Ski et d'Alpinisme in to pod našim imenom. Da nam uspe v kakem ugodnem letu še nekaj prav vrhunskih podvigov, pa se bomo tudi v Centralnih Alpah lahko šteli za enake med enakimi. Ni več dvoma, da naš človeški material fizično in tehnično to zmore, kakor tudi intelektualno ne zaostaja za inozemskimi veličinami. Vse, kar nam manjka, so njihova sredstva, pa še ta ne pomenijo vedno vsega. Če bo naša bodoča himalajska odprava organizirana in opremljena, kakor je treba, če v njej in o njej ne bodo kot doslej odločale bolestne osebne ambicije in drugi taki lepi momenti, potem nam ob neprestanem skrbnem kondicijskem treningu uspeh izostati ne more, da nam bodo le tamošnji himalajski bogovi naklonjeni.

Kvalitete izvršenih tur tu ne bomo naštevali, ker bodo opisane povečini posebej. Pripomniti je treba le to, da težavnostne stopnje, navedene v vodnikih, veljajo za normalne t. j. ugodne razmere (toplo vreme, suha skala, dober led, trd sneg ipd.). Vsako odstopanje od teh pogojev pa v Centralnih Alpah lahko tudi najlažjo turo spremeni v najtežjo, najlepši užitek v neznosno trpljenje, najpreprostejšo smer v najnevarnejše tveganje. Takih pogojev je bilo letos domala vse leto. Zato ture à la Grandes Jorasses - Walkerjev steber, severna stena Drujev, Aiguille de Triolet s severa ipd. letos niso bile mogoče in jih tudi niti domači niti inozemski alpinisti niso poskušali. S tega zrelišča velja presojati opravljenje ture in poizkuse. Za himalajsko šolo pa so bile letošnje težke razmere pravzaprav boljše, kot če bi bile normalne, čeprav so nam kvaliteto vzponov navidezno znižale, število pa občutno zmanjšale. U dobrome je lako dobar biti.

Opravljeni vzponi so naslednji:

1. 30. julija, Belvedere (2966 m) — Kersnik, Krušč, Debeljak, Perko, Ferjan, Zupan.
2. 30. julija, Lac Blanc (2360 m) — Keršič, Kilar, Pintar, Jeglič, Župančič, Levstek, Govekar.
3. 1. avgusta, Moine (3400 m) — Kilar, Govekar, Keršič, Levstek.

4. 1. avgusta, Južna stena Druja (3733 m), 800 m, IV. do V. tež. st. — Kruščic, Debeljak, Perko, Zupan, Ferjan.
5. 1. avgusta, Greben Rochefort (4005 m) — Dent du Géant (4013 m), zelo dolga in zahtevna tura — Keršič, Govekar, Kilar, Levstek.
6. 4. avgusta, A. d'Entreves (3600 m) — Kersnik, Perko.
7. 4. avgusta, La Tour Ronde (3782 m), severovzhodni greben — Kruščic, Zupan, Debeljak, Ferjan.
8. 5. avgusta, Point Albert v A. de l'M (2844 m), 200-metrska kopna stena V. st. — Jeglič, Pintar.
9. 7. avgusta, Mt. Blanc (4807 m) preko Grands Mulets, sestop čez Dôme du Goûter — Avčin, Kersnik, Zupan, Ferjan.
10. 7. avgusta, Les Courtes (3856 m), 1000-metrska severna stena III. do IV. st. — Kruščic, Debeljak, Perko.
11. 7. avgusta, Chardonnet (3824 m), grebensko prečenje — Govekar, Kilar, Župančič.
12. 7. avgusta, Chardonnet (3824 m), poskus v severni steni, 600 m, IV. st., do polovice stene zaradi vremenskega preobrata — Keršič, Levstek.
13. 10. avgusta, Mt. Blanc (4807 m), preko Grands Mulets, sestop kot pod 9., vse enem dnevu — Keršič, Govekar, Pintar.

H koncu smo bili pričajoči zaključnim praktičnim izpitom, ki so jih gojenci francoske Vojaške alpinistične šole opravljali pred strokovnjaki - civilisti (!). Pri tem smo videli lepo tehnično spremnost pa tudi detajle v opremi, ki nas ne bi zadovoljili. Zatem smo se sami vadili v raznih nadrobnostih ledne tehnike. Nad dobljenimi izkušnjami je bilo zadovoljstvo splošno.

Boris Režek:

»ŠTAMFOVSKA«

(Ob desetletnici priljubljene pesmi)

gorniško poezijo je pri nas še slabše kot s prozo — ne nabrali bi za culo knjig; vse pesmi, kar jih je, pa bi ne napolnile drobne knjižice, najsi bi zmašili vanjo tudi vse prigodniške skovanke, ki so bile kdaj objavljene v našem Vestniku. Drugih pesmi tako skoraj ni, saj jih je nekdanji urèdnik dr. Josip Tominšek priobčeval le izjemoma. Sele zadnja leta so odprte strani Vestnika tudi pesnikom in če bodo zanamci čez desetletja dajali to žetev na rešeto, bo morda ostalo kaj klenega za primeren izbor.

Slovenci se sicer ne moremo pritoževati, da nam pesnikov manjka. Samo opevali so in še dandanes vse drugo prej kot pa gore in gorniška doživetja.

Nič čudnega, da je tista redka bera, ki jo imamo, slejkoprej naletela na ugoden odmev. »Štamfovska pesem« pa je postala celo ena najbolj priljubljenih popevk po l. 1945, ko jo je populariziral Radio Ljubljana.

Nastanek te pesmi sega tja v l. 1937. Janez Gregorin je takrat objavil v reviji »Planinska Matica« pesem »Cvetje v skalah«. Gregorin pa je bil v svojem knjižnem delovanju le vzporedno pesnik in je sam menil, da je s to pesmijo nehote zašel v posnemanje S. Gregorčiča in je zato vrgel svojo liro v kraj. Ni ga bilo več moč pripraviti, da bi še kaj napisal. Kljub temu pa je ob raznih prilož-

Janez Gregorin v Okrešlu leta 1932
(Sliko je dal na razpolago tov. Vlasto Kopač)

nostih kar stresal iz rokava šegave verze in je med drugimi trave-stiral tudi znano nemško ljudsko pesem »Von den Bergen muß ich scheiden...» v stahoviški govor.

Poslej ga ni zapustila misel, da bi tudi mi morali imeti kako pesem, ki bi jo bilo moč peti, nekakšno himno, kot jo je v nemščini spesnil že l. 1930; a nekaj bolj poljudnega, z manj zanosa in tragike. Ta nemška pesem je namreč govorila o smrti v steni in je bila s svojim začetkom »Wir trinken den Wein...« tudi bolj zamizniška. Nastala mu je v družbi znanega dunajskega plezalca Rudolfa Fritscha, ki jo je z Okrešlja, kjer je bila porojena, zanesel v druge Alpe in morda tam še živi v kakih plezalskih družbah. Tudi napev ji je Gregorin našel sam, ko je imel že besedilo. Za to novo slovensko pesem pa je najprej ujel melodijo. V radiu je bil namreč slišal neko rusko vojaško koračnico, ki se ga je tako prijela, da jo je kar naprej

pobrundaval in ta udarni napev ga je v srečni uri za Pajkovo pečjo v Stahovici spravil tudi do besedila:

Na nebu zvezde še žarijo,
samotno skriti slap šumi;
bolj srca, kot noge hitijo,
ko nas budilka prebudi.
Zavriskaj in zapoj,
preljubi štamfov'c moj,
ko tol'ko boš od koče preč,
da čuli te ne bodo več!
Juhe, juhe — saj rana ura je;
po žilah kri nemirno vre,
zdramite se!
Krepak pogum in trdna vera,
premagata ovire vse;
gotovo je, da mila jera,
ni ne za v sneg ne za v skalē!
Ti kline tolkel boš,
jaz mazal bom smuči!
Ti steno boš podse dajal,
jaz bom pa sveži sneg oral...
Zato pa le pojdimo na goré,
kjer v radosti, veselju nam žari srce!

V tej obliki je poslej ta pesem živila med nami v ozkem krogu nekaj ljudi. Zvenela je v orglicah in harmoniki, povzeli so jo tudi drugi, ki so jo kdaj slišali, in polagoma se je razširila med gorniki.

Tisti puščobni novembrski dan 1. 1939, ko je rosil dež, je bil torej rojstni dan te pesmi, ki jo dandanes pozna malodane vsak gornik. Gotovo je, da jo je priljubil predvsem udarni napev, ki, kakor rečeno, ni niti naš in bi si muziki najbrž zaman belili glavo, kje ga je Gregorin pobral.

V tem dolgem času od nastanka pa je besedilo doživelo že marsikatero spremembo; saj nikoli ni bilo objavljeno in so ga ljudje peli, kakor so si ga pač bolj ali manj zapomnili. Če bi naš nepozabni Janez le malo slutil, da bo postala ta njegova pesem tako široko znana, bi ga gotovo drugače in morda bolje prikrojil, a je menda prav zaradi svoje preprostosti bolj seglo do srca.

Naslov »Štamfovska« je posnet iz ustnega nadaljevanja in razširitve znanega Mlakarjevega poglavja o morfologiji in biologiji planincev, ki je nastalo v našem krogu. S »štampfovci« (iz nem. stampfen = tlačiti), smo namreč označevali vztrajne, po potih hodeče gornike, ki so jih gladili. Ti pa so bili v kočah spet razdeljeni v kategorije vinčkarjev, čajčkarjev in mlečkarjev itd. Nasprotno pa so bili plezalci »šodrovci«, kar jih je dovolj označevalo, da ni bilo treba še druge obeležbe, a v kočah so spadali v iste kategorije kot štamfovci.

K skromnim začetkom našega gorniškega pesništva, ki se mu najbrž nikoli ne bodo tako zjasnila vremena, da bi trpeli zaradi prevelike proizvodnje, bo treba torej uvrstiti tudi to pesem, ki je doslej veljala nekako za narodno, ker avtor ni bil znan in ob desetletnici njene splošne razširitve, porabljam priložnost, da se oddolžim prijateljevemu spominu.

JUGOVZHODNA STENA GRAND DRUJA (3754 m)

7. avgusta 1951

S Šilarjem sva prtila iz Mer de Glace vse do koče Charlet ob ledeniku Charpoua. Tam sva našla šest švicarskih gornikov s »Himalaja« bradami, ki so v zapadnih Alpah zelo moderne. Z njimi sva delila tisto noč ležišča v koči.

Ponoči je padel sneg do višine 2800 metrov. Zjutraj se je gostal megla še vedno oprijemala gora. Rahlo je deževalo. Na nameravani vzpon na Grand Dru ni bilo misliti, zato sva se z Jankom vrnila nazaj v dolino. Takšno je bilo najino prvo srečanje s ponosnim Drujem.

Prešla so leta. Seznanil sem se z novimi obrazi gora v tujini in doma — toda na vitko piramido Druja nisem pozabil ...

31. julij 1955

Spet smo hodili preko ledeniških grobelj vsevdilj v strmal proti koči — Stane, Cic, Marjan, Tone, Peter in jaz. Številni smo bili, vendar sem pogrešal dobrega tovariša Janka, ki se je prav tiste dni »namakal« v našem sinjem Jadranu.

V neoskrbovani koči Charlet (2846 m) nam je postal kar prijetno, ko so zabrneli »primusi«. Imeli smo občutke, kot da se mudimo v kakem bivaku v domačih gorah. Le klepetanje in enolično žvižganje Francozov nas je nekoliko motilo. Kmalu smo se na lesenih pogradih vsi umirili.

Zoprno zvonjenje budilke nas je prebudilo iz sanj. Francozi so bili marljivejši, saj so še pred svitanjem odšli. Ena naveza v južni steber Velikega Druja, druga v južno steno Aiguille Sans Nom. Tudi mi smo se začeli mrzlično pripravljati za odhod. Le Stane, ki je moral urediti naše finance v Chamonixu, nas je molče opazoval. Kako rad bi se nam pridružil! Še kratko slovo od tovariša in odšli smo v prebujoče se jutro. Na koncu skalnega hrbitišča nad kočo smo si navezali dereze, prav tedaj, ko se je spodaj v globeli s silnim truščem porušil ledeni sklad v serakih ledenika Charpoua. S spoštovanjem smo poslušali mogočno pesem gora, ki nikoli ne počivajo.

V ogromnem loku proti levi smo obšli in pustili pod seboj serake in široko zevajoče razpoke strmega ledenika. Navezani smo se vzpenjali tudi po stožasti strmali v njegov zatrep. Globoko v sneg in led so tod zarezani žlebovi, po katerih često hrumiijo snežni plazovi in granitne sesutine. V tem lijaku se nihče ni počutil varnega, zato smo zadihani spešili vse do vstopnega pečevja nad ledenikom. Pod previsnim skladom smo se navezali: Cic in Marjan, Jeseničani pa smo tvorili trojko. Že prva vrvna dolžina po zajedi je dala Cicu preklicano dosti opravka, tako da si je le s pomočjo klinov izsilil prehod. Če si varovan zgoraj, ni tako težko, vendar so se mi roglji dereze zagvozdili v poč, da sem jih le po daljšem robantenju izdril. Višje se svet nekoliko položi, tako da smo se menjali v vodstvu in

hitro napredovali preko skalnih reber, ledenih žlebov in snežnih vesin. Opis in skico smeri smo seveda imeli s seboj, vendar nam tu ni bila potrebna, ker so smer kazale več ali manj preperele vrvne zanke položene okrog skalnih rogljev. Seveda te smeri se običajno pošlužujejo v sestopu vsi alpinisti, ki so izvedli vzpone v severni, v zapadni steni Druja ali pri grebenskem prečenju. Normalna smer, ki v sestopu ob ugodnih vremenskih pogojih, če poznaš mesta za spuščanje, ne predstavlja velikih tehničnih težav. Drugače pa je pri vzponu po mnogih počeh in kaminih, kjer tipajoča roka včasih mesto dobrega oprimka naleti na gladke plati ali zdrsne na poledeneli skali.

Nad zglajenim ledenim žlebom, skozi katerega smo si izsilili prehod, je pečevje kazalo prijaznejši obraz levo po snežnem žlebu, ki se je nehal na osončenem skalnem pomolu. Iz skrepelih senčnih pečevij smo v kratkem zagonu v želji po božajočih sončnih žarkih pohiteli na okopnele bolvane. Duškali smo. Šele tu smo se utegnili razgledovati po bližnjem in oddaljenem gorskem svetu, ker med plezanjem za to seveda ni časa. V južnem grebenu Aiguille Sans Nom smo opazili francosko vodniško navezo, s katero smo delili prenočišče. Opazovali smo ju pri plezi, ki vsekakor ni bila lahka, dokler nam nista izginila za grebenom. Pogled je zdrsel na modrikasti, raztreskani ledenik Charpoua, iz katerega je vel hlad. Divji, samotni svet je tod.

Toda hiteti je treba, kajti čas beži pri plezanju kakor nikjer drugje. Skrenili smo iz smeri preveč levo, kar smo morali popravljati s prečenjem preko zasnežene gredine nad pragom. Strem kamin in vzpon po gladkem izpostavljenem rebru je Cica krepko zaposil. Da je imel težko delo, smo ugotovili tudi ostali, ko smo pripelzali za njim. Na prijetnem počivališču smo se posvetovali. Že več ur smo v steni, ki vse manj kaže, da nas bo poceni pustila na vrh. Poleg tega se je začela preko grebenov prihuljeno plaziti megla, ki je obetaла hitro poslabšanje vremena. Odločitev je bila kratka: Naprej! Naša trojka je prevzela vodstvo. Pred nami so se temni, okopneli granitni skladi neizprosno poganjali kvišku. Cepini in dereze so bile tu odveč, zato smo večino pustili na počivališču.

Varovan na dvojni vrvi sem pripelzal po ozki polički v navpičen vogal, kjer mi je zmanjkalo stopov in pravih oprimkov. Iz smeri plezanja mi je sicer uspelo zabiti klin, ki pa je imel le varovalni značaj. Iskal sem prehod — toda vse gladko. Končno sem položil na trikotni bolvan zanko, stopil vanjo in se v širokem razkoraku zavihcel na teraso. Problem je bil rešen. Sledil je Peter, kateremu je zaradi dvojnega varovanja šlo lažje. Nato sva se spustila po vrvi na nižjo teraso, na katero so ostali tovariši pritelovadili kar z »žičnico«. Znana »nihalna prečnica« je bila za nami.

Pri zračnem prestopu na nižjo polico za vogalom smo pustili vpeto v klin daljšo zanko, da si olajšamo povratek. Police in kamini so držali vse bolj navzgor, dokler ni zazijala konec poličke tik pod menoj gladka južna stena. Nadaljnji vzpon so kazale le nerazčlenjene

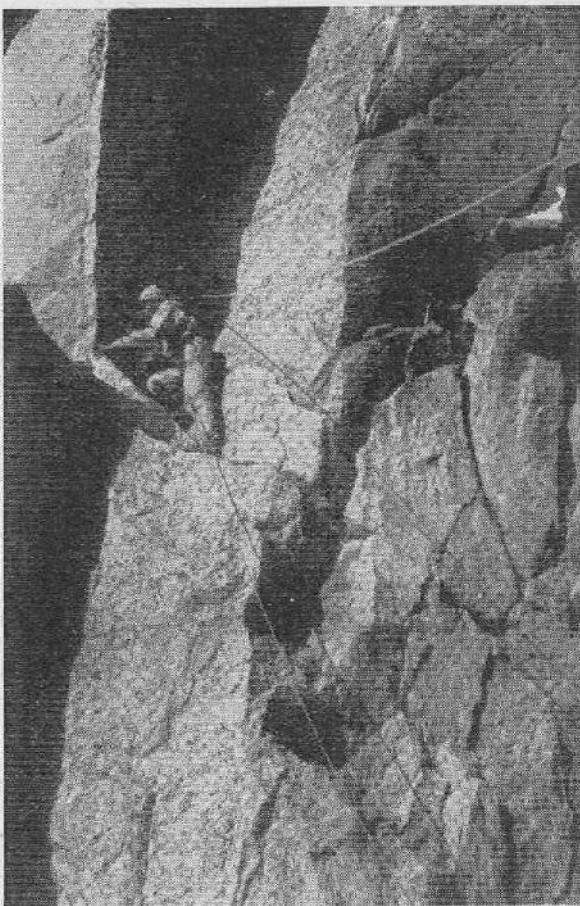

Foto C. Debeljak

JV stena Grand Druja pred nihalno prečnico

poči ali mestoma previšni kamin. Izbral sem si slednjega, ki više preide v zajedo, preko katere sem s pomočjo dveh klinov in nekaj vegastih stopov le izplezal do dobrega varovališča. Zvečer po izvršeni turi smo si bili vsi edini, da je bila ta vrvna dolžina ključ smeri. Zanke za spust so nas še vedno spremljale pri vzponu, le klinov skoraj ni bilo, kar pomeni, da plezajo to smer v vzponu zelo malo. Naslednje kamine, ki so bili težki in delno poledeneli, je plezal naprej Peter. Vsem je bilo plezanja dovolj, toda znamenj, da kmalu dosežemo vrh, še ni bilo.

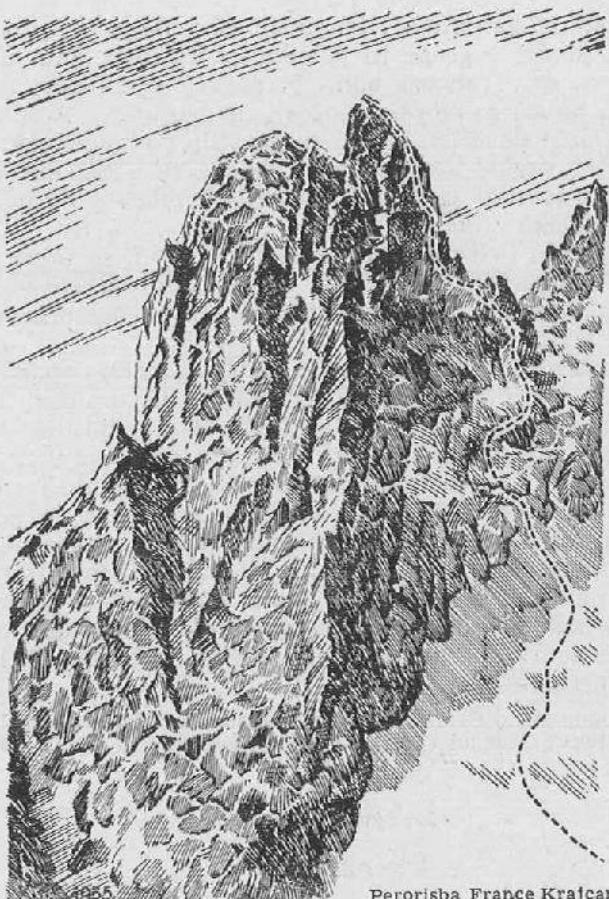
Končno smo bili na grebenski rezi, ki se znatno položi, v zameno pa je prekrita s snegom in ledom. Oj, kako smo pogrešali dereze in cepine, ki so ostali globoko spodaj v steni! Še precej truda nas

je stalo, preden smo po enajsturni plezi stali na ozkem bolvanu samotnega vrha. Prostor na vrhu je tako skopo odmerjen, da je morala večina ostati pod vršnim bolvanom. O kakem razgledu ni bilo govora. Le od časa do časa se je iz megle prikazal na zapadni strani razorani vrh Malega Druja.

Naše roke so se sicer našle v tovariškem stisku, toda pravega veselja nad težko priborjenim vrhom ni bilo. Verjetno je že vsak misil na težki, tvegani povratek, kakršnih v naših gorah skoro ne najdeš. Svinčena sivina in valujoče megle pa so še bolj moreče vplivale na naše razpoloženje. Le nekaj grižljajev smo brez pravega teka pojedli pred sestopom. Nato sem sledil tovarišem, ki so kar s kladivi popravljali poledenele stopinje. Tedaj se pojavitna pred nami izza bolvana dva mlada Francoza, ki sta zjutraj vstopila v južni steber Grand Druja. Kolikor smo se mogli sporazumeti, večinoma z gestami, sta se zaradi poslabšanja vremena v zgornjem delu umaknila v našo smer. Nista pa šla na vrh, temveč sta malicala, medtem ko je Marjan že urejal vrvi za prvi spust z grebena. Nova štiridesetmetrska tržaška »lilion« vrv, katero so nam posodili ljubljanski gorniki, je prevzela svojo dolžnost. Drug za drugim so nato tovariši, varovani še s plezalno vrvjo, izginjali v globino. Bil sem zadnji na vrsti. Francoza sta me prosila, če se smeta poslužiti za spust naše vrvi. Razumljivo, da nisem odklonil. Ko sem nihal nad vrtoglavovo globino sem skoro pogrešal varovanja od zgoraj, kot so ga imeli moji tovariši. Francoza, verjetno brata, sta se nato z brzino drzno spustila po vrv in jo potegnila iz zanke. Marjan je med tem že skrbno pripravil in pričvrstil zanke za novi spust. In spet se nas je v istem redu zvrstilo vseh sedem preko naslednjega skoka. Vsak po svojih močeh smo skušali pospešiti povratek — kajti čas je hitel nezadržno. Kljub pazljivosti se nam je napravila vrvna »solata«, kar pa je hitro uredil naš Marjan.

Morda smo se spustili že štiri- ali petkrat po vrvi, ko nas je iznenadila sodra, ki se je vsula na nas. Boleče je bičala naše obrale in roke, toda zadržati nas ni mogla. Naš edini cilj je bil — ven iz stene, čimpreje, vsaj pred nočjo. Spet smo nihali med šumenjem sodre preko gladkih plati, ki so v globini izginjale v zoprni sivi megli. Francoza sta med čakanjem postopala po okrajkih visečih polic brez varovanja, navezana na tanko vrv, kakršne uporabljamo pri nas za sušenje perila — kot bi se sprchajala nekje v parku. Neverjetna predznost! Samo da bi zdrsnilo enemu na mokri polici, pa bi bila oba strmoglavila v globino...

Naše obleke in obutev so postajale z vsakim spustom vse bolj mokre zaradi mokrih vrvi, ojuženega snega in sodre. To smo najbolj občutili, ko smo drgetali od mraza pri čakanju na naslednji spust. Končno smo le dosegli teraso nad »nihalno prečnico«, v kateri tiči star klin z obročkom, v katerem so zavozlane vsaj štiri preperele zanke. Ko je Tone preizkušal trdnost klina za nadaljnji spust, mu je ta z zankami vred ostal v roki. Ker boljše špranje tam ni bilo, ga je spet zatlačil na staro mesto. Vrv je iz klina potekala čez rob

Perorisa France Krajcar

Aiguille du Dru z ledenika Charpoua
----- smer vzpona in sestopa 1. VIII. 1955

skale v ostrem kotu, tako da ni bilo toliko nevarnosti, da bi se pri obremenitvi izruval. Vseeno sem med spuščanjem tovarišev zaradi varnosti stopil na klin. Ko sem bil na vrsti za spust sam, je trajalo precej časa, preden sem nazorno dopovedal Francozu, da je tudi on stopil na problematični klin. Spodaj na počivališču smo pobrali cepine in dereze, ki so nam bili pri vzponu odveč.

In spet smo se spuščali preko nepriazne stene, ki je kar ni hotelo biti konca. Franca, ki sta dosledno uporabljala naše vrvi, sta zaradi bližajočega se večera postajala vse bolj nestrpna. Pogledovala sta na uro in začela priganjati v mešanici nemščine in francosčine: »schnell rappel«.* Seveda nas njuna nestrnost, ki bi šla na

* Hitro se spuščati.

škodo varnosti, ni spravila iz ravnotežja. Končno je neizprosna strmal popustila in prešla v grape in poledenele žlebove. Ker nista rabila več naše vrvi, sta Francoza odhitela naprej. Toda prvi ledeni žleb ju je prisilil, da sta se morala spuščati na svoji vrvi. Z odkrito nejevoljo pa sta nato dovolila, da sta se spustila po njuni vrvi še Cic in Marjan. Dober vzgled »tovarišta! Ko sta se v težkem delu stene posluževala naše vrvi in nas s tem zadrževala — nismo imeli mi nobenih pomislekov...

S Tonetom in Petrom smo medtem pripravili za spust naše vrvi, tako da sta »tovariška« Francoza lahko oddrvela navzdol. Kmalu nato smo ju ugledali spodaj v plaznem stožcu ledenika Charpoua, dokler nista izginila v meglji.

Res, stena nas je tako zaposlila, da sploh nismo opazili, kako se je zmračilo in znočilo. Stirinajsti in zadnji spust po vrvi — v strmi zajedi smo se spuščali že v temi. Skrajni čas je bil, da smo ušli iz objema mrzle stene. Če bi bivakirali v njej, v snežnem metežu, mokri, brez šotorskih vreč — bi težko dočakali živi naslednje jutro.

Po gnilem snegu ledenika Charpoua smo nato le po občutku sledili stopinjam Francozov, ki sta bila tedaj že v koči. Omahavali in padali smo preko žlebov, vzpetin in razpok vsevdilj proti koči.

Se zadnje skalno hrbitišče — nato koča. Skoro po osemnajsturnem napornem plezanju smo se spet našli v njenem zavetju.

Zunaj je zadivjal vihar in snežni metež z vso silo. Gore so nam tudi tokrat prizanesle ...

Jugovzhodno steno Grand Druja so v vzponu in sestopu plezali: Debeljak Ciril (Celje), Perko Marjan (Tržič), Zupan Tone, Ferjan Peter, Kruščic Janez (Jesenice).

Mitja Sarabon:

MISCI

I.

*O strašni in najlepši dar: svoboda,
svoboda misli, duše in duha,
globin trpljenja in vsebin srca
in vse notranjosti. Vesolja svoda*

*in rože prašnika občutim red —
in mir, ki se na dno stvari potaplja,
nemir, ki ga doživlja rose kaplja —
in harmonijo večno brez besed,*

*vsega pomembnosti, ki zasijale
so mi v večernih pesnih pastorale
za zadnjo misel, ki mi vre pod dletom.*

*In vendar sam sem, ko sem združen s svetom
in ko spočenjam se v najgloblji jaz
in sem menjav in večnosti obraz...*

UTRINKI S POTI PO CENTRALNIH ALPAH

(Listi iz dnevnika)

ež škropota po strehi vagona in v curkih izmiva od saj zaprašena stekla v oknih. Že od Ljubljane nas spremljajo vso pot preko Italije in Švice nalivi in lokalne nevihte. Pravkar smo med neusmiljeno ploho prenesli vso našo prtljago iz švicarskih vagonov v francoske — na meji med Le Chatelard in Valorcino. Zdaj se spušča naš vlak navzdol po dolini proti Montrocu in Argentièru. Med meglami, ki se vlačijo s pobočij Le Rocheray in ledenika Argentière, se približujemo Chamonixu in najbolj radovedni med nami že vidijo vznožje ledenika Bossons pod Mt. Blancom...

Po štiriindvajsetih urah vožnje se izkrcamo pod varnimi strehami perona v Chamonixu in v naglici spraznimo z našo opremo zatrpani vagon. Vreme se nas je usmililo in deževati je skoraj povsem prenehalo. Gore so zavite v nizke oblake in nočejo pokazati svojih vrhov vsaj tistim med nami, ki so letos prvič tu... Zame je Chamonix prav tak, kakršnega sem zapustil s tovariši tisto jesen leta 1950, ko nas je spremjal dež ob slovesu...

Trije smo odšli izbirat prostor za taborišče. Sreča nam je bila to pot naklonjena in našli smo čudovit prostor na travnati jasi, komaj 100 korakov vstran od najbližje trgovinice z živili in hiše, kjer so nam dovolili uporabo vodovoda s pitno vodo...

Komaj smo v naglici razpeli šotore v krogu okoli orjaške smreke in uredili v središču kuhinjo in zborni prostor, že se je spet vilo in ni prenehalo do noči...

Utrjeni od dolgega potovanja smo se porazgubili po šotorih in zlezli v tople spalne vreče. Vso noč je škropotalo po platnenih strehah in tudi ves naslednji dan (v petek 29. julija) se ni moglo docela zvedriti. Izrabili smo čemerno vreme in uredili taborišče, nakupili potrebnih živil, mleka, kruha in nujne opreme, ter v upanju na zboljšanje vremena, ki se je kazalo na zahodu s svetlo progo jasnine, odšli počivat na udobna ležišča...

30. julija. Sobota. Prebudil nas je razposajeni klic: »Fantje, sonce... čisto jasno vreme je...!« Končno smo doživeli dan, kot bi si ga le mogli želeti za začetek. Po načrtu naj bi ga izkoristili za oglede o snežnih razmerah v višjih legah in »razgibavanju« otrdelih udov po dolgem potovanju. V dveh skupinah smo šli po udobni cesti iz Chamonixa v Les Praz in po gozdnih posekah mimo La Flégère (1877 m) do čudovitih jezer Lac Blanc (2354 m). Na žalost smo ugotovili, da je najlepše od jezer tisto najvišje ob koči popolnoma zaledenelo in zasneženo... To nam je bilo prvo znamenje, da so v teh gorah letos snežne razmere zelo nepovoljne in bodo stene, ki smo jih imeli v načrtih, pač morale še počakati našega obiska.

Krušic, Debeljak, Perko, Ferjan, Zupan in Jakec Čop so odšli že pred nami preko prostranih snežišč na Aiguille Belvedere (2966 m). Dr. Župančič je nekje zaostal in sam zase užival lepoto pokrajine ob iskanju motivov za svoj barvni film ... Nas štiri: Pintarja, Kilarja in Govekarja je pregnalo od zaledenelega jezera prav kanibalsko rjojenje številne čete skavtov, ki je uživala v nekakšnem snežnem »tobogantu«. Podričali smo se po strmih snežiščih proti niže ležečemu, menda največjemu jezeru od vseh sedmih, ki smo jih našli vrisane v karti. Tam smo v tišini uživali lepoto enega najlepših razgledov v Alpah — pogled na celotno gorsko verigo od Aiguille du Chardonnet, preko Aig. Verte, Drujev, Chamoniških igel in vrha Mt. Blanca — tja do Aig. du Goûter in Tête Rousse ... Nekje zadaj, cisto na jugu med ostalimi vrhovi, je stala nad razbitinami »ledenega morja« zaledenela zavesa Grandes Jorasses ... V skoraj črni gladini s snegom obrobljenega jezera so se zrcalili kristalni odsevi belih vrhov onstran globoke doline ... To je bila ura miru in neskončne tišine, ki je nista motila ne žuborenje studencev izpod snežnih jezikov nad bregom, niti oddaljeno brnenje srebrnega ptiča, ki je letel preko temnosinjega neba proti daljnemu obzorju. Pregnali so nas spet tisti vražji skavti s svojim kričanjem in brcanjem pločevinaste konservne škatle, ki jim je končno ušla nekam v krajno poč trikotnega snežišča ... Odpravili smo se nazaj proti Chamonixu in se pred kočo La Flégère sešli z ostalimi tovariši. Še pred večerom smo bili v taborišču, v mrzličnih pripravah za novo pot naslednjega dne ...

Nedelja 31. julija. Z vremenom ni kaj prida. Odhod na dolgo pot po gorah smo preložili za en dan. Treba se je bilo še vpisati v CAF — da ne bodo vstopnine in prenočnine preveč osušile naših listnic ... Barometer pada. Zvečer stoje polni nahrbtniki v šotorih, oprema je pripravljena. Ves dan smo popravljali vezave za dereče, nakupovali živila, študirali karte in vodiče ter določili naveze in smeri dolgih pohodov za naslednje tri dni ...

Ponedeljek 1. avgusta. Še poslednje priprave, zajtrk — in ob 7. uri se že peljemo s prvim vlakom na Montenvers (1909 m). V pičlih dvajsetih minutah se dvignemo za 380 fr. 900 metrov visoko. To se nam pri vzponu pač izplača, navzdol pa smo se namenili raje pešačiti ... Vreme kaže prav dobro in upamo, da bo držalo vsaj do poznega popoldneva ...

Preko razklanih grebenov ledenička Mer de Glace je šla naša pot — tja gor pod južno ostenje Moine, na kočo Couvercle (2696 m). V dveh navezah smo se namenili po izdatnem okrepčilu na vrh Aig. de Moine (3412 m): jaz z Govekarjem in Kilar z Levstikom. Ura je bila pol dveh popoldne in Grandes Jorasses je bil čez vrhove ogrnjen s kopastimi oblaki. Tam nekje na italijanski strani, za Aig. du Rochefort in Mt. Malletom se je pripravljalo k nevihti. Nahrbtnike smo pustili v koči in vzeli s seboj le najnujnejše: vetrovke s šotorsko vrečo, rokavice, volnene kape in vrvi — ter nekaj klinov z vponkami ... Malo nenavadna odločitev za francoske pojme, se nam je takoj zdelo, ko je neki turist na naš dogovor, kam da gremo ob tej

uri, napravil neskončno neumen obraz in pokazal na naveze, ki so se vračale z vrha, a so baje odšle iz koče že zjutraj... Nismo se pustili motiti od tega, po gorniških izkušnjah že na prvi pogled precej revnega turista, ki se je ustrašil s tovarišem že ob prvi razpoki na strmem snežišču nadaljnje poti, in sta jo zdaj precej oklevajočih korakov mahala v kočo...

Brez kakih opisov smo kar po sledovih in čisto gorniškem nosu našli smer normalnega pristopa na vrh. Srečavali smo vodniške naveze z najrazličnejšimi klijenti, od nerodnih in trebušastih do skrajno nezadostno in malomarno opremljenih... V takih navezah smo tudi pozneje opazili, da je vodniku pač vseeno, kako je oblečen ali opremljen tisti, kateremu za določeno tarifo pokaže pot na zaželeni vrh... Tudi na vreme se navadno ne ozirajo mnogo in lažje vzpone izvršijo tudi v najslabšem vremenu, da le ni dan zamujen in jim pogojena vsota ne uide...

Plezali smo kar nenavezani, čeprav je v pristopu več raztežajev, ki so precej izpostavljeni, a zaradi čudovito kompaktne skale nudijo prav z občutkom prostega plezanja resnični užitek. Nalašč smo z običajne smeri zaplezali v zgornji polovici daleč v desno na mejni greben, od koder smo uživali poglede v navpično prepadnost vzhodne stene, ki pada strmo na prostrana snežišča pod južnimi kuloarji Aig. Verte...

Ob štirih popoldne smo že sedeli na vrhu, uživajoč ob pestrosti razgleda na vrhove okoli Mt. Blanca, na globino popoldanskih senc na Mer de Glace in iskanju smeri v Dru-jih, Aig. Verte, Les Courtes, Aig. de Triolet, Aig. de Talèfre in najlepši steni v tej gorski skupini: Grandes Jorasses... Vedno znova smo ugotavljali, da tudi letos ni ugodnih pogojev za obisk v tej steni, ki je bila tiste dni od tal do vrha neusmiljeno poledenela in zametana s svežim snegom... Tam na vrhu smo napravili načrt za naslednje dni in ugibali ob pogledih na prostrana snežišča in razpoke lednikov pod vrhom Mt. Mallet-a, na možnosti prehodov proti Aig. de Rochefort... Druga polovica načrta je bila polna neznank in jih s tega vrha ni bilo mogoče pregledati, ker je bil greben proti Dent du Géant že ves v meglah...

Se smo gledali v grebene Drujev, če bomo kje uzrli naše tovariše, ki so imeli ta dan v načrtu grebensko prečenje Drujev do Aig. Verte, a jih nismo opazili nikjer. Nenadoma se je čez vrhove na severu obesila gosta meglja in čisto neslišno so se ob vetrovke pričepile drobne snežinke. Dva, ki sta pred nami po zahodnem grebenu prišla na vrh, sta že sestopala nazaj po vodniški smeri. Na vrhu je postalno pusto in mračno. Ob zloveščem pišu mrzlega vetra so nas zbodla v obraz ledena zrna sodre, ki se je usula iz meglenega prestirala... Pohiteli smo s sestopom in med plezanjem upali, da najhujšemu vendarle še uidemo. Prehiteli smo tista dva Francoza in došli še eno navezo že čisto spodaj na snežiščih pod steno. V divjem driču smo jo udarili proti koči in pritekli pod kap prav v hipu, ko je med gromom in bliskom nebo odprlo vse zatvornice in je med

debelimi kapljami po skodlah zaropotala ostra toča. Ura je bila tričetrt na pet — pa je postal mračno kot ob osmih... Še je priteklo od vsepovsod nekaj premočenih turistov, potem pa smo vsak s svojimi mislimi v drobne opravke zaverovani obsedeli ob bencinskih kuhalnikih in pripravljali večerjo. Z nočjo se je nevihta še bolj razdivjala.

Torek 2. avgusta. Prebudil sem se še v temi... Pogledal sem ob svitu žepne svetilke na uro. Bila je že pol petih. Na vseh ležiščih so še spali in zunaj po strehi nad nami je šumelo. V stekla na oknih je še vedno udarjala sodra in v daljavi nekje za vrhovi je odmevalo oddaljeno grmenje. Torej ni bilo nič z nameravano turo in oskrbnik nas ni poklical ob pol štirih, kot smo se dogovorili... Obrnil sem se pod odejo in »odplaval« na prijetno turo... nekam čez vrhove snežišča, v mchke oblake...

Zbudil me je Igorjev sunek in novica, da je ura osem in da sije sonce... Vragal Skočili smo v hlače in v nogavicah pohiteli v jedilnico po čevlje in pred kočo... Čez vso pokrajino in prostrane ledeneike je bila preko vrhov razlita slepeča svetloba... Toda prostrana terasa pred kočo je bila na debelo pokrita s sodro in od strehe je v žlebove curljala voda... Vrhovi so bili sveže pobeljeni in zamecene so bile sledi na snežiščih... Spet je zapadlo v višinah vsaj četrt metra snega, ki se bo v soncu trgal v nevarne plazove in ne bo pustil vsaj za danes nobenega od pametnih na vrhove. Navez za navezo je odhajala iz koče nazaj v dolino in ob desetih je bila koča domala prazna. Nihče ni nameril koraka kam v višino, zato tudi mi nismo zganjali trme in smo napravili načrt: za tisti dan samo zamenjati mesto prenočevanja iz udobne in morda najlepše koče v tej gorski skupini (Couvercle) malo niže pod vznožjem Grandes Jorasses ležečo kočo Ref. Leschaux. Za to pa so nam povedali, da je v skrajno slabem stanju, na pol porušena od plazov in nudi le zasilno streho za štiri ljudi. Imeli smo dovolj hranc še za dva dni in vso opremo za bivakiranje, zato se nismo bali prenočevanja v tistih ruševinah, da bo le streha nad glavo...

Najlepše vreme je bilo, ko smo sestopali proti ledeniku Leschaux in okoli poldneva dosegli vznožje pobočja, v katerem smo komaj spoznali sledove nekdanjega zavetišča. Komaj smo bili pod streho, se je že vsulo spet iz oblakov in vrhovi so utonili v meglah.

Koča je bila v poraznem stanju. Plaz ji je izbil vse stege, razen enega vogala, tako da je bila videti kot kozolec brez lat. Okoli koče je ležala vse križem strohnela posteljnina, ostanki ležišč in peči, desk in lessonita... Do večera nismo imeli kaj početi in vrgli smo se na delo, da sebi in drugim uredimo čim udobnejše bivališče... Do noči smo kočo uredili, da je ni bilo več spoznati. Iz desk smo napravili in obnovili četrtno prejšnje prostornine koče in tako pridobili dva ločena prostora: spalnico za 4 ljudi in jedilnico z mizo in klopmi. Počistili smo nesnago in iz suhih žimnic uredili udobna ležišča. Zvečer je bilo zavetišče v redu in zadovoljni smo brundali ob pogledu na opravljeni delo...

Med našim delom je vse popoldne po malem deževalo. Nekaj sto metrov nad kočo je tudi snežilo. Vse to je ozračje močno ohladilo. To nam je dajalo upanje na izboljšanje vremena za drugi dan. Še pred nočjo se je na severozahodu ob rdeči večerni zarji pokazal ozek pas svetlorumene jasnine, ki se je vedno bolj širila preko neba nad Chamoniškimi iglami... Iza oblakov nad Aig. de Talèfre je posvetil mesec in s svojo bledo svetlobo osvetljeval s strani skoraj prosojno belino ledenih vesin v stebrih Grandes Jorasses. Fantje so že vsi odšli spati. Meni se ni dalo, da bi se zavlekel v temni brlog, večer je bil prelep in prehod deževnega dneva v nastajajočo jasino noči je bil tako veličasten, da tega ne bom mogel nikoli pozabiti. Čez čas se mi je pridružil še Mitja in skupaj sva na terasi sede doživela enega tistih čudežnih večerov v gorah, ko se vsepovsod užigajo in ugašajo barve in se umirjajo šumi potočkov izpod snežišč, ki začno zmrzovati z nočnim hladom...

Šreda 3. avgusta... Jasno sonce nas je našlo že ob štirih na ledeniku pod kočo. Vreme je bilo kot naročeno in nebo umito, brez meglice. Navezali smo se visoko gori v višini vstopa v severno steno Grandes Jorasses, na prostranem ledeniku Glacier du Mt. Mallet, ko smo začutili pod svežim snegom prvo nevarnost ledeniških razpok... Hitro smo pridobivali višino in sonce nas je obsijalo že v labirintu globokih senc nad ledenimi prepadi razpok pod Periadami (Les Périades). Malo po deveti uri dopoldne smo dosegli višino sedla Col du Mt. Mallet (3481 m). Vso pot smo napeto opazovali pobočja sedla Col des Gran. Jorasses, severno steno Jorasses in Aig. de Rochefort, če se bo v višinah kaj premaknilo... Čudovit mir je bil razlit nad pokrajino in le včasih je zaprasketal odtajani led v skladih ožarjenih granitnih grebenov Periad... V črnih skladih Pointe Walker v severni steni Grandes Jorasses je z vetrom pometalo pršič s poledenclih vesin in ga vrtinčilo v senco krnice pod steno. Že drugo leto je stena samevala v koncu doline in nobena naveza se ni drznila obiskati jo v takih razmerah. Če je imel kdo od nas do takrat tihe načrte z njo, si je tisto dopoldne temeljito premisil, čeprav smo po svojih izkušnjah vendarle ugotovili, da bi jo marsikdo od naših fantov v normalnih razmerah prav gotovo preplezel... Naklonina in višina stene nista večji od naše Triglavskie in normalne razmere v poletju niso slabše od tistih pozimi v Triglavski, v smereh, ki so bile že v snegu preplezane...

Na prostranem snežišču vštric sedla Mt. Mallet smo določili uro počitka, namenjeno kuhanju čaja in okrepčilu. Jaz sem se posvetil fotografiranju, Jozva pa svojemu neprekosljivemu »phoebusu«, ki je brnel pod aluminijasto posodo z vodo za čaj. Mitja in Igor sta študirala karto in ugibala, kje naj bi bilo zavetišče v grebenu Periad. Vse skupaj nas je grelo čudovito jasno sonce in nekakšen dober občutek zavestiobre in solidne druščine, ki je za takšnele ture v neznanem gorskem svetu okoli štirih tisoč poglavitev važnosti. Namreč, do naše ture na Aig. du Moine, nismo bili še nikoli vsi skupaj — in sem bil jaz le enkrat z Mitjem v skupni navezi, z Igor-

jem in Jozvo pa še nikoli. Tudi od ostalih možnih kombinacij je bila znana le ena Kilar - Levstek, medtem ko od teh dveh tudi z Govekarjem še nihče ni bil v navezi... No, tam v Aig. du Moine smo se imeli priložnost opazovati drug drugega pri plezanju — kot ljudje pa smo se poznali že dolgo. Če je bila do takrat med nami kaka neznanka, je po tistem vzponu občutek nesigurnosti izginil popolnoma in tam pod Mt. Malletom smo nosili v srcu zavest, da bi se v tej kombinaciji izmazali tudi iz najtežjega položaja, v katerega bi se namenili — ali zašli...

Ura nas je pregnala z udobnega počivališča. Bilo je že nekaj čez deseto in vsaj do enih smo morali biti na vrhu Mt. Malleta (3989 m). Imeli smo pred seboj torej še okoli 500 m vzpona v vedno slabšem snegu. Čim više smo si utirali gaz, tem bolj se nam je vdiralo v svezem pršiču. V vznožju severne stene Dome de Rochefort (4015 m) smo se že vdirali do kolen. Begali so nas ogromni podori ledenih serakov v vzhodnem pobočju Mt. Malleta in le s težavo smo pridobivali na višini. Prisluškovali smo šumom v višinah in v mislih iskali možnosti za rešitev, če bi se nad nam kje kaj utrgalo. Menjali smo se v vodstvu in pazili na najboljšo smer gazi v pobočju. Končno smo obstali na izbočenem hrbtu ogromne ledeniške razpoke, kjer je bil sneg od sonca seseden in ni bilo več nevarnosti za plaz. Nekaj raztežajev pod sedlom, med obema vrhovoma Dome de Rochefort in Mt. Mallet — smo naenkrat zagledali sredi snežišča v led vkopan cepin, ki verjetno označuje mesto kakšne nesreče. Čeprav na nevarnem mestu, vzbuja v človeku neko vizijo nagrobnega križa, ki te podzavestno sili k pazljivosti, da nehote s cepinom izkopljše v vesino globljo stopinjo za stop...

Natanko opoldne smo obstali na sedlu grebena med Mt. Mallet-om (3989 m) in Dôme de Rochefort (4015 m) ter Aig. de Rochefort (4001 m) — približno v višini 3950 m. Pol ure smo morali odmeriti kratkemu počitku in kosilu. To naj bi bil za tisti dan zadnji počitek, namenjen okrepčilu. Skuhali smo okusno juho in pojedli nekaj čokolade ter rozin. Vreme nam je bilo še vedno naklonjeno in le v daljavi so se začele loviti okoli vrhov na jugu megle. V grebenu Rochefort smo opazovali navezo treh, ki je le počasi in pazljivo napredovala proti sedlu Col des Jorasses. Na vrhu Aig. de Rochefort smo opazili spet trojico pri počitku in jedi. Pomahali smo ji v pozdrav, potem pa so izginili za grebenom proti Dent du Géant. V hipu smo vedeli, kam moramo še danes usmeriti korake. Če je bil zjutraj naš namen, doseči vrh Mt. Mallet ali Rochefort ter šele pozneje po snegu in vremenu prilagoditi smer sestopa, smo takoj sklenili, da turo nadaljujemo naprej po grebenu — v smeri proti Dent du Géant (4018 m) in sestopimo na Rif. Turino (3322 m). Vreme bi ne moglo biti lepše — in morala obeh navez tudi ni mogla biti boljša. Le jaz sem klel, ker sem ugotovil, da je filma v mojem aparatu konec — in da sem rezervnega pozabil v taborišču. Tako danes nimam niti enega posnetka s tega grebenskega prečenja, ki ga prištevam med najlepše ture v svojem gorniškem življenju...

Na vrhu Aig. de Rochefort (4001 m) smo si šele ogledali ves greben de Dent du Géant (Aiguille du Géant). Kar malo zagomezelom je po hrbtnu, ko sem iskal z očmi mesta za stojišča v severni steni, kamor so kazali sledovi naveze, ki je prišla in se spet vračala nazaj proti Aig. du Géant. Levstek v prvi navezi je sestopal naprej — za njim Kilar. Jaz sem se z ožarjenega vrha poslovil zadnji. Vso skrb smo posvečali varovanju in čiščenju stopov v poledenelem granitu ter se prav počasi v prečenju približevali ostremu zahodnemu grebenu. Delo pri sekjanju stopinj v ledu nas je zamotilo in prav nič se nismo zavedeli, kdaj je sonce ugasnilo v megleinem mrču. Zapihal je oster severni veter in včasih za hip razgnal z grebena sivo zaveso. V soju svetlobe na zahodnem nebu so se risale temne konture granitnih stolpov, med njimi pa so se bleščale zelene ploskve navpičnega ledu v razu — pod nami. Z Jozvom sva se menjavala v raztežajih in pazila na vrv. V enakomernih razdaljah drug od drugega smo povzemali od snega ovlažene zanke in iskali vdolbin v ledu za oporo derezam... Pod nami je skozi jasnino v megli včasih zazijala tisočpetstometrska globina lednika Glacier des Périades v mračni krnici med stenama Dent du Géant, Aig. de Rochefort in Mt. Mallet. Globina je požirala vase kose ledu in okruške skal, ki smo jih čistili v vesini na stojiščih. Pogled je bil ujet v iskanje oprimkov in stopov, od mraza odrevenele dlani so preprijemale zanke in se oklepale mrzlega ratišča cepina pri varovanju. Tako smo se prebili iz vršnega dela severne na izpostavljeni zahodni greben, kjer so bila za varovanje stojišča boljša in pogledi na obe strani še mogočnejši. Kakšni kontrasti se odpirajo iz tistih višin, ob pogledu na južno stran, kjer leži zelena italijanska dolina Val Ferret s številnimi naselji ob rečici Doire! Na južno stran zelena pobočja v globinah in rjavi granitni stolpi kipeči v zasneženi greben, na severu pa sivo-zeleno morje ledu in snežišč pod zaledenelimi stenami... Nad vsem tem pa štiri drobne pike sekajo stopinje v zaledenelo sleme ogromne snežne strehe, ki se vlcče od vrha do vrha, v višini skoraj 4000 metrov... Ne nosi tisti greben zastonj naslova »grandes courses« centralnih Alp — saj zahteva v naši varianti celih mož v navezi in dolgoletnih izkušenj ter izredne kondicije.

Po grebenu smo hitreje napredovali. Nekajkrat smo se spustili z navpičnih stolpov v škrbino, obšli naslednjega z južne strani, pa se spet prebijali čez robove opasti na severno stran. Nikoli ne bomo pozabili tiste čarobne, prav »samivelovske« podobe pred nami: Trije ljudje v navezi, daleč v grebenu proti Dent du Géant so v soju sonca nad zahodnim obzorjem metali pošastno dolge sence preko strehastih vesin nad zamegleno globino. Korakali so proti oklastemu vrhu Giganta, za njimi pa so se v megleinem čadu risale siluete nazobčanih grebenov Aig. Noire de Peuterey ter Pt. in Gr. Flambeau... Potem je zapihal veter in podoba je ugasnila v megleinem zastoru, ki je padel čez Velikanov zob ter pogolnil vase vso luč zahajajočega sonca... Postalo je mračno in čisto tiho so zaplesale po zraku mehke snežinke. Začelo je snežiti, sprva čisto na redko, potem pa vedno

gosteje. Nazadnje se je vsula sodra, da je zapokalo po platnenih oglavnicah vetrovk in komaj opazno zasipalo stopinje v grebenu pred nami. Hoteli smo, da še do noči najdemo sestop preko zahodne stene Aig. du Géant. Pot preko ledenika Glacier du Géant nas ni več skrbela. Samo da pridemo do trde teme iz navpičnih sten in grebenov, kuhalnike s hrano in vreče za bivakiranje smo za skrajni primer nosili v svojih nahrbtnikih.

Pod vršno steno Velikanovega zoba smo za hip obstali. Megle so se z vetrom razkadile in pred nami je iznad prostranih ledenikov vstala mogočna silhueta Mt. Blanca... Nebo nad njim je bilo skoraj črno in daleč za vrhom je prehajalo s škrlatnim nadihom v ozki pas jasnine nad obzorjem. Nad globoko dolino Val Ferret na italijanski strani je legel mrak, iz katerega so se belili jeziki snežišč in beli trakovi cest v dnu. V snegu pred seboj smo poiskali sledove številnih obiskovalcev Dent du Géant, ki so tisti dan utrli globoko gaz, vidno prav z vrha grebena — vse do vznožja stene pred nami. Sestopali smo hitro in brez zadrževanja, kar navezani. Na snežišču pod steno smo sklenili, da usmerimo korake kar mimo italijanske kočo Rif. Torino in do noči poizkusimo doseči kočo Requin (2518 m). Dolga je bila še naša pot in nismo se smeli obirati. V ostrem tempu je šla naša pot navzdol po ogromni planjadi ledenika Géant, pod glavo Gros Rognon in Pt. Rognon, preko razpok in snežnih mostov. Srečali smo partije z vodniki, namenjene na Rif. Torino na nočevanje, od koder so nameravali naslednji dan na vrhove, »če bo vreme, seveda*. 18 ur smo bili mi štirje že na nogah in počasi nam je razmehčani sneg vlažil čevlje, da smo si že želeli stati nekje na suhem in trdnem svetu, kjer bomo razvezali dereze in ne bo več treba paziti na stopnjo v strmini... Uspelo nam je, da smo še pred trdo nočjo zvili na robu ledenika pod kočo Requin mokre vrvi in sneli po 19 urah dereze z nog. Končno smo se ob pol devetih zvečer znebili nahrbtnikov pred kočo in obesili cepine v odkazana stojala za vrati. No, da ne pozabim: tistih 100 m poti z ledenika do koče je bilo tisti dan menda najbolj zoprnih, ker nismo našli nobenih znamenj, kje se pride do nje... Nobene stopinje, nobene poti, le neusmiljene oble in izlizane skale — in seveda hoteli smo priti do koče po najbližji smeri. Nazadnje bi skoraj z Igorjem morala zabititi nekaj klinov in se navezati, pa sva le našla v mraku neko polico in izplezala... Menda se tudi Jozvi in Mitju ni godilo bolje in smo kar istočasno prirobantili vsak od svoje strani na ploščad pred kočo.

Vstop v kočo je bil zaradi gneče številnih obiskovalcev prav težavna zadeva. Na srečo smo za mizo našli naša prijatelja dr. Župančiča in Jakca Čopa, ki sta za nas hitro našla prostor za večerjo. Po večerji so nam odkazali ležišča v sobi za nosače in vodnike. Tam smo soglasno ugotovili, da je v tisti gorski skupini koča Couvercle najlepša, Requin pa najbolj umazana in ne vem, ali tam v tisti čumnati nisem mogel spati zaradi utrujenosti ali zaradi občutka, da ležim na najbolj umazanih blazinah, kar sem jih kdaj videl...

Četrtek 4. avgusta. Slabo prespani smo odšli ob devetih v čemerinem, oblačnem vremenu iz koče po ledeniku Mer de Glace nazaj preko Montenversa ob železniški progi v Chamonix. Na poti nas je večkrat poškropil dež, ob našem prihodu v taborišče pa se je kot na povelje vlilo in ni prenehalo deževati do noči. Pred mrakom so za nami prišli še Krušič, Ferjan, Zupan, Debeljak, Perko, dr. Župančič in Čopov Jakec, ki so tisto jutro odšli iz iste koče (Requin) na turo preko Rif. Torino proti Gr. Flambeau. Ujela jih je ploha in snežni metež pa so morali sestopiti nazaj v taborišče.

Petak 5. avgusta. Napočil je lep sončen dan. Namenili smo ga počitku in sušenju premočene obleke, obutve in vrvi ter urejanju opreme. Nakupili smo živil in po karti in vodnikih naštudirali nove ture. Taborišče je bilo v neredu in vsepovsod so ležali kosi obleke, mokre vetrovke in razpete vrvi. Proti večeru je bilo spet vse suho in pospravljenlo, v nahrbtnikih pa vse pripravljeno za nove vzpone.

Sobota 6. avgusta. Naša skupina: dr. Župančič, Levstek, Kilar, Govekar in jaz se je iz Chamonixa odpeljala ob 11. uri z vlakom v Montroc (1353 m). Od tu smo jo v neprijetni vročini mahnili skozi idilično vasico Le Tour (1462 m) mimo smučarske vzpenjače tik pod kočo Chalet de Charmillon (1912 m) — potem pa po položni poti mimo jezera Lac de Charmillon (2271 m) na kočo Ref. Albert de Premier (2706 m). Še pred kočo nas je zagrnila megla in vreme se je nenadoma sprevrglo. Z malo upanja na ugodno vreme naslednjega dne, smo odšli spat — z načrtom, da izvršimo grebensko prečenje Aig. du Chardonnet — v dveh navezah.

Nedelja 7. avgusta. Ob štirih nas je vrglo s postelj na ogled. Megla je ležala nad ledenikom in nihče ni odšel na turo. Polegли smo nazaj pa nas je kmalu prebudilo ropotanje in štokljanje po stopnicah in jedilnici. Naveze so nekam odhajale. Skočil sem k oknu... bilo je skoraj popolnoma jasno — a ura je bila že pol šestih. V naglici smo pozajtrkovali in šele ob pol sedmih odšli iz koče. Nismo preveč zaupali muhastemu vremenu. Vseeno smo hiteli preko ledenika du Tour pod vznožje Aig. du Chardonnet. Vreme je še vedno kazalo najbolje in da bi obe navezi ne opravili iste ture, smo se ločili: midva z Levstekom sva se namenila v osrednji steber severne stene, v smer (v normalnih pogojih) IV. tež. stopnje, ki nosi oceno najlepše smeri v tej steni. — Ostali trije so odšli po smeri normalne poti z namenom, da izvršijo celotno grebensko prečenje vrha — od vzhoda proti zahodu. Ločili smo se in si žeeli srečno pot.

Stena je visoka 600 m. Preko ledenikov in snežišč ob vznožju sva hitro prišla do vstopa in brez oklevanja vstopila preko široke poči v brk steba. Prvi raztežaji so bili pravcati užitek. Granit in osrenjeni led sta nudila pravo razkošje za plezanje v granitu in ledu. Med skladi in stolpiči sva, menjajoča se v vodstvu vsakega raztežaja, hitro napredovala v kompaktnem ledu. Tu so se naše štirinajsterke »Univerzal« ponovno odlično obnesle. Četrtino stene sva imela kmalu pod seboj, ko se je nenadoma sneg poslabšal in na prvi glavi steba sva zašla v pršič na poledenelih vesinah. Nebo se je od severa sem

nenadoma prevleklo s svinčeno sivino oblakov in vrh, še malo prej od sonca ožarjen, je ugasnil v zavesi megle. Zapihalo je okoli raza in zatulilo v padajočih sunkih vetra, ki je pometal pršič in ga vsipal v razgrete obrazce. Morda ni trajalo vse skupaj niti četrt ure in občutila sva vso resnost nastajajočega položaja. Sprva se nisva niti mnogo zmenila za vse skupaj in nadaljevala sva s plezanjem. Igor je potegnil naslednji raztežaj in dosegel izpostavljen stolpič v razu. Sneg je postajal z višino vedno slabši in nenadoma se je znašel v tenki plasti pršiča, na zelenem ledu... Polovico stene sva dosegla okoli polenajstih, ko je Igorju pri pripravljanju stojišča za varovanje nenadoma odletela konica na ratišču cepina. To je izbilo sodu dno — in odločila sva se za sestop... Stop za stopom je sestopal nazaj do mene, potem pa sem ga varoval, ko je sestopal naslednji raztežaj. Snežilo je vedno huje, a vendar sva se s težkim srcem ozirala v višino, kjer je bil nekje vrh, ki sva ga želeta doseči. Z grebena na najini levici se je oglasil klic tovarišev... Menda jih je zaskrbelo, kaj bova storila. Zaklicala sva jima, da greva nazaj, prepričana, da bodo tudi oni obrnili zaradi skrajno slabega vremena...

Sestopala sva skrajno previdno. Na grebenski glavi sva se odločila za sestop ob levem boku, ne v smeri, kjer sva vstopila. Tam sva upala prej doseči snežišča in vznožje stene. V megli ni bilo lahko najti prehodov čez ogromne odlome ledenih serakov, a sva si na srečo zjutraj vso situacijo ogledala tudi za tak primer. Končno sva okoli poldneva dosegla vznožje in se med ogromnimi bolvani ledenega podora izmotala na planoto ledenika Glacier du Tour. Tam sva sklenila počakati na tovariše. Skopala sva v snegu luknjo in pod šotorsko vrečo v toplem zavetju použila nekaj hrane. Po dolgem čakanju dveh ur sva sklepala, da so prav gotovo nadaljevali s turo in bodo sestopili po zahodnem grebenu. Počasi sva sestopala nazaj proti koči. Zapadlo je toliko snega, da je zamejlo vse stopinje od zjutraj. — Megla se je polagoma začela dvigati, a snežilo je po malem še vedno. V kočo sva prišla kar malo pobita nad neuspelim poizkusom, a vendarle z zavestjo, da je bil uspelo izvršen sestop tudi nekaj vreden... Dve uri za nama so prispevili v kočo tudi najini tovariši, nasmejani in dobre volje ob uspelem in prav zaradi slabega vremena toliko več vrednem vzponu. (Isti dan so tovariši Krušić, Perko, Zupan, Ferjan in Debeljak izvršili turo v vzhodni steni Les Courtes z Argentiërskega ledenika in sestopili na ledenik de Talèfre in mimo koče Couvercle v Chamonix.)

Ponedeljek 8. avgusta. — Vso noč je snežilo in deževalo, tako da je okoli koče zapadlo skoraj 20 cm svežega snega. V višjih legah ga je moralo pasti še več. Nobenih znamenj ni bilo, da se vreme boljša, saj je iz goste megle še vedno drobno rosilo. Pobrali smo svoje bisage in jo ucvrli nazaj v dolino. Vso pot nas je močil droben dež, ki nas je tudi pregnal z brega še vedno zasneženega jezerca Lac de Charmillon. Sneg je pobelil gore vse do višine 2300 m in zasul na tratah pod jezerom blazine rumenih zlatic z belim poprhom... Z Andrejem sva vsak po svoje fotografirala in od vseh slik

mi je ostala najdalj v spominu ljubka podoba metulja, ki je na cvetu, kukajočem izpod snežnih grudic iskal toplih poljubov...

Med čakanjem na vlak v Touru se je razvedrilo in sonce je posijalo izza soparnih oblakov. Ob treh smo se odpeljali v Chamonix. Ko se je čisto zjasnilo, smo prispeli v taborišče, kjer so nas sprejeli tovariši, ki so opravili turo na Mt. Blanc.

Torek 9. avgusta. Spet je sončno vreme, kot nalašč za sušenje opreme in obleke. Odprava se bo kmalu pripravila k odhodu domov, jaz pa bi rad za zaključek obiskal še najvišji vrh Evrope... Zgovernimo se še z Govekarjem in Pintarjem, ki tam gori še nista bila, a bi nerada zamudila to priložnost. Pripravimo vse potrebno za vzpon, ostalo je prepuščeno meni, ki vrh že iz leta 1950 dobro poznam.

Sreda 10. avgusta. Vstali smo zgodaj in se podprli z obilnim mlečnim zajtrkom. Peš smo jo mahnili v zaselek Les Barats na robu Chamonixa — na postajo žičnice. Razočaraní nad novico, da prva gondola pelje šele ob sedmih, smo izgubili uro čakanja in dragocenega časa. Toda ugodnost in že sama posebnost tiste vožnje sta nas potolažili in nam prihranili precej sil, ki so nam tisti dan še zelo prav priše.

V pičlih dvajsetih minutah nas je potegnilo iz višine 1050 m na postajo v višini 2330 m. Toda s tem nismo prihranili preveč, ker je vzpenjača speljana precej vstran od našega cilja — in je treba do koče na Grandes Mulets pod Mt. Blancom prekoračiti dolgo pot skoraj šestih kilometrov, preko groblje in ledenikov — skoraj vodoravno pod severnimi stenami Aig. du Plan in Aig. du Midi.

Ob pol osmih smo se izkrcali iz gondole za 70 ljudi... in ob desetih dosegli škrbino, 80 m pod kočo Grandes Mulets — v višini 3031 m. Tu smo srečali prve partije z vodniki, vračajočimi se z vrha Mt. Blanca ali iz zavetišča Vallot. Dan je bil čudovit in sneg trd in kot naročen za hojo z derezami. Po kratkem počitku in okrepljilu smo nadaljevali pot navezani na eni vrvi. Jaz sem pridno fotografiral, da nadomestim svojo pozabljivost po zadnji turi na Rochefort in Dent du Géant... Vreme je bilo kot naročeno za to in okoli vrhov so se obešali bcli, kopati oblaki, v kontrasti s črnimi skladi granita in kot noč temno modrino jasnine nad zelenimi odlomi serakov... To je bila spet ena od tistih nepozabnih poti k soncu in sproščenim razgledom na daljna obzorja, ki pustijo človeku v srcu taho zavest potešene sreče, ki je plačilo za trud in žrtve.

Čim više je šla naša pot, tem več svežega snega je bilo in gaz je postajala vse globlja. Menjali smo se v vodstvu in kmalu pustili na svoji levici črno konico Pointe Wilson (3289 m) ter okoli pol-dneva dosegli prostrani Pt. Plateau. Na višini 4000 m smo počivali in si na bencinskem kuhalniku skuhalni izdatno juho. Časa za razgledovanje je bilo pri tem dovolj — čeprav so iz redkih oblakov nad nami začele naletavati snežinke. Postalo je občutno hladnejše, da smo pobrali spet svoje težke nahrbtnike s hrano za tri dni in vso

opremo za bivakiranje ter se odpravili naprej. Tam smo srečali zadnjo navezo, ki se je vračala z zavetišča Valot. Ostali smo sami, na vsem prostrancem Gran Plateau, tri drobne pike, pomikajoč se korak za korakom proti od sonca ožarjenemu cilju. Ob pol dveh smo dosegli Col du Dôme (4240 m) in ob dveh popoldne odprli vrata aluminiastega zavetišča Ref. Vallot (4362 m). Celo uro smo žrtvovali kuhanju in okrepčilu, medtem pa je sever razpihal megle, da je zažarel vrh v beli, ščemeči svetlobi. V koči sta bila tudi dva Hollandca. Zamotana v umazane odeje sta ležala na mrežastih pogradih. Ko smo jima povedali, da smo namenjeni še do večera na vrh, sta se opogumila in sklenila še isti dan doseči zaželeno višino.

Ob treh smo bili nared. V prešitih, puhastih vetrovkah smo bili kot himalajski možje, neobrati in s trpkimi, od naporov zadnjih dni zarezanimi potezami v obrazih. Hollandca sta še nekaj oklevala, zato ju nismo več čakali in odšli smo proti vrhu. Iz nizke stavbe obervatorija pod našim zavetiščem so se pojavile tri postave in krenile pred nami na isto pot. Nikoli ne bomo pozabili tistih pogledov z zasneženega in od vetrov spihanega grebena, ki se pne v treh odstavkih v pet sto metrov višji, skoraj pet tisoč metrov visoki vrh (4807 m). Pihal je ledeno mrzel severni veter, da smo si morali dobro zavarovati ušesa pred ozeblinami — in končno na vrhu zavarovati tudi brade in nosove pred ostrom mrazom. Vrh smo dosegli ob tričetr na šest zvečer... Stisnili smo si desnice in si že leli, da se še kdaj povrnemo tja gor na tisti tolikim gornikom zaželeni vrh... Vsi vrhovi kontinenta so bili pod našim horizontom, nekje 3800 m niže v senkah globoke doline so ležali beli hoteli Chamonixa in naši sivozeleni šotori... Sonce je razlivalo svojo rožnato luč iznad zahodnega obzorca in metalo dolge sence vrhov čez kope oblakov. Vrh za vrhom je bil nanizan v neskončnem vencu, spletenem iz snežišč in granitnih skladov, globokih zelenih dolin in belih cest, po katerih smo našli pot do najvišjega med njimi...

Molče smo se poslovili od zapuščenega vrha, ki je dobival vse bolj škrlatno barvo, čim niže smo se spuščali podenj. Snežišča pod Velikim platojem so dobila mrzli, modrikasti nadih globine, v katero so utonile sive sence razpok pod pobočji Aig. du Goûter. Nizke stene zavetišča so nas sprejele v svoje zavetje, a ne za dolgo. Pogreli smo si ovomaltin in použili nekaj čokolade... V zavetišču se je med našo odstotnostjo zbral več navez, največ Nemcev, ki so v strahu za borne odeje, ki naj bi jih grele vso noč, čepeli po pogradih in čakali, da si izberemo ležišča. Pobrali so vse odeje zase, le ležišč obeh Hollandcev si niso upali zasesti, ker so bili »zasedeni« po nahrbtnikih. Mi trije smo se brez posebnih debat odločili, da za nobeno ceno ne ostanemo v tako »altruistični« gorniški druščini, pa če bi morali pred bajto v sneg in pod štorske vreče. Hitro smo bili nared in oprtani spet zunaj na snegu. Ura je bila četrta čez sedmo zvečer... Bili smo odlično razpoloženi in po dveh tednih pohodov po ledeničkah v prav »zverinski« kondiciji. V eni uri smo bili na ploščadi pod kočo Grandes Mulets (3051 m). Kljub hitremu sestopu našim očem ni ušlo spre-

minjanje barv v stebrih navpične stene Aig. du Midi in serakih Mt. Blanc du Tacul. Polagoma so ugašali na vrhovih odsevi daljne večerne zarje za obzorjem, od vzhoda sem pa je temnelo nebo, v katerih so zbledeli obrisi zasneženih gora... Iz doline pod nami se je dvignila megla, napolnila krnice pod stenami in zastrla z mehkim okvirom nepozabno podobo: Daleč za nami, visoko do neba je kipela kupola Mt. Blanca, bledorumeno ožarjena od ugašajoče luči dneva, ki je ugasnil nekje v neskončnosti oblakov nad dolino... Globoko pod nami so se vzgale luči v Chamonix — izza Aig. du Blaitière pa je izšel bledi avgustovski mesec in razlil medlo svetlobo čez poledenela pobočja. Nepozabna podoba čudežne dežele, ki bo gorela do konca dni v mojem spominu...

V trdi temi smo se pehali proti dolini, trdno odločeni, da ne odnehamo prej, dokler ne dosežemo taborišča. Ko je bila ura pol enajstih, smo končno zagledali pred seboj obrise postaje vzpenjače, ki je iztezala grozljivo svoje okostje proti zvezdnatemu nebu. Brez luči smo našli pot do hotela Plan de l'Aiguille (2200 m), kjer smo na trati ob poti popili nekaj požirkov vode. Ura je bila enajst pred polnočjo. Pred nami je bilo še enajst kilometrov neskončno položne, v tisočkratnih serpentinah speljane poti, po kateri smo ob korenine in skale se spotikajoči in preklinjajoči ob eni ponoči prispevali v Chamonix in v taborišče. Od pol osmih zjutraj do ene ponoči na nogah, z 12 kg težkimi nahrbtniki — smo v osemnajstih urah prehodili ca. 32 km poti in opravili 250 m vzpona in 3800 m sestopa. Enajst ur smo hodili z derezami na nogah... To je bilo kar dobro delo, opravljeno za zaključek odprave, ki ima pred seboj cilj: morda kdaj v prihodnosti usmeriti korake naprej proti vrhovom Himalaje...

Mitja Sarabon:

MISCI

II.

*Poslušam petje ptičev: ko da jaz
prepeval bi jim skoz pojoča grla, —
in v roži, ki se v dan je razprostrla,
občutim svojo rast in svoj obraz.*

*In v toku slapa čutim svojo cesto,
v čebele letu vidim svoja krila —
in k zemlji me privija ista sila,
ki je dreva spojila z grudo zvesto.*

*Vem, vsem stvarem izvor je v istem dnu
in vse pojti življenja isti vir
in vsepovsod utripa ista kri.*

*A drom v globini duše me боли;
čemu v ljudeh krivica, laž, nemir,
če v njih so seme, kri in vir miru?*

LES COURTES 3856 m

sipale so se bele pene in šumele po skalni drči izpod ledenika d'Argentière, da sem se spomnil na šum in šeles v naših zelenih gozdovih. V hudi opoldanski pripeki smo stopali z Janezom in Cirilom proti planinski koči De Lognan (2032 m). Koča čepi tik nad zeleno mejo vitkih macesnov in sredi bujnega polja živordečega rododendrona. Višje za kočo so stanovi in živina. Pri koči so za pisanimi mizami sedeli turisti, ki so molče opazovali naš prihod. Hiteli smo dalje. Više nad kočo se iz vseh strani poganjajo na svetlo studenci. Kjer eden izmed njih prereže stezo, smo počivali. Prav pod nami se ledenik Argentière lomi in strmo izginja v dolino. Ogoromni seraki stalno grmijo navzdol. Nasproti Chamoniške doline so izginjali na obzorju vrhovi Rouges, kjer smo doživljali njih lepote pred nekaj dnevi.

Namenjeni smo bili v kočo Argentière. Pot do nje drži po istoimenskem ledeniku. Na robu, kjer se prestopi na ledenik, nas je objel mrzel piš. Tu je stala preteklo leto še majhna kočica za nosače. Njene ostanke smo opazili niže med razpokami ledenika. Plaz v zimi je dokončal svoje.

To leto je nametlo precej snega, kajti brez posebnih težav smo se vijugali med razpokami po ledeniku. Lansko leto je bil ledenik na tem mestu neprehoden. Obšli smo ga po njegovi desni strani morene. Kjer se ledenik položi, se pokaže dolina obkrožena od desne in leve z rajdo mogočnih in mrkih snežnih sten. Najvišji vrh Aiguille Verte 4121 m odpira ledeniško dolino. Čez vrhove nas je sonce še pozdravljal, ko smo vstopili v kočo. Janeza in mene je oskrbnik poznal še od lanskega leta. Takrat smo prišli z Jankom in trdno voljo, da preplezamo severno steno Les Courtes. Toda že na večer je ledenik zagrnila megla. Ponoči se je razdivjal snežni vihar. Ko se je zdanilo, je še vedno ropotalo po strehi. Vzpon ob takem vremenu bi bila prava blaznost. Slabe volje smo sestopili v dolino. Toda stena je ostala v spominu in Janeza ni vleklo nikamor drugam več kakor na to stran. To pot se nam je pridružil Ciril. Še za dne smo si ogledali steno in smer poti. Vreme se je poslabšalo. Vrhovi so se ovili v meglo, to pa nam ni vzelo upanja na vzpon.

Ker sem verjetno kazal največ sposobnosti za kuhinjo, sta mi tovariša prepustila to funkcijo. Pri tem opravku sem prišel do zaključka, da je kuhanje na kuhalniku v gorah poseben užitek. Enakomerno brnenje kuhalnika, lačni želodci, upa polni pogledi, ter pridušeni vzduhi do večerje!

Po večerji smo morali navesti oskrbniku smer vzpona, sestop in, kdaj nas budi. Seveda če bo držalo vreme. Noč nas je našla že na pogradih.

Severna stena Les Courtes s Col d'Argentière

Janez nas jo budil že ob tretji uri. Vreme je kazalo kaj slabo. Koča je tonila v megli. Ob misli na preteklo leto sem bil kar malo potrt. Po skupnem pomenku in oceni vremena smo sklenili še malo počakati. Zlezli smo nazaj v pograde. Na pol v spanju sem čul čez nekaj časa Cica, ki je dejal, da je vreme še slabše. Zazibal sem se v sen. Sanjalo se mi je, da šumi in ropota po strehi. Natanko tako kot preteklo leto. Pa naj človek še reče, če to ni smola!

Prav v tem trenutku me ponovno prebudi Janez. »Danes smo ga pa enkrat polomili, poglej ven, sonce, nebo kot šipa!« Vse je bilo kot v telegramu. V trenutku smo bili pokonci.

Čez nekaj minut je že brnel kuhalnik. Ob pogledu skozi okno se mi je vtisnila v spomin orjaška v led okovana stena. Tajinstveni mir — vabljivi lesket na robeh in umito nebo.

Ledenik se je že lesketal v soncu, ko smo koračili preko njega. Ura je bila ravno sedem. Ob vznožju stene, ki se strmo vzdiga v

nebo, smo se navezali. Vodstvo je prevzel Janez. Prečili smo preko zasute in zmrzle razpoke do sklanega grebena, po katerem smo nato škrtni z derezami. Sneli smo si dereze, ki so nas v skali samo ovireale. Višje, kjer preide skalni greben v strmo snežišče, smo ponovno nadeli dereze in počivali. Skala do tu ni težka, le izredno krušljiva.

Nehote sem pogledal v vrhove, čez katere se je valila mrka megla. Veter je trgal in nosil meglice v dolino. Sonce je le še od časa do časa pozlatilo lednik. Skoraj nemogoča se mi je zdela ta nenadna spremembra. Na tihem sem še upal, da bo morda močnejši veter pregnal mrko sivino z robov. Ko pa je megla prekrila tudi lednik, je bilo tudi upanja na boljše vreme konec.

Vstopili smo v snežno vesino. Strmina nam je jemala sapo. Ker je kazalo na slabo vreme, smo lezli navzgor vsi hkrati. Predvsem previdno! Zaupali smo si, saj smo poznali drug drugega. Snežne stene ni hotelo biti konec. Po vsaki vrvni dolžini smo duškali. Veter je postal močnejši. Mraz je zbadal v obraz. Iz megle je pričelo pršiti. Sprva prav narahllo, malo za tem nas je zajel zbadajoči zastor. Pripahalo je z vrha. Sneg! Podvizali smo se. Proti vrhu se je usipalo pod nogami. Strmina se je zvečala. Nagonsko smo vsi trije hiteli. Želeli smo čim prej na vrh. Globina pod nogami se je izgubljala v snežnih kristalih. Ciril je dosegel greben. Veter se je srdito zaganjal preko njega. Do vrha se je vila gaz. Kmalu za tem smo se rokovali na vrhu. Metež je dosegel vrhunc in besnel kot za stavo. Ciril je stal nižje na vesini in opazil, da z Janezom stojiva na snežni opasti. Snežni viharji so jo izoblikovali. Potuhnjenjo je čepela čez vrh čeri nad pretečo globino. Hvaležno sva sestopila po ozkem grebenčku. Vihar ni hotel pojentati. Prav s težavo sem lovil greben pod nogami, saj ga je bilo komaj za čevelj široko. Veter nas je v sunkih zasipal z razcefranimi kosmiči. Mislil sem na sestop. Le kako se bomo znašli v tem peklu? Navzdol smo sledili zametenim stopinjam. Kot smo pozneje soglašali, smo vsi trije po svoje ugibali, do kam držijo sledi. Do sedla? Morda je kdo prečil ali se povzpel po tej strani? Znašli smo se na sedlu Col de la Tour des Courtes (3720 m). Sledi so držale na južno stran. Vsaka orientacija o sestopu je bila nemogoča. Vedeli smo, da moramo po sledeh. Dvome sem pregnal z zavestjo, da v skrajnem primeru lahko tudi bivakiramo. Za vsak »primer« sem opremo zato jemal vedno s seboj. Ob misli, da smo v Centralnih Alpah na enem izmed najlepših pa tudi najbolj nevarnih grebenov, v tem vremenu ni bila nič kaj prijetna. Tako vreme lahko traja nepretrgoma več dni. Čez noč lahko zapade čez meter novega snega, kar je normalno. Sestop v takem vremenu in snegu bi bila gotova smrt! Take primere smo imeli preteklo leto, ko je nenadna spremembra vremena v enem samem dnevu terjala 14 žrtev. Sledi so v snežni strmini izginile. Sneg je nekoliko pojental in se mešal z dežjem. Po dveh urah sestopa smo se znašli na vznožju strmali. Pobočje je bilo nastlano s plazovi. Šele tedaj smo se zavedeli, po kakšnem pobočju smo sestopali. V teku smo prečili proti desni, kajti vsak trenutek bi lahko zagrmelo nad nami. Sestopili smo na lednik de

Talèfre, Desno na moreni smo posedli. Janez je po karti skušal ugotoviti naše počivališče ter smer poti po ledeniku. Koča du Couvercle (2687 m) čepi nad ledenikom, še kako uro daleč. Sneg je prenehal. Zopet dež. Voda je izdolbla struge po ledeniku ter v vseh vižah predla in godla po razpokah, dokler ni zamrla v globini. Megla se je razgrnila. Višje se je še kadilo. Na obzorju je vstala iz megle koča Couvercle! Nagonsko smo pohiteli. Premraženi in mokri smo si želeli samo tople sobe. Po ledeniku se je vila gaz. Šele sedaj smo si oddahnili. Nasproti zapuščenemu bivaku, ki sloni pod ogromnim skalnim zobom, stoji ponosno najlepši planinski dom v Chamoniških Alpah. Jata kavrov se je vozila okoli koče. Po velikem številu cepinov ob vhodu bi morala biti bajta nabito polna. Vstopili smo. Velika in svetla soba za goste je bila prazna. Soba, ki je namenjena za prehodne goste in kuhinje s kuhalniki, se je gnetla. Prava babilonska gneča. Vsako omizje je govorilo po svoje. Smeh je donel iz vseh kotov. Francozi so se kratkočasili s kartanjem in raznimi igrami, Švicarji so uživali v svoji kuharski umetnosti, Italijani pa v živahinem žlobudranju. Starejši možakar v kotu je vlekel pipo, da se je kadilo kot iz vlaka. Stisnili smo se v kot k oknu. Trenutek so nas opazovali, nato pa se je vrvež nadaljeval.

Zunaj je šumel dež. Od časa do časa je kar v curkih pomivalo stekla na oknih. Tura naslednjega dne je šla po vodi.

Po večerji smo »rekli« nekaj naših, s čimer smo dali uvod petju, ki ni pojenjalo tudi ne, ko smo že ležali zadovoljni po pogradih. Ob melodiji pesmi »Daleč, daleč so naši kraji...«, ki je v naše čudo kar internacionalna, saj so jo znali vsi, seveda po svoje, sem v mislih doživljal dan, še enkrat doživljal goro. Stavim, da se je isto dogajalo tudi z Janezom in Cirilom.

Veter je godel okoli oglov koče. Močan piš je prinašal kleno sipo, da je vršalo po oknih. Noč je raztegnila svojo moč.

Jutro nas je pozdravilo z novim snégom. Nametlo ga je za več kot čevelj visoko. Megla se je cefrala in umikala soncu. Na ture v tem snegu ni bilo misliti. Prav tam na severu je vstajala iz beline severna stena Grandes Jorasses-a. Strahotno grmenje plazov nam je donelo kot v pozdrav in slovo. Sestopali smo proti ledeniku Mer de Glace.

Pisani cvetovi rožic so poganjali iz bele odeje. Tudi svizec je ta dan utihnil. Pohitel sem za tovariši...

Smer po severni steni Les Courtes plezali dne 7. avgusta 1955 Krušič Janez, član AO Jesenice, Debeljak Ciril, član AO Celje, in Perko Marjan, član AO Tržič.

Janez Brojan:

KUKOVA ŠPICA

e slaba, toda muhasta zima ter še bolj muhasta pomačni dopustila kakih posebnih vzponov in dostopov na višje vrhove. Bližali so se tako težko pričakovani prvomajski prazniki. Ker je bil sneg na severnih straneh zelo slab in globok, sem se odločil za južno steno Kukove Špice. Vreme prekrasno in toplo, zaradi tega sem krenil v centralno smer. Spodnji del je imel še dosti snega, gornji pa, kjer je stena navpična, je bil suh. Kar kmalu sem bil na široki polici. Do sem sem prišel po običajni smeri Brojan-Delavec-Jenko, od tu pa gre drugod po dosti težjem navpičnem svetu. Polagoma se dvigam meter za metrom do ogromnih rumenih plati, dalje ob desni strani, kjer postane stena sem in tja previsna. Po triurnem plezanju se znajdem na izstopu, levo od vrha stene, v lepi suhi ploščadi, s prijaznim občutkom, da sem zopet enkrat iz navpične stene na varnem. Opravil sem prvenstven vzpon, čigar tehnični opis je nekako naslednji:

Po smeri Brojan-Delavec-Jenko navzgor do široke police. Kjer sega polica najviše pod vpadnico rjavih plati navzgor za dolžino vrvi do pod kamina, ki se pod vrhom izide v gladek navpičen hrbet. Izstop v levo na hrbet, tu naravnost navzgor, preko pragov, do navpičnega praga. Desno od prevesne zajede navzgor na počitno poličko, po nji 3 m v levo in zopet navzgor preko gladkih, skoro navpičnih pragov do globoke rumene luknje (izredno težko in izpostavljen). Desno od luknje preko krušljivega navpičnega stebra 10 m navzgor, do gladkega 5 m visokega bolvana na njegov hrbet. Iz bolvana v krušljiv, rjav odlom, 6 m navzgor ter v levo na rob in preko navpičnih trebušastih ploč za dolžino vrvi navzgor na malo poličko (skrajno težko in izpostavljen, potrebni klini za zavarovanje). Po polički v desno do žlebička, po njem navzgor in na drugo polico. Iz nje navzgor v navpičen gladek kamin, skozenj ter še v naslednji in to izstopni kamin 15 m v levo od vrha. (Izstop iz l. 1951.) Novi izstop: raz male poličke ob levi strani stebra na njegov hrbet, nato naravnost navzgor pod rumene odlome ter ob njih navzgor na levi vrh.

Prva polovica smeri IV., druga polovica V. Višina stene 400 m. Plezal prvič 29. VII. 1951. Prva ponovitev z novim izstopom pa 2. V. 1955. Čas plezanja prvič štiri ure, drugič tri ure.

Denarni prispevki za dom »ZLATOROG«:

Planinski savez Jugoslavije	din	100 000.—
Zbirka na zbornu alpinistov v Logarski dolini:		
AO Kamnik	500.—	
AO Maribor	1200.—	
AO Jesenice	870.—	din
Prispevki upravnega odbora PZS na seji 27. XI. t. l.	din	2 570.—
	din	600.—
	din	103 170.—

V VRHOVIH NAD KRMO

ilo je zvečer, v severni steni Rjavine. Iz votline tik pod robom stene sem po škrapljasti steni pripeljal na greben. Sedel sem k markaciji in varoval, okrog mene pa se je gorski svet z zadnjo rdečino poslavljal od dneva.

Tistikrat sem se prvič z očesom plezalca zazrl v rjave zidove onkraj doline. Debela peč, Draški Vrhovi — cela vrsta velikih, vabljivih ugank! Menda bi pri nas težko našel ostenje, ki bi bilo alpinistično tako hvaležno in tako malo obiskano. V več kilometrov dolgem zidu kipe iz Krme nad 600 m visoke stene, ki jih plezalci naravnost zanemarjajo.

Naslednji dan sem že sedel na jasi pred Zasipsko planino. Že Debela peč tik nad kočo je mnogo obetala, naprej po dolini pa se vrste stena za steno. Za plezalca pravi raj! Le redki obiskovalci so do takrat hodili v te kraje. Verovšek, Vido Vavken in trojica Dolar, Avčin in Lasič so po vojni plezali tu okrog in izpeljali nekaj lepih stvari, Kruščic je preplezel srednji steber v Debeli peči. Drugače pa nihče drug ni tu po vojni poskušal česa novega.

Vido, s katerim sem tedaj večinoma plezal, je Krmo zelo dobro poznal. Z Verovškom sta v Velikem Draškem vrhu dvakrat preplezala severno steno v novi smeri. Tako je imel vse možnosti kar dobro pregledane. Lahko rečem, da me je prav on popeljal v ta svet. Pričela sva naslednje leto t. j. 1951. Za šolske stvari, ki naj bi nas zadrževali doma, se takrat nismo mnogo menili, vsaj v poletju. Po precej burnih pomladanskih mesecih v stenah Planice sva pričela znova misliti na Krmo.

Doživljaji v »Trapecu«

Na prvi pogled se severna stena Velikega Draškega vrha brez pravega prehoda nadaljuje levo in desno v stene Malega Draškega vrha in Tosca. Od blizu pa se vam ves zid razčleni v posamezne ogromne grude, nad seboj ločene po žlebovih in razih. Rdečkasta, krušljiva, brez dvoma neprehodna grapa je mejnik med Velikim in Malim Draškim vrhom. Desna, zahodna stran Velikega Draškega vrha pa je omejena z markantnim razom, ki sta ga preplezala Verovšek in Ljuban Župančič že l. 1948. Med ta raz in Toščevu steno pa je vrinjen velikanski skalnat masiv, ki smo mu plezalci dali ime »Trapec« zaradi značilne oblike. Čeprav je pravzaprav le severozapadna stena Velikega Draškega vrha in nima kakega značilnega vrha, je trapez — gledan s severne strani — vendarle enota zase, samostojna stena. Verovšek in Vido sta že pred leti pogledala v njen desni raz. Pri tem nista našla mnogo težav, če izvzamemo omembe vredno prečnico v tegu vrvi pod zadnjim, verjetno nepreplezljivim delom stebra.

Prehod po sredini Trapeca pa je že na pogled vsega spoštovanja vredna stvar. Nanj nisva mislila le midva z Vidom. Zvedela sva, da tudi Daro že dolgo ogleduje tisti konec. Zato sva ga neki petek v avgustu poiskala. Pokazala sva mu fotografijo stene, v ostalem pa nismo preveč izgubljali besed. Naslednji dan smo se že vozili proti Mojstrani. Črni oblaki so se podili okrog Debele peči, vendar nas niso preplašili. V prvem jutru smo v nedeljo stali pri vstopu. Plezanja v troje nismo bili vajeni in šele po krajši razpravi smo se odločili, kako naj se navežemo. Žreb me je določil za srednjega v navezi. Tako mi je pripadla naloga, naj bi premagoval predvsem težja mesta, kjer so potrebnii klini in dvojna vrv. K sreči sploh nisem prišel do dela. Pravim k sreči, kajti v Draških vrhovih nismo nikdar iskali težav in tehničnih detajlov. Zanimal nas je prehod in čim lepsi, čim naravnejši je bil, tem bolj smo ga bili veseli.

Vsaka dolina pod gorami nam vsili svoje razpoloženje. Nekaj posebnega je v Planici, kjer človek omahuje med strahom in željo po dejanjih, ali na Korošici, kjer smo kakor omamljeni pod čarom stene pričeli misliti na nemogoče in smo se iztreznili šele, ko nam niti šopi klinov niso več pomagali dalje, drugače je zopet v Vratih in na Okrešlju.

Tako kot v Krmi pa ni bilo nikjer drugje. Če smo kdaj morebiti res gojili športno alpinistiko — tu je prav gotovo nismo. V senci nazobčanih vrhov, med rušjem na Vrtači ali pa v mehkem nastrojenju Zasipske planine ni bilo mogoče misliti na težavnostne stopnje, ekstremizem in uveljavljanje. Menda nas je gnala le radovednost in želja za kontrasti, želja, da bi se po delu v skalah zopet zleknili v sočno travo, ki smo jo slutili za robom. Bralci bodo zato morda razočarani, kajti o superekstremizmu, iz živčne napetosti izvirajočih bolestnih prividih, o ekvilibrističnih podvigih nimam kaj pripovedovati. Kar imam zapisanega v svojem hribovskem dnevniku, so čisto preprosta doživetja, spomini na stene in na želje, izpolnjene v njih.

Tistikrat, ko smo stali pod Trapecom, nismo mnogo premisljevali, zakaj in kako. Hoteli smo pač po steni gor! Ozka poč pred nami je zajela vse naše misli in želje. Nad njo se je dvigala stena, hudo gladka in strma, izza roba pa so polzeli težki deževni oblaki. Prvi se je Daro potegnil navzgor. Poč se je v sredini grdo zožila, treba je bilo ven v odprto steno in po njej do varovališča. Raztežaj višje smo naleteli na širšo polico. Lahko rečem, da je bilo to edino položnejše mesto v smeri. Od tod se vlečejo po sredini Trapeca drobne razčlembe, zaprte na vrhu z ogromnimi strhami. Tovariša sta menjaje vodila in tako smo lezli proti njim, ne meneč se za bližajočo se nevihto in izpostavljenost pod nami. Le tu in tam so v trdni kamenini zapeli klini, drugače smo plezali prosti. Dvojna previsna poč v prvi polovici stene je eno izmed težkih mest v smeri. V velikanskem razkoraku se je lotil Vido. Dolgo sva čakala z Darom, preden je dosegel vrh poči in varoval. Ko sva prišla za njim, ni bilo več mnogo časa za premisljevanje. Nad Toscem in Vernarjem je

zagrmelo, v sončnih žarkih smo lahko dobro videli pramene bližajočega se dežja. Brez besed se je Daro pognal navzgor. Kaka dva klina je pustil za seboj, nato pa obstal. V danem položaju pač ni mogel najti boljšega varovališča: z ogromno streho prekrita polička nas je rešila pred nalivom. Z Vidom sva ravno še prišla na varno, nato pa se je vilo. Udobno smo se namestili po polički in opazovali curke dežja, ki so pritekali preko strehe. V globini, na jasi pod Zgornjo Krmo, so kravji zvonci utihnili. Goved se je umirila in si poiskala zavetje ob velikih bolvanih. Tudi nosač, s katerim smo na planini skupno nočili, se je s svojim konjičkom prislonil pod neko previsno skalo. Zategel klic je prišel do nas skozi šumcnje dežnih kapelj. Odzvali smo se mu. Menda nas je iskal v ostenju, skrbeč, če nas ni že odplaknilo.

Vedeli smo, da nevihta ne bo dolga. Sicer pa je bilo tudi naše razpoloženje odlično. Z Vidom sva bila tisto leto mnogo skupaj v stenah, Daro pa je najino druščino še poživil in prinesel v njo marmikaj novega. Medtem ko smo se pogovarjali o vseh mogočih stenah, domačih in tujih, je sonce pričelo počasi prodirati oblake, žarki so posijali preko roba stene in pred Domom na Kredarici, ki je ležal pred nami kot na dlani, so se pričele premikati drobne človeške pike. Kmalu smo tudi mi odrinili naprej. Kot bi trenil, se je osušila skala in ko smo se zopet zbrali 50 m višje v majhni votlini, je le še tu in tam kak svetlikajoč moker madež v plateh spominjal na neurje. Kako dobro, da nismo šli nazaj! Plitev kot, po katerem smo plezali, se je na tem mestu krepko postavil v bran. Vse je kazalo, da bom kot »mož s klini« vendarle dobil besedo. Nekaj časa sem brez uspeha šaril po dnu kota, ko pa sta Daro in Vido pričela postajati nestrpna, sem jima raje zbežal iz kota ven, v levo steno na oglede. Kakih 20 m sem plezal po polički, nato pa z zagrušenega pomolčka pregledal položaj. Tik nad menoj je plitva poklina presekala drugače popolnoma gladko steno. Dostop do nje pa je bil zaprt. Črna, več kot 20 metrov visoka iztrgana plošča se nama je z Vidom zdela nepreplezljiva. Daro pa je bil nasprotnega mnenja. Končno smo se vendar odločili za poskus. Še dober klin smo zabili, nato pa sem začel, sprva nekoliko negotovo in brez pravega upanja na uspeh. Vendar je šlo. Majhne, od spodaj nevidne vdolbine in klini so mi bili oporne točke. Na vrhu plošč, tik pod počjo sem opazil majhno luknjo. Tu sem zabil zadnji klin, nato pa naglo zagozdil v poč. To mesto je ključ smeri, ki nato sledi poč proti streham. Vedno bolj plitva je postajala poč in končno je moral Daro ven v odprto steno. V sijajnem raztežaju je brez zabijanja dosegel poličko pod strehami. Daro je nujno svetoval, naj jo uberemo kar naravnost preko streh. V krušljivih previsih so se res kazale nekake pičle možnosti. Z Vidom se nisva preveč navduševala zanje, saj je bil prehod po levi polički preveč očiten, da bi bilo nesmiselno, obešati se po klinih nekaj desetin metrov od boljšega sveta. Po nekaj napetih metrih je Vid dosegel položnejši teren malo pred levim bokom Trapeca. Sledil sem mu in končno se je prikazal okrog roba še Daro, ki se mu je na obrazu poznalo, da

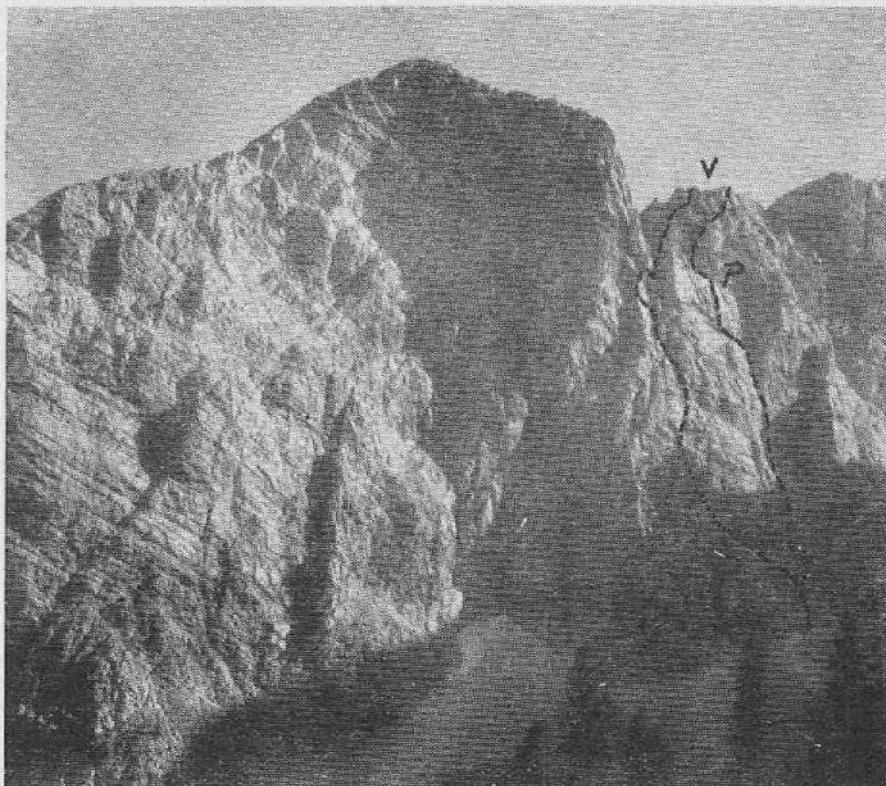
se ne more čisto sprijazniti »z odstopanjem od direktne smeri«. Tolajila sva ga, češ da moramo pri prvem pristopu poiskati najprej naravne prehode, tisti previsi pa nas bodo v tej puščavi brez dvoma počakali. Kar skupno smo odrinili dalje. Po krušljivi lašti smo plezali proti desni in kmalu smo se znašli nad strehami. Izpostavljeni smo prestopili v zaproden žleb. Strmina je počasi, skoraj neopazno popuščala, nehote smo pohiteli in skozi zanimivo okence stopili na rob stene.

Pripravljeni smo bili na mnogo večje težave, tako pa smo steno zmogli v dobrih šestih urah. Bili smo navdušeni, kajti preplezana smer je res lepa. Ne morebiti zaradi težavnih raztežajev — saj lahko le dve mesti ocenimo s peto stopnjo — temveč zaradi izredne izpostavljenosti in zanimivih prestopov. Najbrž je to moje mnenje preveč subjektivno, toda v Julijcih ne poznam tako lepe in hvaležne stene. Napredovati je mogoče brez posebnih tehničnih manevrov s klini, kar je pri tej naklonini zasluga izredno solidne skale.

Z Darom se nama je mudilo na večerni vlak. Po travnatih vesiolah, posutih z neštetimi cvetkami, smo stekli navzdol po poti, ki nas je pripeljala do Vodnikove koče. Še kratek, za tisti dan čisto odvečen vzpon do Bohinjskih Vrat in spustili smo se v dolino.

Od tedaj sem mnogo mislil na Trapec, na gornje stebre, ki smo jim še ostali dolžni obisk in pa na smer v območju neizrazitega levega raza, ki v spodnjem delu sovpada z mejnim razom severne stene V. Draškega vrha. Vendar so nas ostala odprta vprašanja v ostenju preveč zaposnila in je zato Trapec čakal več kot dve leti, da sem znova prišel na poizvedovanje. To pot me je spremljala Nadja, ki se je pravkar vrnila z Dolomitov. Na tihem me je malo skrbelo, da bo po Veliki Zini in Civetti nekoliko razočarana nad mojim Trapecom. Vendar ni bilo tako hudo, saj sva našla nekaj težkih mest in je videla, da je treba tudi tu včasih pošteno prijeti. Plezala sva tedaj v levem boku Trapeca.

Vstop od grušča mi ni dišal. Bal sem se namreč, da bi se preveč približala Verovškovi smeri. Zato sva vstopila na istem mestu kot prvič, sledila stari smeri slab raztežaj, nato pa krenila proti levi. Po strmem žlebu sva nato splezala na stolpič, dobro viden iz doline. Stolpič se prislanja k Trapcovemu levemu boku. Do tu ni bilo posebnih težav. Nad stolpičem pa se vrsti nekaj težkih mest. Že prestop v steno je dokaj neroden, strma stena nad njim pa je terjala vso mojo pozornost, da sem jo lahko zmagal prosto. Končno sem obtičal v nekaki zajedi, ki bi se ji po mojem mnenju lahko reklo »žlambor«. Z nekaj klini sem poskrbel za dobro varovanje. Nad stojiščem je žlambor prehajal v gladke plošče. Izstop je nekoliko previsen in izredno težak, plošče pa so nagnjene in omogočajo lep prehod. Po nekaj težkih raztežajih sva prekrižala Verovškovo smer. Hotel sem si ogledati severno steno, saj nadaljevanje po razu ni obeatalo več posebnih zanimivosti. Zato sem plezal proti levi in šele nato navzgor. Tako za robom sva naletela na silno krušljivost. Kamenje je neprestano padalo v globino. Razvedanje je v tem delu zelo

Severna in severozapadna stena Velikega Draškega vrha
Leva smer — Fajdiga, Kilar; desna smer — Dolar, Vavken, Kilar
V — vrh trapeza; P — previsi

težavno, ker je teren silno razbit in nepregleden. S težavo sem že precej visoko našel zamotan prestop na desno. Polica naju je pripeljala po dobrem raztežaju prečenja v boljši svet. Od tu sva zlahka dosegla vrh stene.

S tem je bil tudi levi del stene pregledan. Vsa smer je pravzaprav le večja varianta Verovškove smeri, bistveno nova le v spodnji polovici. V Trapecu danes ni več večjih vprašajev. Le visoko pod vrhom, v previsnem pasu nad poličko, čaka še nekaj neporavnanih računov. Tudi ti bodo še prišli na vrsto.

Tehnični opis leve smeri (kolikor mi je znano, smer še ni nikjer registrirana. V priročniku »V naših stenah« kot varianta zaradi preglednosti ni omenjena).

Vstop v vpadnici vrha Trapeca. 30 m navpično, nato posevno proti levi (lahko ca. 80 m). Prečnica levo v žleb ter po njem na vrh izrazitega, iz doline vidnega stolpa. Po slabo izraženi zajedi rahlo proti desni (V) do gladkega odstavka. Preko njega (previs, dva klina) ter po gladkih ploščah navzgor. Od

tu po navpični steni dva raztežaja naravnost navzgor do drugega stolpiča. (Tu stik z Verovškovo smerjo, ki zavije nato proti desni.) S stolpiča nekaj metrov levo ter po lažjem žlebu navgor. Ko žleb zapro previsi, prestop na polico, ki drži proti levi (klin). Po njej deset metrov levo. Stena postane krušljiva. Po rjavem žlebiču ter preko lažjega odstavka sive skale do druge police. Sedaj desno! Po silno drobljivi polički tri metre v majhno luknjo in po razpoki v rjavi skali na majhen nos (klin). Po izpostavljeni polički mimo majhne léve nekoliko navzdol proti desni ca. 50 m. Od tu več možnosti do vrha.

Zelo težavno z izredno težkimi mesti (V). Višina stene okrog 500 m. Čas plezanja 5 ur. Plezala Kilar Mitja in ing. Nadja Fajdiga dne 30. avgusta 1953.

Debeli peč

Prva sta plezala v Debeli peči dr. Potočnik in Jesihova. Po vojni pa so bili tu še Krušic z Novakom in Černičevo ter naveza Dolar-Lasič. Glavna mikavnost gore pa je nedavno ostala nedotaknjena, četverokotna, kakih 300 m visoka desna stena se dviga prav nad Zasipsko planino. Stvar je naravnost izzivala k poizkusu. Že tisto leto, ko smo preplezali Trapec, smo si jo zato sklenili neko nedeljo ogledati. Da bi nam plezanje lepše odsedalo, sva z Vidom povabila s seboj še Dančka. Bili smo optimistično razpoloženi. Upali smo, da bo steber kar mimogrede opravljen, saj smo tudi v Trapecu uspeli — čeprav je slabo kazalo — brez posebnih težav. Tu pa so bile možnosti na pogled očitne: z desne strani na majhen stolpiček v sredini stene, naprej pa nas tudi ni skrbelo, saj smo vedeli, da se vrhnji konec stene vedno nekoliko položi.

V jutranjem hladu smo z jase na Zasipski planini krenili po lovski poti naravnost proti Debeli peči. Izvrstno smo pridobivali višino na vijugasti stezi, ki nas je pripeljala do nekega stojišča prav pod steno. Nekaka zamolkla rdečina se je lovila po stenah in čudne megllice nad Mojstrano so se naglo večale in bližale. Le vrhovi onstran doline so se še odražali v jasnem nebu. Porastla pobočja Luknje in Dimnikov prehajajo tu in tam v divje strme stene in raze. Kdor bo tam iskal poti, ne bo imel lahkega dela. Tudi preko 80° povprečne naklonine smo prisodili nekemu razu! Prepričan sem, da so ta mesta vprašanja, ki jim današnja plezalna tehnika še ni kos.

Zganili smo se. Za postajanje ni bilo časa, pa tudi jesenski hlad nas je priganjal dalje. Steze je bilo konec. Nekaj časa smo lomastili po hosti, nato pa se je skozi vedno redkejše drevje prikazala naša stena. Do nje je treba po nekih čudnih drobljivih plateh. Več kot sto metrov smo se lovili po njih, dokler nismo obstali na viseči polici tik pod steno. Že vstopna poč nam je delala preglavice. Iz daljave si ti zdi položen žleb, ko pa prideš nekoliko bliže, se ti zdi nemogoča, ko pa si pri njej, vendarle zaslušiš neke možnosti. Z vsake razdalje se nam zde skale drugačne, zdaj prijazne zdaj odbijajoče. In vendar se človek nehote vendarle zanaša največ na videz.

Poč smo prešli v dveh raztežajih. Naprej pa je bilo videti naravnost brezupno. Ozka poklina v črni steni, iz nje mole tu in tam šopi trave. Tu in tam prilepljeni skalnati bloki skrbe, da se človek ne počuti preveč varnega. Danči je kot najpametnejši v navezi takoj

sedel na polico in izvlekel cigaretto, nato pa režeč se opazoval najine napore. Vido je prestopil na levo, tloval dil po odprtih steni navzgor in končno obstal tik pod počjo. Sledil sem mu. Dolgo sva visela na tistem mestu, ogledovala steno na levi in nad nama, do prave odločitve pa nisva prišla. Končno sem odšel »le na poizvedovanje« v poč. Nisem še dobro pričel, ko so padle prve kaplje. Ozrli smo se okrog sebe. Danc je bil mnenja, da se obeta prav lepo jesensko deževje in tudi midva sva morala pritrdiriti. Pustil sem torej tiste bloke v poči in zlezel nazaj k Vidu. Čez dobre pol ure smo bili že zopet pri vstopu in zvijali vrvi. Nato smo se stisnili pod majhen previs. Ulilo se je kakor iz škafa in prav nič nam ni bilo žal tistih nekaj spustov po vrvi. Za bivak nismo bili pripravljeni. Ko je dež popustil, smo skozi mokri gozd zdrveli proti planini pod nami.

Misel na Debelo peč sem nato kar odrival od sebe. Tista poč, pod katero smo obrnili, mi je ostala v preveč neprijetnem spominu. Tako smo odlašali nekaj let. Leta 1954 pa sta za to steno zvedela Kunnaver in Jeglič. Nadaljevala sta od naših zadnjih klinov naravnost po poči. To mesto je brez dvoma skrajno težavno. Po dvajsetih metrih pa postane stena zopet lažja in se jima ni več preveč upirala. Tako mi je bilo ponovno srečanje z Debcelo pečjo prihranljeno in z mešanimi občutki gledam v steno, kadar po turah posedamo na balkončku Koče na Zasipski planini.

Ciril Debeljak:

BELVEDERE

Li so se francoske Alpe zaklele proti nam ali smo pa rojeni pod nesrečno zvezdo, da nas vsako leto že dobrih dvajset kilometrov pred Chamonixom namrazi in namoči?

Valorcine! Švicarsko-francoska meja v višini naše Korošice, dolgočasno postajno poslopje z resnimi, a prizanesljivimi cariniki, nekaj senikov nad postajo, megla in dež, to je vse, kar se je odkrilo do sedaj našim očem, čeprav že v tretje romamo po istih poteh. Zdirjali smo z vlaka v postajo zmočeni na pol in na drugi strani zopet ven v drug vlak — zmočeni do kraja. Tu Francozi na praktičen način uvajajo turiste v montblansko vreme, ki baje že tri leta komandira proti vsem predpisom tujskega prometa kar po svoje. Z gorskim »brzcem«, šklopatalom, ki je brez dvoma pomotoma ostalo na tej pozabljeni progi še izza Napoleona, smo izginjali med bregovi v sivo in čemerno chamoniško dolino.

Ves kup nesreče v obliki slovenske alpinistične odprave se je vgnezdil na klopi pred postajo, zakrit za goro vreč in nahrbnikov, iz katerih so se skoraj sramežljivo in brez potrebe svetlikale bele in zelene nylonke. Bili smo mi, postaja in potem ničesar več na tem svetu, razen goste megle in dežja.

Na vrhu Belvedere: Kersnik Stane, Čop Jaka, Krušić Janez, Zupan Tone,
Ferjan Peter in Perko Marjan

Medtem ko so ostali stikali za taboriščem in pripravljali domek za naslednjih 20 dni za montenversko železnico, sem stal na straži ob naših nahrbtnikih, culah in kovčkih sam, na dolgi, z reklamami nabiti postaji.

Dež je počasi prenehal, daleč nekje za belo zaveso se je zagnal sever v zasneženc stene in zavriskal v iglah. Ples se je začel. Vetrovi vseh štirih strani so si skočili v lase in prerivali med ledeniki in dolinami. Bil sem seveda na strani severa, kar mi pa ni prineslo zmage. Čez pol ure je zopet bobnal blagodejni dež po pločevinasti strehi perona in utapljal moje upe in načrte drugega za drugim.

Tako so tekle ure in dnevi! Obredli smo vse trgovine (samo izložbe), pregledali reklame, pokukali v drsališče in mlatili prazno slamo v brezkončnih taboriščnih prepirih in debatah.

Ko pa je posijalo sonce, je na vse zdaj že vse lezlo, kuhalo in pospravljalno. Šli smo pa seveda samo na oglede.

Z Marjanom sva krenila zadnja. Z zaupanjem v najine orientacijske sposobnosti sva se že v dolini zgubila in križarila levo in desno od prave poti po gozdovih in travnikih in končno spoznala, da sva napravila za dobro uro preveč poti in brez potrebe. Na primernem mestu sva zavila vkreber v drnast plaz in končno našla stezo, k sreči pravo. Visoko pod redkimi meglamicami so se prepeljavali sodi in zaboji gradbenega materiala za novo žičnico. Naslednje leto bo steza samevala — turisti bodo plavalji brez truda in potu visoko nad njo in izstopili po desetih minutah zračne vožnje tam, kjer sva pristala

Pogled z Belvedere na Rouges

Foto C. Debeljak

z Marjanom po dobri uri vročih in potnih serpentin. Pred kočo sva si privoščila za 10 fr razgleda skozi daljnogled vesel strmine severne stene Grandes Jorasses in severovzhodno steno Charmoza. Stari, morda nikdar poravnani računi naših fantov so ležali v teh stenah. Ob pogledu na snežne mase v severnih ostenjih sem vedel takoj, da bomo tudi letos odšli brez njih. Z glavo ne gre skozi zid.

Od Mont'Blanca pa vse do razbitih grebenskih stolpov Aiguille Verte je stala pred nama v led oklenjena veriga znanih in neznanih gora. Spomin je preskočil leto nazaj, ko sva z Radom iskala prehode v Hudičevem stebru nekje za grebenom Maudit, v skladih Grépona in vrhu M ali montblanški Katarinici, kot so ga imenovali Ljubljanci po najincm vzponu s Herlecom. Pogled je preskočil sivo marogasto kačo ledenika in se ustavil za grebenom Druja, kjer sva lani brez izkupička sestopala po novem snegu. In končno Aiguille Verte, s 1000-metrsko ledeno bariero, ki jo je Janez tako ljubeznivo ogledoval gotovo že stokrat, saj je stala pred nami kot na platnu, z jasno začrtano smerjo, pa vendar nemogoča, hladna in strma, z večnim žvižganjem kamenja in plazovi.

Dobila sva vsak svoje pivo, težko pogolnila račun in se odpravila naprej proti Lac Blanc. V rušnatih stenah na levi se je oglašal svizec. Enakomerno in počasi sva se sukala po serpentinah mimo malih jezerc in staj in v dobrni uri dosegla kočo Lac Blanc in dvoje zelenih zaledenelih jezerc. Svet okrog bajte je bil podoben mravljišču. Vedela sva, da v tem šundru naših fantov ne bova našla.

Gotovo sedijo na ploščah nad jezeri, kjer je stalo še nekaj nezasedenih skal. In tam sva jih res našla, zaverovane v konserve in oboržene z noži.

Okrepčani in spočiti smo zagazili v sneg nad kočo. Pred in za nami, levo in desno so se vlekle kolone južnofrancoske mladeži z mrkimi popi na čelu. Z veseljem so skakali po snegu, saj ga doma le redkokdaj vidijo.

V zgornjem delu je postajalo snežišče strmo in kolone so druga za drugo obračale skalnemu vrhu Belvedere hrbet. Končno smo ostali sami in vstopili v jugovzhodni greben. Prvi je hodil Jakec in prava uganka nam je bila, kako je prelezel nekaj kočljivih mest v grebenu in to v tempu, da smo ga komaj dohajali. Po lepi, prav nič težki plezariji smo dosegli kamnito piramido Belvedere (2973 m).

Sonce je zopet toplo sijalo, megle so izginjale v dolino. Slovesen mir je legel na ves ta svet okrog nas, deviške stene na drugi strani so blečale v novem snegu. Sedeli smo, zatopljeni vsak v svoje misli in načrte. Glas Janezovih orglic se je odbijal v strmih rumenih stolpih globoko pod nami in poslušali smo pesem z domačih gora.

Ciril Debeljak:

1. SEVERNA STENA PLANJAVE POZIMI

Hiter tempo in napredek v zimskem alpinizmu po vojni, ko so padale ledene stene druga za drugo, ko so mladi fantje vstopali v stene v mrazu in med plazovi brez nujne opreme, spalnih vreč in kuhalnikov, je že skoraj za nami. Lahko rečemo, da je takratne naveze vodila v stenah sreča, ker bi vsaka od njih v vremenskem preobratu, v snežnem metežu in mrazu izgnila brez sledu. Upali smo si celo tako daleč, da smo vstopali, čeprav smo računali z bivakom, v tisočmetrske stene, od koder bi bil umik celo s popolno zimsko opremo tvegan v problematičen. Marsikdo nas bo vprašal, kaj nas je vodilo v tako tvegano početje in neodgovorna dejanja, skoraj v samomor?

Nič drugega kot nov, neraziskan svet, zabava mladosti, ki pomislekov in dvomov ne pozna, zagnanost in prizadevanje za nečim, česar vsak ne zmore, pojav nezdrav, pa vendar nujen za vsak začetek! Afirmacija bi rekli, v svetu, ki je še prost in temu namenjen, z grobo, pa vendar plemenito konkurenco. Brez tega ne bi padle v led oklenjena Triglavška, Ojstrica in Planjava, še manj že skoraj nacionalni problemi v Eigerju, Matterhornu in Grandes Jorasses.

Generacija, ki danes začenja, se takšnih drznosti ali celo neumnosti izogiblje. Brez spalne vreče in sodobne plezalne opreme ne vstopa nihče več. In uspeh? Daleč za tistim ob prvih začetkih — zagon in volja do ustvarjanja prehaja v komodnost, varnost in premišljena dejanja. Včasih smo gazili sneg pod steno brez določenih namenov, brez vrisanih smeri in vnaprej pripravljenih varovališč in bivakov, vstopali ali pa obšli steno z desne ali z leve. Danes gredo pod steno in vstopajo ali pa sestopajo nazaj v dolino. Marsikdo po težjem zimskem vzponu ne najde povratka, ker še ni bil na vrhu ne v snegu ne v letnem času. Igramo se ekstremitete, le da postaja igra tvegano ali otročje dejanje, ker smo enostranski, mojstri v detajlih, kot gorniki pa v povojuh in še prav ob prvih korakih.

Dolgo sem že ogledoval tisočmetrsko steno Planjave, šaril s tem ali onim v stenah desno in levo, končno pa le potipal v sredo. Originalni vstopi v obeh smerih so bili v snegu skorajda nemogoči. Odločila sva se za krušljiv in previsen vstop, a vsaj suh kot med obema stebroma. Že pod vstopom je bil

sneg mehak, skala pokrita z pozledom, in peklenški mraz. Nikdar ne posije sonce v ta pozabljeni kotiček, še gams si rajši izbere rušnata pobočja Mrzle gore ali travnate gredine pod Glavo za izprehode s Kranjske v Stajersko deželo.

Najina oprema: 1 vrv (nylon), 2 zanki in 12 klinov. Oprema morda za slovensko smer v Triglavu ali Vršič nad Korošico, najmanj pa za visoko nama še neznano steno Planjave. Že v prvi dolžini sva spoznala, da bo šlo zares. 10 klinov je sedelo v skali v prvih 20 m in po izredno težkih 4 dolžinah je cingljalo za pasom še 5 zvitih in zmaličenih klinov. V terenu, kjer bi se plezalo poleti istočasno, sva nadaljevala skrajno pazljivo po drnastih, mestoma previšnih žlebovih do rumenega kota. Vstopil je Janko in po dveh zabitih klinih in 15 skrajno težkih mestih po zraku prifrčal po plošči nad mene. Sunek je bil tako močan in nepričakovani, da je ob udarcu vrvji odletel pod steno moj cepin in kapa z glave. Z dragocenim orodjem je splahnelo ob padcu tudi precej Jankove kože s kolkov. Stiskal je zobe, ko sem ga puščal nazaj na stojišče. Brez besed in barve je prevzel varovanje. Mesto, kjer je zdrsnil, je bilo pokrito s tankim ledom, s trdno zasigano skalo, ob kateri je vsak klin votlo zapel in odskočil. Izplezal sem prosto in varoval v snegu nad preveso, kjer sem prvič občutil izgubo prepotrebnega cepina. Od tu se nama je odpirala dvojna možnost. V desno, kjer poteka še neponovljena smer Herle—Gradišnik, ali v levo k Drofenikovi smeri. Izbrala sva rajši levo, ker je vsaj prvič sto metrov bilo videti bolj človeških. Po treh dolžinah strme grape sva dosegla izpostavljen stolp s precejšnjo snežno streho.

Bila sva tu nekako 300 m nad vstopom, torej na četrtni stene. Ura je kazala pet. Po kratkem posvetu sva se odločila za bivak kakih 50 m pod stolpom v žlebu, ki je s sncno streho na desni nudil vsaj zavetje pred strupenim jutranjim vetrom, meni dobro znam že iz Triglavskih stene. Pod stolpom sva nalomila borovcev za vso noč in jih z vrvijo spuščala v najin bivak. Končno sva se ob pol sedmih spustila še sama, se pribila v steno in začela z najnim bivakiranjem v najboljšem razpoloženju. Na kaj hudega ni nihče pomislil, kot da bi bil vsak vihar ali plaz z zgornjega dela stene nemogoč. Takrat mi ni prišlo na um, da bi s svojimi tremi klini, ki so ostali od celotne zaloge, v slabem vremenu ne mogla nikamor, najmanj pa nazaj. Pa kaj bi si ubijal glavo z nečim, česar ni. Navlekla sva nase vse, kar sva imela s seboj, pa je bilo vsega prav toliko, da bi oba pri mrazu dvajsetih stopinj že v nekaj urah izpustila svoji grešni duši.

Drobni plamenček je boječi prasketal v tiho noč. Odsev je begal po steni nad nama in risal pošastne prikazni. Stisnjena drug k drugemu, z nogami v nahrbtniku, sva drgetala v noč, vse je bilo mirno in boječe tiho, le visoko nad nama je v kratkih presledkih zašumelo. Veter ni počival še nikdar, najmanj pozimi in tudi danes ne bo. S tesnobo v srcu sem čakal, kdaj bo zašumelo bliže in zarezalo v kosti. V takih nočeh, ko telo počiva, trudno in zbito po naporih preteklega dne, misel pa bedi, živo in trezno bolj kot kdaj koli, je čas za premišljevanje. Brez poziva in nepoklicano se prikrade že dolgo pozabljeno in grize po možganih, vse temno in kruto terja svoj odgovor.

Po polževu tečajo ure. Noč je jasna in brez vetra. Kljub temu naju trese kot trepetlike. Vsake pol ure menjava mesto ob ognju in vsakokrat, ko se usedem v temo za Jankovim hrbotom, štejem minute in čakam trenutka, ko bo kazalec prejadral to večnost in bom zopet gledal v drobne, nagajive plamenčke in z naslado mel premrle prste nad njimi.

Ob treh je zmanjkalo borovcev, obenem pa je zapihal strupen severozhodnik. Temu sva bila izpostavljena na milost in nemilost. Sedenje je postalo nemogoče. Vstala sva in skakala na mestu, vriskala v mrzli veter in robantila nad vsem.

Prvi svit naju je rešil neljube gimnastike. Čevlji, ki so prestali noč v snegu za nama, so bili trdi kot pločevina. S kladivi sva jima dala uporabno obliko in jih nataknila. S pravo furijo sva pospravila stvari in zasekala v zmrzli sren v pošeavnem žlebu nad stolpom, ki naju je v presenetljivo kratkem času pripeljal do gredin pod izstopno steno. V dobrih dveh urah sva

pustila v istočasnem plezanju več kot polovico stene za seboj. Z gredin je več izstopnih možnosti. Mikala naju je široka in ne prestrma »avtostrada« na levi, kjer bi izstopila v dveh urah na škrbino med Planjavo in Babo. Po težkem spodnjem delu se nama je zdele skoraj prelahka in kar preveč od rok. Izbrala sva rajši Drofenikov izstop desno od rdečega steba in levo od zloglasne, še nepreplezane Glave.

Polnih 7 ur sva še imela opravka z izstopnim žlebiči, kjer sem v prevesnih skokih bridko pogrešal drobnih klinov. Samo še eden je ostal in ta je sedel na vsakem varovališču. Precej sva tvegala, predvsem v zadnjih, s pršičem zasutih in poledenelih dolžinah. Manevirral sem iz žleba v žleb v izpostavljenih prečnicah in iskal najlažjih prehodov. Predvsem v zadnji dolžini, ko je ostal edini klin na stojišču 30 m pod nama. Tedaj sem izplezal brez varovanja skrajno tvegan prestop iz skale preko vrhnje strehe na greben.

Zasluženi in težko pričakovani vrh je bil pred nama. Prvič po 34 urah sem varoval brez skrbi na soncu in na ravnih tleh. Izmučena, lačna in žejna naju je premagal spanec. Brezoblačen dan, eden redkih, brez sape, ob tihem šumenu komaj prebujene Rinke, je nazdravljal. Pod nama je izginjala stena v sivo hladno neskončnost. Delo dolgih in tveganih ur je ležalo pod nogami, tiko, kot bi se ne dogajalo prav ničesar, so zrli velikani z vseh strani.

Misel na zmagoščanje in radost, vrisk in norost na vrhu se je umaknila tiki zavesti dveh izmozganih beguncev, pravkar izpuščenih iz mrzlega in težkega zapora, prebeglih z drugega, komaj odkritega sveta.

2. PO PLANJAVI POČEZ

Misel na prečenje severnih ostenj Planjave in Babe ni zrasla na mojem ali Stanetovem zelniku. Ob otvoritvi bivaka je to možnost sprožil prof. Tine Orel tako prepričevalno, da se nam je zdele vsaka nadaljnja debata odveč.

Dva tedna za tem sva že šarila pod Koroškimi Babami in Kamniškem sedlu in iskala tisto »široko in udobno polico«, ki se tako dobro vidi in najde z Okrešlja. Sestopila sva v steno in res našla nekaj polici podobnega, namejeno pa za vse drugo, samo za plezanje ne. Za vsakim vogalom in stebričem, ki se jih je zvrstilo tja do konca Glave kar lepo število, je polica izginila v krušljivem, včasih previsnem žlebičku in tekla zopet preko naslednjega stebra naprej, včasih v isti višini, nemalokdaj po 50 m više ali niže. Temu primerno sva skakala tudi s Stanetom in se tako znašla po prvih 200 m precej pod vstopom na krušljivi, z mahom porasli gredici brez vseh znamenj, da se do noči izkopljeva iz tega labirinta. Polička je postajala vse ožja in je končno za izrazitim stebrom izginila v črne plošče pod Glavo. Spustila sva se tu kar na slepo ob krušljivem kotu v steno in pristala presenečena na ozki, skoraj vodoravni polički, ki naju je z nekaj lažjimi prestopi in kratko, trebušasto steno na koncu, pripeljala na gruščnat plato ob spodnjem koncu »avtostrade«.

Z vsako dolžino je bilo na policah več snega. Na platoju sva ga že gazila do gležnjev in tudi skalovje je postajalo poledenelo in pokrito z njim.

Ob macesnih, na spodnjem koncu ploščadi, sva obšla rob in se znašla pred strmo zasneženo in previsno grapo, ki ni prav nič spadala v repertoar današnje plezarije. Držala sva se steba na desni in 100 m više prečila nad grapo v levo in nadaljevala po lahkom, gruščnatem terenu do zasneženih plošč v ostenju Babe. Prečila sva jih tik nad ogromnim oknom, ki zapira mejno grapo med obema vrhovoma in se znašla za robom v popolnoma neznanem in tudi nepričakovanim svetu. 300 m visoka stena je padala na porasle podstavke pod Grlom, končala pa se je 100 m nad nama v lažje prehodnem pečevju. Po kratkih odstavkih sva zlezla nad steno in bila tu le še kakih 300 m pod vrhom Babe. Spustila sva se proti levi v zasneženo korito in vstopila v krušljiv, s streho zaprt žleb. Potegnil sem po krajni počti lanskega snega do konca in varoval. Staneta je čakal leden, trebušast svet v levi pod streho. S pomočjo klinov je lezel počasi in skrajno previdno po nego-

tovi in krušljivi formacijs. Z rumenih lusk nad menojo so se neslišno trgale dolge in ostre ledene sveče in prasketale po ploščah v grapi. Ko sem prilezel do njega, sem zavil naravnost navzgor v pravi zimski raj. Mestoma je šlo tudi do kolen in čez v sipko moko. Opravljena za letno plezarijo sva bila že zdavnaj premočena do kože.

Še dve dolžini kočljivih stebričkov in zagazila sva v zasnežen, položen svet proti Škarjam. Še 100 m navzdol in stala sva na serpentinah.

Skoraj 2 km počez sva opravila v dobrih 4 urah, brez večjih težav.

In ker nama je Imo pred vstopom v to prečko kot že neštetokrat posstregla tako, kot zna samo ona, sva imenovala smer »Imina prečka«. In ker ni preveč težka, pač pa zelo dolga!

Janez Čanžek:

ZASAVSKI ALPINISTI V DURMITORJU

I.

V aprilu smo se sešli alpinisti Zasavja, da bi se pogovorili o naši letošnji alpinistični odpravi, s katero bi počastili deseto obletnico naše osvoboditve. Pri Okrajuem ljudskem odboru v Trbovljah so nam obljudili finančno pomoč za ta načrt. Ni ostalo samo pri obljudbi, saj je okraj prevzel polovico stroškov za odpravo. Tudi Planinska zveza Slovenije in Planinsko društvo so nas znatno podprtli, tako da smo lahko obiskali naše prelepe planine na jugu, Durmitor v Črni gori.

19. julija zvečer smo se odpravili iz Zidanega mosta proti jugu. Lepa je bila vožnja z vlakom preko Hrvatske in Bosne, kjer so tovariši z nemajhnim ponosom pripovedovali o delu na progici: »Vozimo se po tiru, ki smo ga polagali tudi mi!« Med potjo smo občudovali razsežnost velikih tovarn in na novo nastajajočih mest, ki se moderno urejena raztezajo ob železniški progici.

V Sarajevu nismo imeli dovolj časa za ogled mesta. Po enournem čakanju smo presedli na ozkotirno železnico in se odpeljali proti našemu cilju. Vozili smo se po zemlji, ki so jo v velikih dneh NOV prehodile naše brigade, videli legendarno Majevico, znano po junaških podvigih in bojih v borbi s sovražnikom. Ko smo se vozili skozi predore, preko mostov in viaduktov, po soteskah in planotah, smo pozabili na našo utrujenost. Po čudoviti vožnji smo že v mraku prispeli v Rudo, v kraj, kjer je bila ustanovljena I. Proletarska brigada. Tamkaj smo vzeli iz skladišča zaboj s hrano, ki smo jo že pred dnevi poslali tjakaj, ter se z avtobusom odpeljali proti Plevljam. Žal nam je bilo, da je bila že tema. Tako si namreč nismo mogli ogledati spominske plošče na križišču, spomin na velike borbe v narodnoosvobodilni vojni. V Plevlje smo prispeli okrog desetih zvečer, našli prenočišče in kmalu utrujeni zaspali.

Drugo jutro nas je prebudil trušč avtomobilov, ki so tekmovali v Jadran-skem rallyju. Videli smo divjo vožnjo drznih šoferjev na ostrem ovinku skozi Plevlje.

Ob devetih smo se že »nakladali« na kamion, ki nam ga je dalo na razpolago tamkajšnje podjetje »Avtotransport«. Res, zelo uslužni so bili, tako da smo hitreje prišli na cilj kot pred leti mariborski alpinisti.

Ne morem opisati lepe vožnje po gorskih serpentinah Črne gore, čez čudoviti most, ki se nad sto metrov visoko pne čez razpenjeno Taro. Ko sem občudoval drznoččino črnogorskega šoferja, ki nas je po ostrih okljukah in skoro po kozjih stezah varno pritesel na gorsko planoto, se nam je v vsej svoji lepoti pokazal Durmitor, ki ga je obsevalo popoldansko sonce in so se sončni žarki odbijali na njegovih snežiščih. Vrskali smo do veselja. Blizu so bile planine, blizu so bile stene, na katerih bomo preizkušali svoje moči. Peljali smo se skozi Žabljak in mimo lepega hotela »Durmitor« do Crnega jezera. Janez je poiskal primeren prostor za taborjenje, kamor smo znosili svojo prtljago in kmalu postavili tabor. Z Lojzetom sva pod strokovnim vodstvom

Durmitor

male Ivice postavila »kuhinjo«, kjer sva z Ivico preizkusila najino kuharsko znanje. Bila sva kar zadovoljna z jedjo — bolj kot ostali.

Že med potjo so se nam pridružili planinci iz Srbije, ki so ob naših šotorih postavili svojega. Nad taborom je zaplapalala slovenska zastava. Ko se je stemnilo, smo se zbrali ob tabornem ognju. Peli smo partizanske in narodne pesmi, spuščali v zrak rakete, ki so osvetljevale jezersko gladino in tako počastili 22. julij, Dan vstaje slovenskega naroda. Tudi planinci iz sosednjih republik so se nam pridružili. Uthnila je pesem, razšli smo se po šotorih in kmalu smo v okriju mogočnih durmitorskih planin zaspali.

Jutranji hlad nas je spravil pokonci, saj smo bili v višini nad 1500 m. Da je bilo res hladno, nam priča pripomba nekega tovariša, ki je dejal: »Ne morem se tako hitro tresti, kakor me zebel!« Tudi napravljeni smo bili kaj kmalu, ker smo spali vsi obleceni. Pavle je pripravil zajtrk in je v »kompaniji« s Ciletom začel »mojstrsko« pripravljati kosilo.

Začul se je žvenket klinov in ostalega plezalnega orodja. Kmalu so alpinisti, optartni z vrvjo in drugo plezalno opravo, zapustili tabor in šli nepoznanim stenam naproti. Z Janezom pa sva odšla v Žabljak, da javiva našo skupino in kupiva jagnje, da z njim izboljšava naš jedilni list. Težko sva spravila jagnje v tabor. Nekaj časa sva ga vlekla na vrvi, pa ni šlo. Pregovarjala sva ga — spet ni šlo! Pa se je spomnil Janez, šel naprej in začel meketati... Učinek! Po dolini jezera je odmevalo meketanje — vseh treh! Pavle je seveda mislil, da ženeva celo čredo v tabor.

V popoldanskih urah so se naše prve naveze utrujene vrnile v tabor, vesele nad uspocom v steni Savinega Kuka (2312 m). Ko sem vprašal Rudija, kakšne so stene in oprimki, mi pravi: »Odlično, kar primeš, je tvoje!« Taka je krušljivost durmitorskih sten.

Tudi ostali so se vrnili vsi očarani nad prelepm razgledom z Medjeda (2280 m) in ostalih vrhov. V mraku smo že v skrbeh pričakovali Ivico in Lojzeta, ki sta plezala Terzijin Bogaz.

Zadovoljni smo zaključili prvi uspešni dan naše odprave. Tudi prihodnje dni smo, čeprav večkrat do kože premočeni, premagali težave in napravili precej pomembnih vzponov. Omeniti moram tudi Jelka, najmlajšega v naši skupini. Gledal sem ga, kako je v navezi z Janom v hudem vetrui in dežju hrabro izbijjal kline v steni Savinega Kuka in tako prebil svoj ognjeni krst v smeri višje težavnostne stopnje. Pričakoval sem, da bo objukan prispel

na vrh (naj mi oprostil!), toda ne, smejal se je, čeprav mu je s premočenega klobuka tekla voda za vrat. Videl sem njegovo radost nad uspehom. Vem, da ta prvi korak pri njem ne bo zadnji v plezanju.

II.

Alpinistična odprava zasavskih alpinistov je uspešno zaključila svoje desetdnevno alpinistično delovanje v Durmitorju. Uspehi so pokazali, da imajo zasavski alpinisti dobre plezalce, ki bi znali zastopati našo domovino tudi v drugih gorah naše države.

Odprava je bila sestavljena tako, da je vsak odsek poslal nekaj najboljših plezalcev. Tako je AO Hrastnik vključil osem, AO Trbovlje 6, AO Zagorje 2 in PD Radeče 2 člana. Skupno število udeležencev v tej odpravi je bilo 18. Taborišče je bilo oddaljeno od gorskega masiva 2 uri hoda. Od tu smo dnevno delali plezalne vzpone. Preplezane so bile naslednje stene:

Savin Kuk (2312 m) direktna smer, prvenstvena, IV—V. Smeri levo in desno od direktne, desna prvenstvena, IV. Smer po zajedi III—IV. Smer desno od rumenega odloma III. Smer vzhodno od rumenega odloma III.

Šljeme (2420 m). Kaminska smer, prvenstvena IV—V. Zajeda v vzhodnem vrhu III—IV.

Bezimeni vrh (2480 m). Vzhodna stena III.

Sohe. Grebensko prečenje.

Terzijin Bogaz (2260 m), severovzhodna stena III.

Plezali so: Predovnik - Jeršin - Kavzer, Šetinc - Mejač, Ravnikar - Zagorc, Čanžek - Predovnik - Brečko, Kavzer - Jeršin, Merčun - Šetinc - Mejač, Ravnikar - Zagorc, Merčun - Tavzelj, Kalan - Kreže.

Preplezali so v dneh od 21. do 25. VII. 1955 v navezah po dva in trije, skupno 11 smeri, med katerimi so tri prvenstvene v Savinem Kuku in Šljemu. Prvenstvene smeri so plezali: Direktno smer v Savinem Kuku naveza Predovnik - Kavzer - Jeršin. Smer desno od rumenega odloma naveza Čanžek - Predovnik - Brečko. Kaminsko smer v Šljemenu naveza Ravnikar - Zagorc VIII. Nadalje so se izvršili vzponi na Bezimeni vrh, nekateri so se povzpeli tudi na Bobotov Kuk (2522 m), Medjed (2280 m) in Minin Bogaz (2402 m). Vreme je bilo prve dni lepo, medtem ko je zadnje dni pogosto deževalo. Odpravo je vodil Čanžek Janez. V smereh, katere štejemo za prvenstvene, ni bilo sledu o kakih plezarjih. Da se je v teh smereh prvič plezalo, so potrdili tamkajšnji planinci in lovci.

Janez Krušič:

OPISI

SEVERNA STENA LUKNJE PEČI (2245 m)

Plezali: Krušič, Zupan in Ferjan dne 26. junija 1955.

Čas plezanja: 9 ur.

Težavnost: zelo težavno, previs V+, vsa zajeda V.

Tehnični opis: Splošno. Severno steno Luknje Peči tvori v spodnjem delu navpična pregrada z značilnim sistemom vodoravnih polic in preves. V srednjem delu se stena znatno položi in je mestoma prerasla z rušjem, v zgornjem delu se stena preoblikuje v markantno kupolo, proti kateri se dvigujeta dva grebena, ločena z globokima grapama. Vzpon poteka pretežno v vpadnici vrha.

Iz Kotu po markirani poti do studenca (1 uro) od planine v Kotu. Od studenca po kozji stezi preko melišč pod ostenjem Luknje Peči. Vstop iz snežnega stožca v navpični kamin, ki značilno reže ca. 4 vrvne dolžine spodnji del pregrade. Kamin ima v zgornjem delu prve dolžine previs, ki se gvozdi na zunanjih strani. Ko se kamin položi — velik zagvozden bolvan, kratka stopnja, nato položnejši krušljiv žleb. Dalje se kamin dvigne strmo navzgor (ca. 2 vrv dolž.) — zadnja dolž. lepo kaminsko plezanje. Od tod levo na široko vodoravno

polico prekrito z značilno streho (možic z imeni). Pregrada se tu lomi in obrne v smeri zatrepa v Kotu. Nad možicem preko previsne strehe (uporaba klinov in stopnih zank V+) in dalje po strmem, mestoma previsnem žlamborju. Dalje se izoblikuje zelo strem kamin, ki drži do vrha navpične pregrade. (Skala v kamnu je dobra, siva, razjedena od vode, dobro gvozdenje). Po 3 vrvnih dolžinah kaminske pleze preide desno na ostro rebro, ki se dvigne v strmo izstopno ploščo (pod njo polica — [možic — možnost prehoda desno, kar ne bi bilo direktno]). Preko izstopne plošče (6—7 m V. [— klin ostal v steni]) rahlo levo v kratek, ozek kamniček, ki privede nad pregrado v rušje. Dalje lahko prosto plezjanje po rušju, drnu in levih grapi, katero prekinjajo mestoma krajski skoki. Višje se preide iz grape na levi greben ter dalje po njem pod značilno vršno kupolo. Tu desno po ozki polički v dno desne grape, ki reže vso zgornjo polovico stene. (V grapi smo našli nekaj zabitih klinov za poti — verjetno prečenje pod kupolo Luknje Peči za lovce). Iz konca grape preko plati levo v vogal, v katerem je zarczan plitev, strem žleb — (slabi oprimki — 2 dolžini). Dalje po lažjem terenu (2 vrvni dolžini) na vrh Luknje Peči. Izstop ca. 6—8 m vzhodno od vršne piramide.

VZHODNA STENA SPODNJEGA ROKAVA (2500 m) Smer pod »Škarjamis« (št. 1)

Plezala: Kruščic Janez in Zupan Tone dne 26. septembra 1955.

Čas plezanja: 3 ure. Višina stene ca. 200 m.

Težavnost: Zelo težavno, plošča in zajeda — V.

Tehnični opis: Iz bivaka 2 vodoravno po drnastem terenu proti vzhodnemu ostenju Spodnjega Rokava. V zadnjem delu preko prodnate kotanje do vstopa ($\frac{1}{4}$ ure).

Vstop v vpadnici kamnov, ki so začrtani desno (severno) od dveh značilnih grebenskih stolpičev podobnim »Škarjamis«.

Po razčlenjeni grapi, ki drži ca. 30 m rahlo desno, nato po drobljivem terenu nekoliko levo. Čez kratek previs v kamnu do stojišča za rogljem. (Nad stojiščem je previsna zajeda, ki jo tvori ogromna zagvozda v kamnu.) Ta zajeda ni preplezljiva. Na zagvozdo je na levi strani prislonjena značilna ca. 50 m visoka luska, za katero je začrtan kamin. Po njem čez kratek previs nato položno do stojišča v lopi s poševnim dnem (vlažna zemlja — klin v plošči). Ker se dalje za lusko kamin prevesi, rahlo desno na ploščo ogromne zagvozde. Po sistemu plitvih poči (male opore ca. 30—35 m — V) na vrh luske. Dalje še kratek prestop desno v položno grapo nad zajedo. Po njej nekaj metrov, nato čez kratek previs na levi strani in lažjem terenu do druge zajede. Po zajedi se pleza v razkoraku (male razčlembe) na malo prodišče pod izstopno zajedo. To zajedo, ki je delno previsna, tvori na levi dobro razčlenjeno rebro, desno od gladke plati. Po njej ca. 20 m (klin — V). Dalje po krušljivi grapi ca. 40 m do škrbine v grebenu ob Škarjah (možic).

VZHODNA STENA SPODNJEGA ROKAVA (2500 m) Kaminska smer (št. 2)

Plezala: Kruščic Janez in Ferjan Peter dne 1. oktobra 1955.

Čas plezanja: $3\frac{1}{2}$ ure. Višina stene ca. 230 m.

Težavnost: Težavno, navpičen kamin in prečka — V.

Tehnični opis: Iz bivaka 2 kot pri opisu smeri št. 1, vendar ca. 200 m višje (severno).

Smer poteka po sistemu navpičnih kamnov — levo ob ogromni plošči pod »Trapecom« v grebenu. Vstop iz trikotne zaprodene glave. Iz kotanje izdolbene od vode in plazov čez kratko ploščo v dno kamna. Kamin preide v sistem žlebov (tri dolžine vrvi od vstopa — III), ki privedejo na stojišče pod navpičnim kamnom. Razčlembe v kamnu so na levi strani (uporaba klinov — gvozdenje v razkoraku — V). Čez kratko preveso v kamin, nato rahlo levo na rebro do varovališča za odklano lusko. Od tod izpostavljenha prečka vodo-

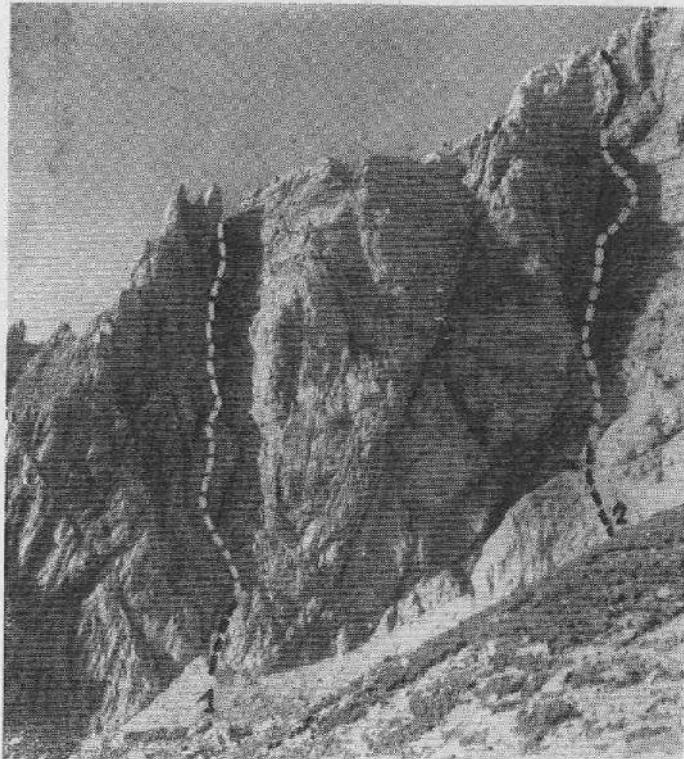

Foto J. Cop

Vzhodno osenje Spodnjega Rokava (2500 m)
1 smer Krušić-Zupan (26. IX. 1955); 2 smer Krušić-Ferjan (1. X. 1955)

ravno desno okrog roba (slabe opore, prečka 6—8 m), čez kratek previs (—V.) in dalje za položno rebro do varovališča. Dalje rahlo levo navzgor po sistemu lusk v žmulasti kamin. Čez kratko izstopno preveso v kaminu. Nato po drnastem terenu proti desni do podnožja gladkega ozkega kamina, katerega tvori velika luska. Po njem v razkoraku (IV.), nato po lažji, masivni skali do škrbinc v grebenu ob rumenem grebenskem stolpiču (možič z imeni).

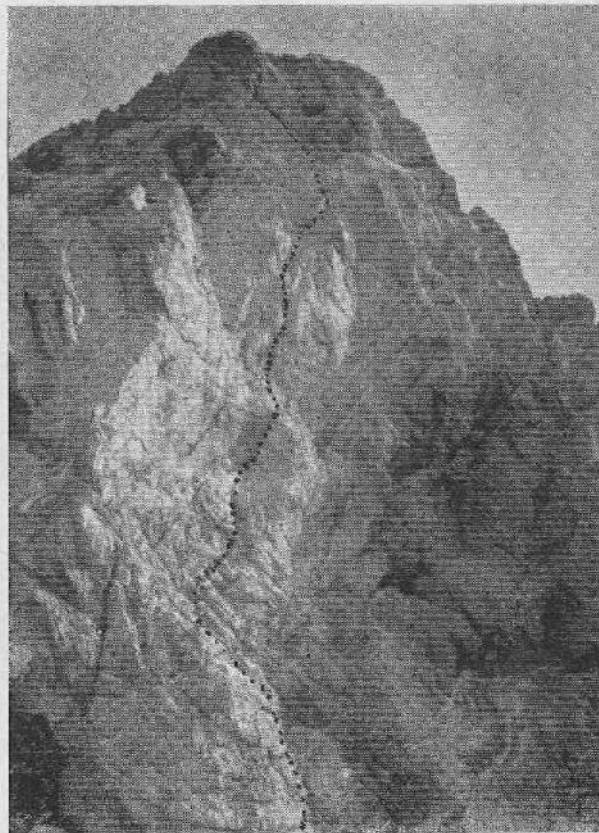
Janez Čanžek:

OPISI IZ DURMITORJA

SEVERNA STENA SAVINEGA KUMA (2312 m)

Desno od rumenega odloma

Vstop nad snežiščem, vidnim iz doline. Razčlenjena skala drži na levo do velike grede. Zaviješ proti desni in prideš do poševnega kamina. Na vrhu polica z votlino. Od tu naprej malo desno pošeumno do prečke, kjer prideš do previsa (klin). Nad previsom kamin, ki je krušljiv in drži na vrhu v ozko grapo. Po njej na zelo izpostavljeni polico, od katere drži naravnost navzgor ozka poč, v kateri je zagvozdeno kamenje (plezanje z gvozdenjem). Na obeh straneh poči gladke stene. Na vrhu poči, ki se vleče približno 15 m, prideš na prodnato

Severna stena Savin Kuka — smer desno od rumenega odloma

gredo. Nato na desno po zelo izpostavljenem terenu do dolge, ozke, nagnjene police, nad njo prevesne stene (strehe), plezanje po trebuhi do velike skale, ki zapira direkten izstop. Od tu na desno in lahko na vrh. Smer je težavna, mestoma zelo težavna.

Plezali Čanžek-Predovnik-Brečko dne 24. VII. 1955. Čas plezanja: 3 ure, III. mestoma IV., prvenstvena.

SEVERNO OSTENJE SAVINEGA KUKA (2312 m)

Levo od direktne smeri, vidne iz doline

Vstop nad snežiščem, nato do grede, kjer se odcepi smer na desno. Od tu na levo do previsa (klin). Preko previsa naravnost navzgor po zajedi do markantnih plati. Tu na desno, nato prečkaš na levo do poševne police. Nad police luknja, nad luknjo previs. Smer poteka naravnost navzgor za en raztežaj vrv, nato na levo do previsa, kjer se smer nad prevodom obrne na desno do ozke grape, nad grapo do izpostavljenih plati, od tu naravnost na vrh. Smer je nekoliko vlažna in krušljiva. Težavno.

Plezala Ravnikar-Zagorc V. dne 21. VII. 1955. Višina stene: 500 m, IV. Čas plezanja: 3 ure.

SEVERNA STENA SAVINEGA KUKA (2312 m)

Direktna smer

Vstop nad snežiščem. Od tu naravnost navzgor, nato na levo, kmalu nato na desno do poševnega kamina (moker, kamenje) in do okna. Pod oknom klin. Smer poteka naravnost navzgor do velikih plati, preko njih do police in naprej do votline, od tu naprej na desno do previsa, okoli njega poševno navzgor do dobrega varovališča (klin). Naravnost navzgor po zelo izpostavljenem kaminu v zajedo do previsne stene (klin). Okoli nje v ozko razpoko, plezanje z gvozdenjem, nato iz razpoke v ozko grapo, ki se konča s kaminom. Iz kamina v levo in po krušljivem terenu proti vrhu, izstop se konča s skokom. Na tem mestu možic. Smer zelo težavna.

Plezali Predovnik-Jeršin-Kavzer dne 21. VII. 1955. Višina: 500 m, IV., mestoma V., prvenstvena. Čas plezanja: 3 ure.

SEVERNA STENA SAVINEGA KUKA (2312 m)

Desno od direktno smeri

Vstop desno od snežišča v dobro razčlenjene skale. Nekaj lahkega plezanja do kamina ca. 10 m, ki se proti vrhu zožuje. Iz kamina na desno po izpostavljenem zelo krušljivem terenu do previsa (klin). Preko njega direktno navzgor po zajedi do poševno nagnjene police (od tu možno tudi na levo). Nad police proti desni ozka poč do kamina, vidnega iz doline, (2 klina), ki je delno moker in krušljiv, po njem na gredo, kjer je postavljen možic. Od tu preko previsne stene na levo do velikih ploščadi, pod njimi lahko na vrh. Težavna.

Plezala Kavzer-Jeršin dne 23. VII. 1955, III. mestoma IV., prvenstvena. Čas plezanja: 3 ure.

SEVERNA STENA ŠLJEME (2420 m)

Kaminska smer

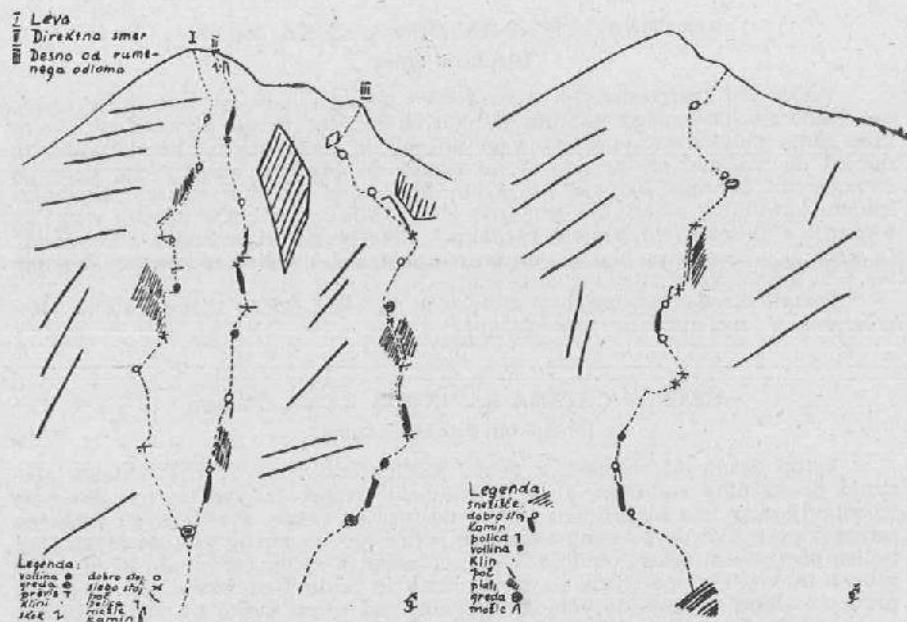
Iz doline Velika Karlica so dobro vidni trije kamini, ki se vlečejo preko cele stene Šljemena. Srednji, najdaljši kamin se začenja ob velikem snežišču. Vstop desno od kamina zaradi široke krajne poči. Nato levo naravnost v kamin. Kamin je zelo moker in krušljiv. Plezanje ves čas v kaminu samem, večkrat tudi po njegovem robu. Zelo težavno in izpostavljeno plezaš od grede, ki je v sredini kamina. Tu moraš premagati dva previsa, na drugega moraš skozi ozko luknjo, na njem leži sneg. Zaradi mokrote težko plezanje. Sledi razkoračno plezanje ca. dva raztežaja, na vrhu zagvozdena skala (klin), na njo in potem poševno na vrh. Plezanje je zelo težavno.

Plezala Ravnikar-Zagorc V. dne 25. VII. 1955, IV., V., prvenstvena. Čas plezanja: 4 ure.

SEVEROVZHODNA STENA BREZIMENEGA VRHA (2480 m)

Vstop po snežnem plazu do stene v višini Račvan sedla. Iz snežišča vstop v lahko krušljivi del spodnjega dela stene in nato desno mimo malega snežišča naprej proti kamini. Po dveh raztežajih v kamin na desni strani stene. Kamin ni posebno težaven in ima dovolj oprimkov. Po tretjem raztežaju tvori stena z desne strani velik previs. Tu sva s kladivom vklesala »AO Trb« na gladko skalo na levi strani. Po kamini naprej do mesta, kjer se tako zoži, da prehod ni več mogoč. Od tu iz kamina v levo in po dokaj krušljivem in izpostavljenem terenu naprej. Oprimki in stojišča niso dovolj varni, zato je dobro uporabljati varovalne kline. Višje se kamin zopet razsiri, zato zopet vstopila. Po kamini naprej, do njegovega konca, ki se končuje v globoki luknji (ca. 15 m). Tu prečila v levo in izstopila pod snežišče, ki je nad steno. Pod snežiščem v desno in po skrotju na greben ter po njem na vrh.

Plezala Jože Kalan-Pavle Kreže dne 25. VII. 1955, III. Čas plezanja: 2½ uri. Vreme: Ves čas plezanja meglja. Vidljivost do 30 m.

Savin Kuk, levo in desno od direktne smeri

PREČENJE GREBENA SOHE med Bobotovim Kukom in Bezimenim vrhom

Z vrha Bezimenega vrha navzdol na gladke plati. Veliki previsi. Spust skozi kamen po debelem kamenju do vrhnjega dela snežišča. Med snežiščem in steno naprej na greben. Grebensko prečenje nudi dosti zanimivih sedel in škrbin, visokih 4 m. Okrog velike skale spust na sedlo. Iz sedla umik pod steno na zahodni strani in plezanje po razu na vrh škrbine. Iz škrbine ponoven spust na sedlo, kjer pride markirana pot. Dalje po njej na vrh Bobotovega Kuka.

Plezala Jože Kalan-Pavle Kreže dne 25. VII. 1955. Čas plezanja: 1 uro.
Vreme: Oblačno. Plezali ves čas v megli, vidljivost do 30 m.

VZHODNI VRH ŠLJEMENA (2420 m) po severni steni iz Velike Karlovice

Celotna smer se giblje po značilni strmi zajedi, ki poteka desno navzgor preko cele stene vzhodnega vrha Šljemena. Vstop pri zadnjem snežnem jeziku (tretji od leve proti desni) desno navzgor do markantne zajede, ki poteka pod previsnimi stenami. Zajeda je zelo razrušena in zaradi tega izredno krušljiva. Edina njena odlika je enostavna orientacija. Po dveh raztežajih prečka zajeda ostenje, nakar se strmo dviga proti značilni votlini v sredini stene. Do votline smo prišli preko zelo zaprodene police (približno polovica poti). Smer poteka desno od votline ven v steno v zelo krušljiv in izpostavljen teren (problematično varovanje, zelo težavno). Po približno štirih raztežajih priplazili do grape, ki je nekoliko položnejša, vendar je njen dno gladko, zaradi kamenitih odkruškov, ki se vale skozi to grapo. Po njej do konca ter nato na greben in levo po njem (lahko) v kamen. Skozi ta strmi kamen naravnost navzgor in kmalu po položnejšem svetu na vrh.

Plezali Lojze Marčun-Janko Šetinc-Jelko Mejč. Smer je bila preplezana dne 25. VII. 1955, III., IV. Čas plezanja: 4 ure. Vremenske razmere so bile

povoljne, čeprav je plezalce ujela sredi stene nevihta in megla, ki pa na srečo ni trajala dolgo, oziroma je zdivjala s polno močjo, ko je naveza ravno izplezala iz stene.

SEVEROVZHODNA STENA TERZIJINEGA BOGAZA (2260 m)

Vstop iz Velike Previje navzdol do drugega najvišjega snežišča pod severovzhodno steno Terzijinega Bogaza. Smer se začne desno od značilne grape, po kateri padajo odkruški sten Terzijinega Bogaza in grebena, ki se končuje v Veliki Previji. Dva raztežaja vrvi ob grapi desno naravnost navzgor do smeri, kjer grapa zavije v desno in po njej do previsnega skoka. S pomočjo žive lestvice čez dva in pol metra visok skok. Od tu naprej v strm kaminast žleb. Dolžina kamina je za raztežaj vrvi, kamin sam pa se končuje v votlini. Žleb se nadaljuje nad votlino. Votlina se obide na levi strani. Smer poteka od tu dalje po levem robu grape. Kmalu postane svet lažji in se pride po skrotju lahko na južni vrh Terzijinega Bogaza.

Plzala Lojze Marčun-Ivica Tausel dne 22. VII. 1955, III., IV. Čas plezanja: 2 $\frac{1}{2}$ uri. Vremenske razmere so bile zelo ugodne. Sončno vreme, stena suha.

SEVERNO OSTENJE SAVINEGA KUKA (2312 m)

Smer poteka vzhodno od rumenega odloma, dobro vidnega iz doline.

Vstop preko snežišča, desno spodaj markantne votline. Po srednje težkem terenu desno navzgor v prvo grapo, ki je na tem mestu še izrazita, pozneje pa se razdeli. Zato le nekaj časa po njej navzgor, nato desno preko dobro razčlenjenih skal. Tako dospeš v drugo grapo. Obe omenjeni grapi sta značilni za steno, ker jo sekata z večjimi ali manjšimi presledki po celotni višini. Po njej nekaj časa navzgor, nato na levo ter preko skrotja na značilno travnato gredino, ki je dobro vidna iz doline. Po njej levo navzgor do previsne stene. V spodnji polovici stene je ozka polica, po njej do kamina, ki je podaljšek prve grape. Po kamnu navzgor (klin) do gladkih, izpostavljenih plati, kjer se kamin neha. Preko njih zelo težavno (klin) v lažji teren in kmalu na vrh stene.

Lažji izstop bi bil, če bi pod gladkimi platmi, kjer se kamin neha, prečil v levo in šele pozneje po dobro razčlenjeni skali izstopil iz stene.

Plzala Janko Šetinc-Jelko Mejac dne 23. VII. 1955. Višina stene: 300 m, II., mestoma III., le na enem kraju IV. Vremenske razmere niso bile ugodne, ker je bil zadnji del stene preplezan v hudem nalivu.

Rado Lavrič:

TOV. PREDRAG PAŠIĆ O NAŠI TRANSVERZALI

Slovenska planinska transverzala je že našla svoje občudovalce. Zanimanje za njo je izredno. Med neštetimi planinci, ki so se že podali na to pot, je transverzalo prvi prehodil tov. Predrag Pašić, sekretar PD Železničar v Beogradu. Septembra letos je predložil komisiji za planinska pote pri PZS vsa dokazila o prehogeni poti in za to prejel spominski znak številka 1, ki mu ga je s primernim darilom dne 27. IX. t. l. na skupščini PSJ na Kosmaju osebno izročil predsednik PZS tov. Fedor Košir in mu v imenu slovenskih planincev iskreno čestital k doseženemu uspehu.

Tov. Pašić je rojen leta 1925 v Bihaču, uslužben pa je kot uradnik pri »Granexport« v Beogradu. V razgovoru, ki ga je imel z delegati PZS na skupščini PSJ, je tov. Pašić v zvezi s transverzalo podal nekaj svojih misli in vtipov s te poti.

Za planine se je pričel zanimati šele leta 1948. Ko se je namreč tega leta službeno mudil v Kamniku in se pri tej priložnosti seznanil s tov. Štefanom Repanškom, uslužbencem Tovarne usnja v Kamniku, je v njegovi družbi obiskal Kamniško Bistrico in tako prvič prišel v stik s planinami. Lepota naših planin ga je navdušila. V planinsko društvo je stopil 1. 1950.

Slovenske planine obiskuje vsako leto. Ne more prehvaliti prirodnih lepot, ki mu jih nudijo naše gore na vsakem koraku. Zlasti pa je navdušen za Skrlatico in Jalovec, ki sta nanj napravila izreden vtis. Zelo mu ugajajo tudi Skuta, Dolina Sedmerih triglavskih jezer, Logarska dolina, Trenta. Nekaj posebnega pa je zanj Robanov kot in dolina med Vojskim in Golaki. Oboje imenuje pravcati naravni park. Pripomnil je, da je poleg že naštetih krasot še vrsta manj znanih in ne dosti opisanih vrhov, dolin, sotesk, ki nič ne zaostajajo za lepotami že navedenih krajev in ki tudi zaslužijo, da si jih ogledamo. Ker želi, da bi si tudi vse te lepe, a manj znane kraje nadrobno ogledal, je sklenil, da bo v bodoče delal ture sistematično.

V gore zahaja najrajši sam. Udelecjuje se sicer tudi društvenih kolektivnih izletov, vendar zatrjuje, da tedaj, ko hodi sam, vse drugače dojema lepote okrog sebe. Za transverzalo je iskal tovariša, pa ga ni našel. Končno pa mu je to zelo godilo, ker si ni bil na jasnom, če bi se s partnerjem vedno in v vsem skladala. Najrajsi najprej sam prehodi določeno turo, nato pa, ko se je z njo seznanil, pripelje na turo skupino. Sodi, da tako postane samostojnejši in sposobnejši v reševanju težjih situacij.

Ideja, speljati transverzalo po naših najmarkantnejših vrhovih, je po sodbi tov. Pašića zares edinstvena, kajti njen glavni namen je spoznavanje gora. Poleg tega, da planinec na njej vidi vrsto najlepših vrhov v vseh predelih naših gora, ki ga navdušujejo s svojimi mikavnostmi, transverzala v veliki meri vpliva tudi na vzgojo planincev in množičnost obiska gora, navsezadnje pa neposredno vpliva tudi na finančni efekt planinskih postojank. Zato se on sam ukvarja z misljijo, da bi tudi v srbskih planinah speljali tako transverzalo. Le-ta bi verjetno znatno povečala obisk tamošnjih planin, ki doslej niso tako obiskane, kot bi bilo želeti. Že sam njegov uspeh je vzbudil med beograjskimi planinci precejšnje navdušenje za transverzalo. Da pa bi jih za njo še bolj navdušil, pripravlja predavanje o transverzali, na katerem namerava podati popoln opis ture in potrebljana navodila.

Za transverzalo se je toy. Pašić temeljito pripravil. Za prvo polovico si je izdelal nadroben načrt nekaj mesecov pred nastopom ture, za preostali del pa takoj po povratku s prve ture. Načrt je naredil po dnevih in urah, pri tem pa se posluževal Brilejevega Priročnika, zemljevidov, ki jih je izdal PZS, in člankov v reviji Planinski Vestnik. PD Železničar v Beogradu prejema Planinski Vestnik, ki je na razpolago vsem članom. On sam se je te ugodnosti poslužil v polni meri. Brilejev Priročnik in knjižici priloženi zemljevidi mu niso vedno nudili dovolj opore za izračunavanje časovnih razdalj. Te nedostatke pa je nadomestil s podatki z zemljevidov PZS, o katerih zatrjuje, da so dovolj sigurni.

Za transverzalo se je odločil takoj, brž ko je prečital članek o transverzali, ki ga je objavil Planinski Vestnik iz leta 1953. Za prvi deli transverzale v letu 1954 je porabil 17 in za drugi del v tem letu 18 dni, skupaj torej 35 dni. Tov. Pašić izjavlja, da je transverzalo mogoče prehoditi tudi v krajšem času, vendar pa le v svojo škodo, kajti odpovedati bi se bilo treba v tem primeru marsikateremu užitku.

O naših planincih in oskrbnikih se izraža zelo laskavo. Pravi, da so zelo uslužni in tovariški ter vedno pripravljeni na uslugo. Ni še pozabil primera z Vršiča, ko mu je oskrbnik, čeravno ga ni še nikoli videl, posodil cepin za turo. Oskrbniki so ga sprejemali povsod ljubezni v mu dajali zaželena pojasnila. Nekoliko slabše v tem pogledu je bilo na Primorskem, kjer nekateri oskrbniki koč še niso bili poučeni o transverzali. Tu je tudi opazil, da oskrbniki ne poznajo dovolj terena okrog sebe, zaradi česar mu večkrat niso mogli pokazati poti. Tudi glede cen v naših postojankah nima pritožb.

Zelo pa se je zamislil pri vprašanju, kaj mu v naših gorah ni ugajalo. Po precej dolgem premišljevanju pa je našel odgovor tudi na to vprašanje. Kratko je odvrnil: »Slabo vreme.«

Izrazil je obžalovanje, ker transverzala še ni do konca izpeljana v obmejnem predelu (n. pr. Dovje—Sv. Križ). Na relaciji Pleša—Javornik sploh ni našel markacij. O markacijah na Primorskem trdi, da je ta predel zelo slabo markiran. Na več mestih manjkajo tudi smerne puščice. Na področju

Uršlje gore pa je ugotovil, da je transverzala markirana le od spodaj navzgor, ne pa tudi obratno.

Tov. Pašič l. 1954 še niti malo ni mislil, da bo prvi prehodil transverzalo, medtem ko je l. 1955 to že sklenil. Računa, da bo še 2–3 leta vršil sistematične ture v slovenske gore, tako da jih bo dodata spoznal, nato pa bo začel z enakimi turami v drugih republikah. Že sedaj pa se zaveda, da v njih ne bo mogel izvršiti toliko tur, ker tamkaj ni toliko koč in zavetišč in bo zato večkrat prisiljen bivakirati. Kjer pa bo tura povezana s planinskim zavetišči, bo šel na pot z družino.

Vse svoje vtise s transverzalne poti je tov. Pašič marljivo beležil v poseben zvezek, ki ga je po opravljeni poti podaril komisiji za planinska pota pri PZS.

Ing. Friderik Degen:

NEKAJ MISLI OB OTVORITVI GORSKE CESTE RIBNICA NA POHORJU — RIBNIŠKA KOČA

Citatelj Planinskega Vestnika bo morda štel ta članek v našem glasilu za parodoksen, češ, od kdaj se pa bavijo planinska društva tudi z gradnjo planinskih ali gorskih cest. Ta članek nima namena obtoževati niti opravičevati Planinskega društva Maribor. Resnica je, da je to cesto gradilo PDM in jo tudi predalo prav slovesno svojemu namenu 9. oktobra tega leta. Ko je oblast predlagala PDM leta 1952, naj prične graditi cesto iz Ribnice na Pohorju do Ribniške koče, ni bilo društvo prvotno iz načelnega stališča naklonjeno tej zamisli. Planinsko romantično stališče nam ni dovoljevalo takih akcij; ko pa smo problem osvetili iz najrazličnejših strani, smo uvideli, da taka romantika nima pravih ekonomskeh perspektiv in smo postopoma pristopili k realizaciji te zamisli. Sodili smo, da je v razdobju od ustanovitve prvega planinskega društva v Sloveniji, pa do danes družbeni razvoj na najrazličnejših področjih tako svojstveno napredoval, da ne kaže igrati neke sentimentalne vloge, ampak korakati paralelno z vsestranskim razvojem. Gotovo je, da trpi planinska idila ob avtomobilskem prometu do Ribniške koče. Tempo življenja pa včasih terja priti najhitreje do gorskih vrhov in se potem tam posvetiti planinam, kjer ni ne avtomobilov ne nediscipliniranih turistov in ne takih okoliščin, ki bi motile dobrega planinca v njegovem planinskem doživljjanju. Z izgradnjo ceste smo Ribniško kočo zelo približali našemu mariborskemu človeku in mu omogočili, da v sodobnem motornem vozilu že prispe v pišči uri in pol do Ribniške koče. Od tu ima najlepše in najrazličnejše možnosti delati lepe planinske ture proti Pesku, na Kope, na Kočo pod Pungartom, k Partizanskemu domu in še mnoge druge ture. Z otvoritvijo ceste se je znatno zmanjšal tudi strošek prevoza, saj je do nedavna stal prevoz do Ribnice na Pohorju kombinirano ali tudi nekombinirano svojih 500 din. Danes pa stane povratna vožnja z avtobusom v višino 1530 m (to je do RK) le 430 din. Za gradnjo ceste so bila društvu dodeljena posebna namenska sredstva, tako da društvo ni uporabilo v ta namen svojih rednih dotacij bodisi PZS ali družbenih organov mariborskega področja. Cesta je dolga 8 km, gradbeni stroški pa so znašali 6 milijonov dinarjev, kar izkazuje izredno nizko režijo. Ob cesti stoje številne okusne planinske table z gesli, ki opozarjajo planinca in voznika na lepote narave, na pomen gozda v našem gospodarstvu, na partizanske borbe v tem predelu Pohorja, na čuvanje naše gorske flore, ljubezen do favne in podobno. Na eni teh napisnih tabel so nasledni verzi znanega pohorskega pesnika:

»V pohorskih gozdovih — partizanov sled —
tiho, tiho brez besed,
v veličastnem molku — v večne dni
duh junakov bdi.«

DRUŠTVE NOVICE

Otvoritev povečane koče na Starem Gradu. V nedeljo, dne 14. avgusta se je slovensko odprla povečana koča na Starem Gradu nad Kamnikom. Ze v l. 1946 so člani PD Kamnik preuredili iz takratnega nemškega bunkra Kočo na Starem Gradu. Koča je bila sicer stalno oskrbovana, vendar pa zaradi tedanjih skromnih prostorov in opreme ni mogla posebno še v zadnjih letih nuditi številnejšim obiskovalcem te prelepe planinske točke pravega okreplila v razvedrila. Zaradi tega je upravni odbor v l. 1945 prišel z adaptacijo koče. Dozidana je bila kuhinja, shramba za živila, sanitarni naprave z vodo, klet, stanovanje za oskrbnika, povečani stol obe sobi, okreplovalnicna za goste in dvarnica. S preureditvijo teh prostorov se je povečal tudi prostor v spalnici za goste. Nabavljenja je bila oprema za jedilnico v pritličju. Vsa ta dela so bila izvršena s pomočjo agilnih in požrtvovalnih članov v enem letu. Člani društva so opravili pri povečanju te koče ogromno prostovoljnega dela in je večkrat pri prostovoljnih akcijah sodelovalo tudi po sto prostovoljev naenkrat. Brez te pomoči in podpore LOMO - Kamnik in nekaterih podjetij tega dela ne bi bilo mogoče izvršiti. Pri otvoritvi koče se je zbralo okrog tisoč ljudi. Posebno prisoten je bil tisti del slovensnosti, ko je tov. Kemperle Pavle, načelnik gorske reševalne službe, med drugim izročil predsedniku društva zlato značko in diplomo, s katero je bilo društvo za 60-letnico svojega plodonosnega dela odlikovano z PSJ. To je bila obenem zaključna poenostavitev in proslavitev 10. obletnice dela kamniških planincev po osvoboditvi, na kar so se prav posebno ponosni.

Ob smrti kumske oskrbnice Ančke Jamškove. 3. junija 1955 je umrla Kumska Ančka, najbolj čislana oskrbnica v Zasavju. Rodila se je 20. VII. 1893 v Sentjurju pod Kumom v znani Knežovi hiši. Z dvajsetimi leti je šla v nemški Gradec kot kuhinjska pomočnica, kasneje je delala v Gorici. Naučila se je toliko, da je na Kumu bila priznana kot ena najboljših kuharic v planinskih postojankah. Poročila se je z Jamškom Miho z Dobovca in moža pripravila do tega, da sta prevzela takratno cerkveno gostilnico na Kumu leta 1927. Tu sta stregla vsem planincem do prihoda okupatorja. Umaknila sta se najprej v Sentjur pod Kumom, kasneje v Šklenec. Ko je prešlo leta 1946 gostinsko poslopje na Kumu v last PD Trbovlje, je takratni upravni odbor društva takoj pozval Jamško in ženo, da prevzameta oskrbniske posile na Kumu, kar sta tudi radevoje storila in ta posel vršila v splošno zadovoljstvo vseh planincev do 1. aprila 1955. Ker je Ančka začela bolehati na želodcu, sta z možem zapustila Kum in se preselila na Dobovec, kjer je Ančka po dveh mesecih tudi umrla. V nedeljo 5. junija 1955 so jo pokopali na Dobovcu. Pri

odprtju grobu se je v imenu vseh planincev od zasluge oskrbnice poslovil študent Ravnikar Polde.

Otvoritev Partizanske poti na Smarno goro. V počastitev 10. obletnice osvoboditve je PD Ljubljana-matica dne 16. X. l. odprlo Partizansko pot na Smarno goro, ki je ena najkrajših od vseh šestih obstoječih poti, ki držijo na Smarno goro. Hoja od vznosja pa do vrha Smarne gore traja samo tri četrti ure. Če hočeš po tej poti na vrh, moras v Tacnu čez most in nato mimo odcepja, ki drži na običajno pot, še kakih 200 do 300 m po cesti, nato pa zaviješ levo v breg naravnosti v počelo, kjer se ti kaj kmalu odpre prekrasen razgled na Skaručino. Vodice in vesiči predel proti Kamniku, katerega ne nudijo ostale običajne poti na Smarno goro. Pot je dobro markirana.

Del te poti je že med vojno služil kot kurirska pot in je tudi prav ta okolnost dala misel, da se ta pot obnovi oziroma na novo izpelje do vrha. Iz otvoritvenega govora, ki ga je imel načelnik markacijskega odseka PD Ljubljana-matica tov. France Pengal, sledi, da je dal pobudo za to pot tov. Vilko Mazl, ki je tudi skrbel za njen izvedbo in žrtvoval za to veliko časa.

Planinsko-lovski teden PD in LD Soštanj. V počastitev 10. obletnice osvoboditve in občinskega praznika Soštanja sta priredila PD in LD Soštanj »Planinsko-lovski teden«, ki je trajal od 1. do 9. oktobra t. l.

Planinci kot lovci so se za to prireditve skrbno pripravili. V delo so vložili mnogo truda in ljubezni ter s tem dosegli, da je organizacijska kot tehnična plat pridelitev uspela stoddostotno.

Planinsko-lovski teden se je pričel z otvoritvijo planinskega tabora v Sirokem nad stadionom. Vzorno urejena razstava planincev in lovecev v sindikalni dvorani Tovarne usnja je nudila obiskovalcem lep prikaz dejavnosti in uspehov obeh družbenih organizacij, ki uživata pri domačih ljudeh vso podporo. Vrteli so zvočne planinske filme, tem pa je sledilo sklopito predavanje tov. Belača iz Ljubljane o izvršenih plezalnih vzponih slovenskih alpinistov v francoskih Zapadnih Alpah. Za to ekspedicijo je Tovarna usnja v Soštanju po posredovanju njenega direktorja tov. Andreja Stegnarja izdatno prispevala. Sledilo je predavanje tov. dr. Angele Piškernikove iz Ljubljane o zaščiti redke planinske flore in o delu ter nalogah Gorske straže ter predavanje o lovski organizaciji v Centru izvenmadne vzgoje. Predzadnj dan tedna so otvorili planinski tabor v St. Vidu s krešovanjem, nato pa so skušaj z mladinci celjske I. gimnazije odšli k odprtju spominske plošče padlim ljudskemu pesniku Kajahu pri Zlebniku

na Zavodni, ki so jo odkrili s sodelovanjem občinskega mladinskega komiteja Sostanj. Popoldne istega dne so v Adrejevem domu na Siemenu odkrili spominsko ploščo padlim planincem v NOB in razvili društveni prapor. Ob tej priložnosti sta zastopnika PZS izročila društvenemu predsedniku tov. Andreju Stegnarju zlati častni znak, s katerim ga je za njegove velike zasluge za planinsko odlikoval na svoji skupščini Planinarski savez Jugoslavije.

L. R.

Seja Mednarodne komisije za Gorsko reševalno službo. Vršila se je dne 29. in 30. X. t. l. v Boznu. To je bila prva seja te komisije in se je na njej komisija tudi konstituirala. Pri seji so bili navzoči vsi člani komisije, t. j. zastopniki GRS iz Nemčije, Francije, Švice, Avstrije, južne Tirolske in Jugoslavije, manjkal je le delegat GRS iz Italije. GRS pri PZS sta zastopala tov. dr. Miha Potočnik in dr. Andrej Robič. Za predsednika komisije je bil soglasno izvoljen Švicar dr. Campell. Funkcijska doba komisije traja dve leti.

Komisija je sklenila, da kot posebna organizacija ne bo neposredno podrejena UIAA, da pa bo z njo sodelovala. Ponovno je bilo potrjeno, da ima vsaka dežela pravico do dveh delegatov v komisiji. Sej komisije se lahko iz ene dežele udeleži tudi več delegatov, vendar pa imata samo dva glasovalno pravico. Vsak delegat se mora na komisiji vedno izkazati s pismenim potrdilom, da zastopa določeno organizacijo. Člani komisije bodo prihajali na seje na svoje lastne stroške, za administracijo komisije pa bodo vse dežele, ki so zastopane v komisiji, zaenkrat prispevale po 100 švic. frankov. Seje se bodo vršile predvidoma enkrat letno, izmenično v raznih deželah in ob večjih reševalnih prireditvah. Seje se bodo praviloma vršile v oktobru, ker traja njena poslovna doba od 1. oktobra do 30. septembra. Dežela, ki se poteguje za to, da bi se vršila seja komisije na njenem teritoriju, naj to sporoči komisiji.

V komisiji je bila ustavnovljena podkomisija, katere naloga je, da se bavi z vprašanjem reševanja v gorah z aviacijo. Veliko se bavijo s tem vprašanjem Švicarji. Po dosedanjih izkušnjah v pristajanju letal na ledenuku pri strmini 10 do 30 stopinj izdelujejo sedaj zemljevid, iz katerega so razvidni vsi možni pristanki. Na zemljevidu je natanko označeno, do kam morajo reševalci spraviti ponesrečenca, da ga bo nato lahko odpeljalo letalo. Izračunali so, da stane ena ura reševanja z avionom 90 švic. frankov. Te polzkuse vrše zelo sistematično. Francuzi pa rešujejo vedno le s helikopterjem, pri čemer so pridobili že tudi velike izkušnje. Tudi oni imajo izdelano nadrobeno kartu o možnostih pristajanja helikopterji. V svojem reševalnem sestavu imajo vključene že tri helikopterje.

Za reševanje iz plazov ni bila določena podkomisija, ker se s temi problemi že bavi poseben Švicarski inštitut.

Dalje je bilo sklenjeno, da se vse včlanjene dežele med seboj obveščajo o svojih važejših reševalnih tečajih in da se po možnosti tudi udeležujejo teh tečajev. Komisija je dalje sklenila, da vsi člani komisije prinesajo na prihodnjo sejo komisije vso reševalno literaturo, ki jo je

izdala poedina dežela, da bi prišlo do zamenjanje strokovne literature.

Določena je bila posvetovalna komisija z nalogo, da reši vprašanje poenotenja reševalne opreme in njene izboljšave. V komisiji so Nemci (Gramminger) in Avstrijeci (Mariner), ki imajo največ izkušenj v tem pogledu. Seveda ne gre za to, da bi se reševalna oprema v bodoče nabavljala le v teh dveh deželah, temveč zgolj zato, da bodo vsi reševalni rezervi določeni in pred uporabo vestno preizkušeni. Dogodil se je namreč primer, da se je Švicarjem raztrgal doma izdelan Grammingerjev sedež in da je prišlo zaradi tega do težke nesreče.

Na seji je bilo tudi ugotovljeno, da za instruktažo in vzgojo reševalnega kadra filmi niso najprimernejše in najudinkovitejše sredstvo. Ker film hitro teče, nadrobnosti niso dobro vidne. Če pa se že izdelujejo filmi, je potrebno prej strokovno pregledati scenarij. Veliko primernejši v to svrhu so diapositivi in slike. Na reševalnem filmu delajo Avstrijeci, Nemci in Švicarji. Zajeto bo reševanje v suhi in poledeneli skali. Vsi ti bodo prinesli na prihodnjo sejo vsak svoj film, da bodo nato lahko skupno ugotovili, če bo mogoče po zbranem materialu izdelati švropski film. Da bi se mogel ta film povsed predvajati, so bili iniciatorji že sedaj opozorjeni na to, naj ne bo na filmu nikakih napisov. Dalje je bilo sklenjeno, naj se snema samo ozki film in po možnosti v barvah. To velja tudi za diapositive, katerih format naj bo 5×5 ali 8×5×10 cm. Komisija priporoča, da vse reševalne službe zbirajo fotografije iz reševalnih akcij v skupinem albumu.

Govora je bilo tudi o izdaji enotne reševalne knjige (prva pomoč v gorah). Švicarji imajo neko vojaško brošuro z navodili o prvi pomoči, ki je pa nasproti naši knjigi »Prva pomoč v gorah« (dr. B. Breclj) zelo skromna. Zastopnika GRS pri PZS sta izročila komisiji v dar knjigo dr. Breclja, hkrati pa sta jo informirala, da vsebuje tudi članska legitimacija vsega našega reševalca kratka navodila iz prve pomoči in da je pri nas opravljanje izpitov iz prve pomoči za vse reševalce obvezno. Zastopnika sta izročila komisiji tudi sanitetni komplet, ki ga je komisija za GRS pri PZS v zadnjem času uvedla v redno reševalno opremo. Prvo kot drugo je vzbudilo pri članih komisije precejšnjo pozornost.

Na vzdobjudo zastopnikov GRS pri PZS je komisija obravnavala tudi vprašanje brezplačnega reševanja ponesrečenih vseh dežel. Zastopnika sta izjavila, da je ta način reševanja v Jugoslaviji že uveden, in sta zato predlagala, da ga uvedejo tudi ostale dežele. Sklenjeno je bilo, naj to vprašanje obdelajo posamezne dežele in svoje predloge nato sporodi komisiji. Sicer pa zastopniki posameznih dežel pri obravnavanju tega vprašanja niso pokazali kakje posebne vnenje in sodeč po njihovih izvajanjih temu predlogu niso bili naklonjeni. Mi bomo na tem vztrajali.

Kar zadeva tehnične opreme, naša zastopnica nista mogla ugotoviti kakega posebnega napredka. Novi (za nas) so samo AKIA dolni.

Prihodnja seja komisije bo bržkone v Innsbrucku. Delo komisije je potekalo v delovnem in prijateljskem ozračju. L. R.

IZ PLANINSKE LITERATURE

»Naše planine« 1955: št. 1 in 2. — V letošnjem letu se je obseg NP skrčil na štiri številke letno. Vzroka ni težko uganiti: po vsej verjetnosti nerentabilnost revije in finančne težave. Dosej sta izšli spomladanska in poletna številka. Prva številka ima 80, druga 96 strani.

Na uvodnem mestu v novem letniku je članek ing. Ivo Modriča »Opustjeli plane, dulibe i doci...« Avtor je hotel prikazati neusmiljeni boj za obstanek, ki ga prebivalci gora bijejo z naravo, a ni povsem uspel, ker mu je zmanjkal kreativne sile, da bi do kraja dognal ta pretresljivi in zagrizeni boj, ki se pričenja z rojstvom in zaključi s smrtjo in ki ne pozna ne zmag in ne porazov, temveč le oddih v boju. Mirko Malez opisuje največjo podzemsko jamo na Hrvatskem, Hajdovo hižo; Golubič in Sarošević pa v koprodukciji opisujeta potovanje ob reki Krki, od slapu do slapu. Dr. Željko Poljak podaja dve turi v Gorski Kotar, prvo kmalu po zaključku vojne in drugo pred nedavnim z letalom, kar naj bi odpiralo alpinizmu nove perspektive. Oba članka sta zabeljena s humorjem, ki gre večkrat tudi na račun slovenskega planinstva in to bolj ali pa tudi manj posrečeno. Mirko Marković opisuje svoj vzpon na 2656 m visoki vrh Đerovico v jugoslovanskih Prokletijah. Opis, ki ga je avtor opremil celo z zemljevidom, ki ga je sam izdelal, se prepričljivo zaključuje s hrepeneњem in domotožjem po dalnjem in osamljenem vrhu. Sledita dva nehrvaška avtorja. Uroš Župančič znova podaja že neštetotkrat ponovljeno, a še vedno zanimivo zgodbo o Tožbarju iz Trente, ki mu je medved odgriznil čeljust; Avstrijka Heidi Licek pa je prispevala izviren opis vzpona preko direktne smeri v severni steni Špika. Dr. Ivan Stojanović opisuje plezalno turbo v Tremu v Srbiji, kjer so možni tudi alpinistični podvigi. Dr. Marijan Florschütz nadaljuje s svojimi opisi

tur v avstrijskih gorah in v tej številki obravnava Säuleck v skupini Ankogel. Sledijo prispevki v drobnem tisku. Ob šestdesetletnici piše o Planinskem Vestniku Uroš Župančič; pod rubriko »Planinska literatura« je govorila še o Sekeljevi knjigi o Aconcagui, o angleškem prevodu »Berge der Welt«, o zborniku o Reki in o nemških razpravah o našem Krasu. Poleg vesti od doma in po svetu lahko bremo še poročila o planinski razstavi PD Železničarja v Zagrebu in o orientacijskem pohodu PD Zagreb.

Za zajetno poletno številko, ki jo človek zaradi obilice dobrih, tehtnih in raznovrstnih člankov res z veseljem in s koristjo vzame v roke, sta značilna dva poudarka. Močnejše sta zastopani zimska alpinistika in speleologija. Že prvi članek govori o zimskem vzponu preko južne stene Lipnice v Krnici, kjer sta si plezalca morala poiskati izhod iz smeri levo po policah, ker je bil preduh, skozi katerega drži originalni izstop, zasut s snegom. Avtor ing. Ivo Gropuzzo pripoveduje o tem vzponu lagodno in umirjeno. Po svoji jedrnatosti in skopasti izraza stopa v ospredje članek Dragutina Kivača o znamenitem pohodu avtorja s tovarišem Belačičem in Rakom po Bambergovi poti na Triglav in s sestopom skozi Kot, ki je trajal pet mrzlih januarskih dni in noči in ki se je za enega od udeležencev končal s trajnimi posledicami. Vzpon, ki je vsekakor občudovanja, a ne tudi posnemanja vredno dejanje, je svoj čas vzbudil precej komentarjev tudi pri nas; pri Hrvatih se je o tem pisalo v časopisu in razpravljalno tudi v NP. Pravilno je torej, da tudi udeleženci sami spregovore o tem vsaj po šestih letih v svojem planinskem glasilu.

Jamarstvo ali tudi »podzemni alpinizem« je še razmeroma mlada veja planinstva, ki je v našem slovenskem planinskem glasilu še nekaka sirota, največ pa po krivdi jamarjev samih.

Ne tako pri Hrvatih. Težko boste našli številko NP, v kateri bi ne bilo dobrega strokovnega članka o podzemljju. Jamar Boris Mikulić uspešno konkurira alpinistom in planincem že celo na beletrističnem polju. Njegov članek odlikuje ostro opazovanje, s katerim kritično in realistično motri vsa dogajanja ob spustu v globino ter idejna razgledanost, jasnost in odkritorčnost, s katero se dotika tistega »čemu«, ki žene jamarja v podzemlje, v temo, v tveganje in negotovost in ki mu bo prihodnost gotovo še marsikaj dodala, ki pa je v svojih prvinah vendarle tu; prav tako kot alpinisti v stopetdesetih letih svojega razvoja še niso dognali do kraja svojega »čemu« in se pogosto iz največjih idejnih distanc povračajo prav k izviru. Iz Mikulićevega članka veje nekaj mladega in svežega, kar je pač posledica nove snovi, ki doslej pri nas sploh še ni bila z umetniško tendenco oblikovana; le pri razmišljaju o pogrebu in o človeški minljivosti ter hinavčenju je avtorja njegova čustvenost zavedla tako daleč, da z realnih prehaja že v svetobolje. Drugi članek govori o slovitem francoškem speleologu Norbertu Casteretu, ki nas je s svojo besedo, z diapositivi in s filmom navdušil za jamarstvo tudi v Ljubljani, ter o speleologiji na Francoškem, ki prednjači pred našo in ki tej panogi raziskovanja in udejstvovanja odpira široke vidike in ji daje celo pomembno vlogo v narodnem gospodarstvu.

Poln mladostnega zanosa je prispevek Nenada Paulića, ki prehaja že v idealiziranje; botanične vsebine je članek Nade Sarošević o ekskurziji v področje Velebita. Branimir Pipinić pripoveduje o svoji turi na Ivančico v Hrvaškem Zagorju. Članek je pisan solidno in bi avtorja mogli primerjati z našim Westrom. Zdeno Simunović je hotel opisati dan, ki ga plezalec prebije v steni, brez posebnega zanosa, a vendar plastično in doživetvo. Ta namen mu je le delno uspel; prispevki se sicer prijetno bere, a ima v sebi le še precej trdih mest, ki motijo ubrano celoto. Številko prijetno poživi tudi pesem Z. Š.-ja o smrti v gorah, ki je močnejša po svoji vsebin kot pa po formalni strani. Ivica Mohaček pripoveduje o kolesarski turi skozi Črno goro, prof. Ivka Gudić

pa o potovanju z ladjo po Dravi in Donavi preko vojvodinskih nižin. Bogata je tudi rubrika »Iz planinske literature«, kjer je kar osem recenzij, ki jih je vse razen ene napisal dr. Z. P. Na poldruži strani obravnava tudi Planinski Vestnik v letu 1954 in daje lepo priznanje naši planinski reviji, vsaj kar se obsegia in bujnosti planinskega življenja tiče. Oceno motile zaključek, ki kaže veliko več pri zadetosti kot pa kritične in trezne presoje. Osebni občutki posameznika, ki se kažejo v njegovem članku, razovedajo le njegovo nerazpoloženje ali nedovzetnost za naravne lepote, nikakor pa ni zanje odgovorno uredništvo, čeprav je v svoji toleranci članek brez posegov v vsebino in brez dodatkov objavilo. Ugodno je ocenjena tudi publikacija PD Maribor »Odmevi s Kozjakom. J. B.

Med Mrzlico in Dobrovljami, ureidel in z dokumenti opremil Stane Terčak, Celje. Ob desetletnici osvoboditve 1955. 270 str. Knjigo je izdal Odbor za postavitev spomenika padlim borcem na Vranskem, zgodovinski material zanjo pa je zbrala komisija pri okrajnem odboru Zvezce borcev NOV v Celju (Fr. Hribar, A. Rajer, F. Roš, S. Terčak, L. Zupanc). Knjigo bo s pridom in zanimanjem bral tudi vsak planinec, ki mu niso mar samo markacije in rekordni vzponi. Hoja po naših gorah je z zgodovino NOB dobila povsem nov pomen in novo vsebino, ki jo bo planinska organizacija in njena markacijska komisija v kratkem poudarila z markiranjem »Partizanske poti« po naši Dolenjski, pomenljivem in organskem nadaljevanju slovenske »Transverzale«. Nekaj takega bi bilo dobro narediti tudi na Štajerskem, bodisi z markiranjem poti XIV. divizije od Sotle do Graške gore ali pa z vezano krožno partizansko potjo po južnem delu Savinjske doline, ki bi povezala Zasavske hribe z Dobrovljami, Menino, Rogatcem in Goltmi.

V pričujoči zbirki je Stane Terčak, ki vodi oddelek NOB v celjskem muzeju, zbral vrsto dragocenih dokumentov in jih s sodelavci primerno obdelal, pojasnil in povezal. V prvem delu zbirke nas znani zgodovinar Janko Orožen seznanji z geografsko označbo te pokrajine in njeni zgodovino. Sledi članki, ki obravnavajo

zgodovino delavskega gibanja v Preboldu in Zabukovici, pri čemer bi posebej opozoril na dva Hribarjeva članka, pa tudi ostali avtorji so zanimivi in poučni (Albin Vipotnik, Anton Kotnik in Ludvik Zupanc). V drugem delu tvori jedro Terčakov članek, po katerem zbirka nosi tudi naslov. Vsekakor je to eden prvih poskusov, ki skuša ob dokumentih povzeti razvoj osvobodilne borbe, geografsko določene in omejene. Kot tak predstavlja pobudo za ostale lokalne zgodovinarje, za slovensko zgodovino pa izredno dragocen doprinos. Terčakova razprava je podprtta s članki cele vrste ljudi, ki so kot prvoBORCI in aktivisti posegli v razvoj dogodkov in ki so njih spomini na zgodovino NOB pomembni. Tako bremo tu članke Franca Hribarja, Viktorja Šošterja, ki je znan pod popularnim imenom Dobroveljski Miha, Ludvika Zupanca, Edija Goleca, Marije Vipotnikove, Antona Kotnika, Albine Vipotnika, Ivana Moguja, Vinka Poteke in dr. Šerka. Drugi del te knjige je najtehtnejši in predstavlja trajno vrednost. Tretji, krajsi del pa vsebuje članki o padlih borcih, med katerimi so sama znana imena: Slavko Šlander, Marijan Rot, Jože Turk, Ivanka Uranjek, Vera Šlandrová, Jože Letonja, Franc Pintarič, dr. Jože Potrafa. Članke o njih sta napisala Franc Hribar in Stane Terčak.

Za zgodovinarja je vsekakor tehten donček kronističen pregled dogodkov in borb Savinjske čete, I. štajerskega bataljona, II. grupe odredov in posameznih aktivistov, ki so delali v hribovitem svetu med Mrzlico in Dobrovljami. Sestavljen je po arhivalnem gradivu in spominu prvoBORCOV.

Založniku in uredniku je treba izreči vse priznanje tudi v imenu planinstva in planinske organizacije. Če bodo izšle podobne zbirke tudi za Zg. Savinjsko in Saleško dolino ter za Kozjansko, bo imel mlađi rod, ki se bo napotil v te prelepne predele naše domovine, pri rokah dokumente, ki mu bodo govorili o veliki dobi, v kateri je slovenski narod spremenil svoj zgodovinski lik iz naroda hlapcev v narod junakov in gospodarjev.

Knjigo poživljajo fotografije in risbe, vendar bi spričo pomembnosti takih objav pripomnili, da bi knjiga

zaslužila boljši papir in dostojnejšo opremo, to se pravi, da bi se ji za beli dan ne bi bilo treba boriti s priloženimi oglasi. Za bralce iz drugih krajev pa bi bili koristni zemljevidi, za vse pa fotografije dokumentov.

T. O.

Rupko Godec, Vozli, druga razširjena izdaja, Združenje tabornikov Slovenije, Ljubljana 1955. Znani taborniški in planinski delavec je v kratkem času izdal drugo izdajo svojih »Vozlov«, s čimer je lepo obogatil domačo literaturo. Samostojnih del o vozilih tudi drugi narodi nimajo veliko, vse, kar se je pri nas o tej stvari napisalo, pa je bilo stisnjeno v skromna poglavja najrazličnejših priročnikov. Knjiga je namenjena predvsem mladim ljudem, ki se odpravljajo v naravo, svojo veliko in nenadkriljivo učiteljico in vzgojiteljico, kot planinci, taborniki, popotniki, alpinisti in jamarji. Zato je prav, da pomen tega dela še posebej poudarimo.

Druga izdaja je v marsičem izpolnjena. Poglavlje o lastnosti vrvi nas poučuje o lastnostih najrazličnejših vrvi, o dopustni obremenitvi, o njihovi prilagodljivosti, raztegljivosti in trdnosti, o lastnostih vrvi iz rastlinskih in umetnih vlaken, o njihovi debelinì itd. Poglavlje »Temelji vozlanja« uvaja izredno bogate »Vrste vozlov«, v katerih obravnava 17 različnih vozov od ambulantnega in babjega do dvojnega tkalskega in osmičastega vozla. Pri krajšanju vrvi obravnava tri vrste skrajševalnih vozov, med trdnimi vozli pa spet 16 raznih vrst od mrtvega vozla do ribiške trdne zanke. Prav tako je izčrpno poglavje o drsečih vozilih, saj jih ni nič manj kot 27. V tem poglavju je na vrsti tudi Prusikov navadni in kombinirani vozeli. Za znanje o vrvi in o vozlanju so potrebna in zelo nazorno pisana poglavja o spreverjanju vozov, o njihovi sorodnosti in istovrstnosti. Bralec se v zadnjem pouči, da so v knjižici obrazloženi le najbolj navadni vozli in še ti v eni obliki, medtem ko je kombinacij možnih mnogo več. Važno je poglavje o negi vrvi, izredno zanimivo za vse, ki uživajo v naravi, pa poglavje »Nekaj spremnosti z vrvjo« in »Vezi«.

Knjigo je lepo in nazorno ilustrirala Ančka Gošnik - Godčeva.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

UIAA je zborovala v Münchenu od 10.—14. junija 1955, leta 1956 pa bodo gostitelji Francozi v Grenoblu. Union internationale des Associations d'Alpinisme (Mednarodna zveza planinskih društev) povezuje 31 društev iz 21 držav. Te države so: Argentina, Belgija, Bolgarija, Chile, Nemčija, Francija, Grčija, Velika Britanija, Italija, Jugoslavija, Kanada, Mexica, Nizozemska, Avstrija, Poljska, Portugalska, Svedska, Švica, Španija, Čehoslovaška in Madžarska. Vzhodnoevropske države sicer niso prijavile izstopa iz Unije, vendar ne vzdržujejo nobenih stikov razen Bolgarije. Vsa društva, včlanjena v UIAA, štejejo 831 000 udov.

Ludvig Gramminger je na prireditvi Francoske Smučarske zveze v Courchevalu maja 1954 pokazal nove priprave za spajanje smuči v primerih težjih nesreč, ko je treba ponesrečenca spuščati na spojenih smučeh. Priprave so izredno praktične in univerzalne.

Tretjo najvišjo goro sveta, Kangchenjunga, so letos Angleži načeli z ledenika Yalung po jugovzhodnem pobočju, kjer pred vojno ni poskušali nihče. Angleži so to pot izbrali l. 1953 na ogledni ekspediciji. Na vrh sta prišla 25. maja 1955 G. C. Band in Joe Brown, 26. maja pa N. D. Hardie in Streather.

General E. F. Norton, eden od prvih angleških himalajcev, je l. 1954 umrl. Sodeloval je pri ekspediciji na Everest l. 1922, nato l. 1924, ko je dosegel na severnem pobočju višino 8600 m brez opreme, ki danes omogoča zmago za zmago.

Hermann Buhl je z Bachmeierjem spomladav l. 1955 izvršil več težjih tur v Dolomitih: tretjo ponovitev (prvič pozimi) južne stene v Cima Mugoni, prvi zimski vzpon po direktni poti »veveric« na Torre Grande d'Averau — v treh urah, prvi zimski vzpon po južni steni Cima Piccolissime (smer

Cassin). Stirje mladi nemški alpinisti Hauser, Huhn, Hörter in Wiedmann pa so z dvema bivakoma zmogli zimski vzpon preko južne stene Marmolata po klasični smeri. Brata Mather iz Münchenega sta 27. marca — 1. aprila 1955 v Laliderer izvršila prvi zimski vzpon preko najtežje smeri v Severnih Apneniških Alpah. Prvenstvene zimske vzpone so zabeležili tudi v Kaiserju, tako v Kleine Halt, v severozapadni steni (Toni Fuchs in M. Fischbacher) in v zapadnem grebenu (Ploncr, Schwarzer). Tudi jugozahodni greben Velike Bischofsmütze sta 26. marca 1955 zmogla Dorschlag in Schinke.

V Svici je St. gallenska sekcija SAC postavila spomenik raziskovalcem švicarskih Alp. Na samotno skalo »Spitzstein« pri Wasseraunu so vzdali štiri plošče, na katerih so vklešana naslednja imena: Arnold Escher von der Linth, Albert Hein, Friedrich von Tschudi in Emil Bächler. Prva dva sta bila geologa, tretji je preiskoval favno, zadnji pa prazgodovino.

V Mont Blanški skupini je Pointe 2784 m du Requin hranila do lanskega poletja prvenstveni vzpon po jugovzhodni steni. Višina stene je 250 m, ima več mest V. in eno mesto VI. stopnje, preplezali pa so jo v 4 urah Angleži R. Moseley, D. Whillans in J. Brown. Za stopnjo lažja je bila smer po južnem grebenu na Aiguilles Prasec, ki so jo julija 1954 plezali Angleži T. Bourdillon, A. K. Rawlinson in R. M. Viney.

Cesare Maestri, znameniti italijanski vodnik, je maja 1925 sam preplezal italijanski greben Matterhorna. 20. marta 1955 pa sta Carlo Mauri iz Lecca in kapetan Peyronel (Vojška alpinska šola v Aostii) izvedla prvi zimski vzpon na Breithorn iz Zermatta.

Canadian Alpine Club organizira vsako leto svoj tabor. Leta 1955 so ga postavili ob reki Berglake v vznožju

gore Robson v Banffu (British Columbia). Mount Robson je 3956 m visoka gora, obdana od venca vrhov od 3000—3500 m višine. Dnevni prispevek za udeležence je 8 dolarjev, kar ni ravno poceni.

Pakistan je izdal posebne znamke v počastitev italijanskega vzpona na K2. Na znamki je podoba K2 s Concordie in napis: »Osvojite K2«. Poročila o K2 govore o zdravstvenem stanju členkov Lacedelija in Compagnonija, ki je že skoraj normalno, in o velikem uspehu denarne zbirke Širom po Italiji, ki je dosegla že 85 milijonov lir.

Vegetarijanska ekspedicija na Dhaulagiri, ki jo je vodil Martin Meier, eden prvih zmagovalcev severne stene Grand Jorasses leta 1935, je dosegla približno isto višino kot argentinska l. 1954 (7950 m). Jedilni list je sestavil znani višinski fiziolog dr. Mehl, ki se je ekspedicije tudi udeležil. Pravijo, da bodo Argentinci še enkrat poskušali srečo.

Annapurna IV pa je cilj druge nemške ekspedicije pod vodstvom Heinza Steinmetza. Drugi člani so Bachmann, Biller, Lobbichler in Wollenkamp.

V Zermattu so l. 1945 ustanovili planinsko društvo, ki naj bi se bavilo z alpinizmom in s folkloro. V 10 letih so uredili muzej, v katerem stoje tipična zermatska ljudska bivališča, kuhinja in spalnica iz 17. st., stara tkalnica itd. V poletnih mesecih obišče muzej ca. 6000 turistov. Predsednik društva je sam C. Egmond d'Arcis iz Ženeve.

Dhaulagiri noč. Nemško-švicarska ekspedicija l. 1955 se je morala obrniti k umiku v višini 7200 m.

Na Kangčendzöngu je vodil prvo ekspedicijo A. E. Crowley, v njej pa so bili tudi Italijan R. de Righi in trije Švicarji, dr. Jacot - Guillarmod, Alexis A. Pache in Charles A. Raymond.

Kangčendzöng ima pet vrhov: vzhodni je visok 7780 m, južni 8473 m, srednji ni kotiran, glavni 8579 m (nekateri trdijo, da je le 8585 m) in zahodni ca. 8500 m. Angleško ekspedicijo l. 1955, ki je uspela, so tvorili: dr. Charles Evans (bil l. 1952 na Everestu), George Band (prav tako), Norman Hardie (Nova Zelandija), John Jackson, Tom Mackinson, Tony Stre-

ather, Joe Brown, Mc Meil Mather, dr. John Glegg in šerpa Dava Tensing. To niso zveneca imena alpskih ekstremistov, vendar žanjejo v Himalaji največje uspehe.

Ojos del Salado je vrh v chilenskih Andih na meji argentinske pokrajine Catamarca in chilenske province Atacama. Visok je 7440 m. Tako kaže zemljevid: South America, ki je izšel v Washingtonu l. 1950.

Na Aiguille du Midi (3842 m) žičnica že obratuje. Iz Chamonixa pelje na Plan de l'Aiguille (2282 m) z gondolo za 80 oseb, nato preko ledenika des Pélérins na vrh z gondolo za 45 oseb.

ÖAV je imel konec l. 1954 108 000 udov. Za kulturne in planinske namene je dalo društvo 1,9 milj. šilingov. Društvo je dalo tudi pobudo, da se vpelje planinstvo v redni učni načrt za srednje šole. Leta 1955 je v Breuilu odnesla prvo mesto gorska reševalna služba ÖAV. Tekmovanje je prvič priredil CAI.

256 žičnic ima Italija za pospeševanje turizma v svojih goratih predelih. Tako ugotavlja »Lo Scarpone«. Leta 1955 so začeli graditi vzpenjačo tudi na Marinellijsko kočo (2810 m) na južni strani Bernine.

Iz Španije poroča Montaña 1954, da so trije plezalci devet dni plezali novo smer v plezalnem vrtcu katalonskih alpinistov v Cavall Bernat. Rabili so 71 klinov, smer je visoka kakih 200 m.

Himalajski inštitut in Šola za himalajske vodnike, oboje ustanovljeno l. 1953 s švicarsko pomočjo, imata 19 učencev, večji del oficirjev indijske armade. Šolo vodi Tensing, pouk pa obsega vse, kar je treba za himalajskega vodnika in vodjo himalajske ekspedicije.

Dôme Blanc je glavni vrh v dolini Langtang v Himalaji. Dolino je leta 1955 preiskovala švicarska ekspedicija, imenovana Lambert - Detry, na vrh (6760 m) pa se je povzpel Raymond Lambert s širimi šerpami. Lambert pravi, da so vrhovi take višine težje dostopni takor kateri koli vrh v Alpah. Tudi Anglež Tilman je rekel: »Zdaj ko smo prišli na Everest, ne govorimo več o tem in se vrnimo k pravemu alpinizmu.«

Ganeš Himal je bil cilj ženske himalajske ekspedicije l. 1955. Monica

Jackson in Betty Clark, obe škotski alpinistki, sta v Ganeš-Himalu dosegli neznani vrh 7260 m.

Stevilo gorskih vodnikov je v Švici od 1. 1928 do 1951 padlo od 800 na 400. Vodstvo SAC bi število rado dvignilo — kar pa pri spremenjenih razmerah najbrž ne bo mogoče. Ni čuda, če je Magnonova knjiga »Zapadna stena Drujev« naletela v glasilu SAC na silovit odpor: zanje ekstremizem sploh nima nobenega opravka z alpinizmom.

Novozelandski alpski klub (CAN) terja od svojih članov, med katerimi je tudi Hillary, trdo šolo. V kočah, ki jih je na M. Cook troje, nimajo nobene udobnosti, tam gorniki ne gredo na oddih. Tu se je ohranila tudi še navada iz dobe klasičnega alpinizma, da vodniki sami kuhajo za svoje cliente, ko dospo do koče.

Za imenoslovje gora se zanimajo tudi Italijani. V Rivista Mensile 1955, št. 1-2, je Giovanni De Simoni napisal članek »Krajevna imena, glas gora«, v katerem opozarja planince na pomemljivo govorico, ki jo imajo poimenovanja gorske pokrajine. V njih so shranjena stoletja cloveške zgodovine, ki ne smejo ostati razumljiva samo filologom, marveč vsem razumnim in plemenitim ljubiteljem gorskega sveta. Do teh spoznanj je pisec prišel ob branju imenoslovnega dela Carla Battistija »La toponomastica del Gruppo del Catinaccio«.

Plezalna oprema francoskih plezalcev v zapadni steni Drujev je bila naslednja: 2 nylonski vrvi, 8,5 mm, 60 m dolžine; 1 navadna vrv, 8 mm, 30 m dolžine, 1 pomožna konopnena vrvica, 5 mm, 30 m dolžine (za narhbtne in za zanke); 6 dvojnih stremeni; 2 trojni stremeni; 2 težki kladivi, 1 navadno kladivo, 1 ledno kladivo, 50 vponk (40 tipa Allain, 10 Simond); 95 klinov: 45 navadnih, 25 večjih, »stopnih«; 5 specjalnih klinov; 20 klinov iz duraluminija; 30 lesenih zagozd; 1 zložljivi cepin in 1 par štirizobnih derez.

Veverice so za leto 1954 zabeležile več prvenstvenih smeri: Oggioni in Aiazzzi v jugovzhodni steni Castelletto di Mezzo (33 klinov, 250 m višine, V.—VI. stopnja); ista dva v severovzhodni steni Campanile Alto di Brenta (2937 m), 650 m višine, komaj 12 klinov, najlepše plezanje IV.—V. stopnje; ista dva z Bonattijem v južni

steni Cima Campiglio Orientale (2970 m), VI. stopnja, 40 klinov, od teh je ostalo 12 v steni; ista dva z Detassisom v severovzhodnem stebru Gemello Superiore (2695 m), V. stopnja De Franceschi in Innerkofler v južni steni Cima Sud dei Mugoni (2739 m), 25 ur plezanja, 1 bivak, 100 klinov, od katerih je 40 ostalo v steni, 350 m višine, VI. in VI.+.

F. Smythe, znameniti himalajec, je dejal: »Alpe včasih morda odpuščajo kako napako plezalca, Himalaja nikoli.« Whymper: »Ničesar ne storite brez premisleka, pretehtajte vsak korak in v začetku vzpona mislite nato, kakšen utegne biti konec.« Obz znamenita angleška alpinista citirajo ob knjigi, ki jo je izdal Pierro Ghiglione »Eroismo e tragedia sul monte Api«. V njej pričuje o svojem vzponu na Api (7140 m), kjer je izgubil tri svoje sodelavce: ing. Barenghija, dr. Bignamija in dr. Rosenkrautza.

Dr. Karl Prusik je napisal v Österreichische Alpenzeitung (1955, št. 5-6) uvod k članku dr. ing. Franceta Avčina o izboljšanju Modčevega izuma. Modčev škripec ga veseli, ker vidi v njem napredovanje svojih uspehov v plezalni tehniki. Dr. Prusik priznava, da sta Modec in Avčin pomembno izboljšala tehnične metode v plezanju.

Ing. Edvard Pichl, eden največjih dunajskih in avstrijskih alpinistov, je spomladi l. 1955 umrl. Pol stoletja je stal v središču avstrijskega planinskega življenja kot alpinist, pisatelj in funkcionar ÖAC, ki mu je več let tudi predsedoval. 33 let je iskal prvenstvene smeri, med drugimi tudi v naših Alpah. Med njegovimi plezalskimi tovariši so Zimmer, Jahn, Gerin in drugi. Pichlove smeri so znane po svoji lepoti, ker mu ni šlo za težavnost, marveč zato, da bi odprl steno čim številnejšim plezalcem (severna stena v Planspitze - Gesäuse, južna stena Dachstein itd.). Malokdo ve, da je med drugimi smermi tudi severni greben Triglava, ki mu nekateri pravijo kar Pichlov greben. Tudi v severni steni Vrtače ima svojo smer. Kot planinski avtor je znan posebno po Hessovem vodniku o Gesäuse, ki ga je od četrte izdaje dalje urejal.

Grand Capucin je toriče šeste stopnje. »Nepremagljiva« vzhodna stena je doživelila doslej že sedmi

vzpon. Izvršila sta ga Parižana Billet in Grassin. Šesti vzpon sta izvedla prav tako Parižana Gervais in Lenain. Obe navezi sta bivakirali skoraj na istem mestu kot veverica Bonatti. Isti navezi sta izvedli tudi prvo ponovitev zapadne stene Drujev julija 1. 1954. Ta je terjala dva bivaka, pri sestopu pa se je ponesrečil v snežnem metežu Lenain. Teden za Francozi sta isto steno zmogla tudi Angleža J. Brown in D. Whillans.

Severna stena Matterhorna je še vedno pomembna za najdrznejše in najboljše naveze. Do poletja 1954 je zabeležila sedem ponovitev, zadnjo so izvedli Avstrijci Forstenlechner, Larch in Willempart. Tretjo ponovitev je doživelva vzhodna stena Brenta Alta (smer Oggioni - Aiazzi), medtem ko šteje Tofana di Roces - Gran Pilastro do poletja 1954 šest ponovitev. V Zinah se beležijo večji del le še vzponi s senzacionalnimi »časi«. Tako je smer Comici - Mazzorana v Mali Zini preplezala avstrijska naveza Egger - Meyer iz Lienza v 4 urah in pol. Egger je sam preplezel Spigolo Giallo v 1 uri in četrt. Cassinovo smer v Piccolissimi je sam preplezel v dveh urah in četrt, Cassinovo smer v Zadnji Zini pa v pičilih 8 urah.

Cesare Maestri, trentinski samohodec, gorski vodnik, se je 4. in 5. maja 1955 po italijanskem grebenu sam povzpel na Matterhorn. Iz Furgena je odšel ob pol treh popoldne, pustil smuči v Oriondē in ob pol osmih dosegel kočo Louis - Amedée, kjer je prebil viharno noč. Naslednji dan je dosegel vrh v najtrših zimskih razmerah.

Ledeniki so občutljivi za lokalno klimo, vplivajo pa nanje tudi spremembe zemeljske klime sploh. Vedo, ki te vplive proučuje, imenujejo klima-glaciologijo. V letu 1954 so v Švici opazovali 100 ledenikov. Rhônski ledenik n. pr. bistveno ni nazadoval, medtem ko so na 19 ledenikih zabeležili znatno nazadovanje. Le širje ledeniki so ohranili isti obseg kakor prejšnja leta, sedem ledenikov pa je nekoliko pridobilo. Povprečno so ledeniki nazadovali za 18,5 m.

R. Wyss je v svojem poročilu o planinskih nesrečah od maja 1954 do maja 1955 zapisal, da so v primeri s številom prometnih nesreč gore postale pravo zatočišče pred nevarnost-

mi, ki človeku prete na cesti. Primera seveda ni natančna, drži pa njegova pripomba, da je nevarnost tu in tam v človeku samem. V Švici se je smrtno ponesrečilo v tem času 59 ljudi, največ pri plezanju (21) in zaradi vremenskih preobratov (8). Plazovi so terjali 8 žrtev.

Iranske gore dele na južno in severno skupino. Južna je široka 200 do 400 km, dolga preko 1000 km in ima več vrhov nad 4000 m. Čeprav je ta pokrajina naseljena že več tisočletij, so gore alpinistično še popolnoma neraziskane. Na pogled niso zanimive, vendar utegnejo nuditi marsikako presenečenje plezalcu in speleologu. Severna skupina, Elburs, (ki ga ne smemo zamenjati s kavkaškim Elbrusom), se razteza ob Kaspiškem morju. Je višja, ozja, bolj vodnata in razčlenjena, pa tudi laže dostopna in bolj znana od južne skupine. V avgustu 1954 so bili v severni skupini, v Alamkuhu in na Demavendu, Francozi Louis Dubost, Paul Gendre, Claude Maillard, Bernard Pierre, François Prévot in Georges Strouvé, pridružili pa so se jim perzijski alpinisti pod vodstvom K. Guilanpurja. Alam - Kuh je manj znan od Demavenda. Leta 1902 se je tu mudil Bornmüller in je verjetno prisel z juga. Z juga sta pristopila tudi angleški diplomat Douglas Busk in avstrijski geograf Hans Bobek, oba leta 1930. Izmerila sta najvišji vrh na 5100 m, vrhovoma Takht in Soleiman sta prisodila 4700 m, kar pa je menda preveč. Leta 1938 je bil tu nemški alpinist L. Steinauer in je prvi pristopil na Takht in Soleiman. Francozi so l. 1954 travcrzirali Takht in Soleiman (po legendi je to prestol kralja Salomon) od juga proti severu, odkrili več pristopov na Šan-Kuh (4300 m), travcrzirali od vzhoda proti zahodu Alam - Kuh (= Gora sveta) v višini 4400—4650 m, preplezali severno in severozahodno steno Alam - Kuha, ki ima ledene strmine 50° do 60°, in severni greben Alam - Kuha. Demavend, visok 5670 m, ugasli vulkan, 80 km od Tehevana, je lahko pristopen z juga in zahoda. Do nedavna so ljudje še verjeli, da je na njem živila pošast, polčlovek - polkača, ki je žrla mlade ljudi. Francozi so hoteli odkriti nov pristop s severovzhoda, kar se jim je tudi posrečilo.

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrť in doživetja zavaruje:*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

Zastopniki
v vseh večjih krajih

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA

MARIBOR

Poštni predel 9 / Telefon 24-32 / Brzjavni naslov: TEKSTILTVOR
NB podružnica Maribor št. 640-T-150

PREDILNICE
TKALNICE
BARVARNE

TISKARNA
APRETURE

Proizvaja:

bombažno prejo, sukanice za šivanje in vezenje, hlačevino, klote, bombažne in umetno svilene podlage, flanele, popeline za srajce in pižame, tiskanine iz bombaža in stanične volne

Vse naše tkanine iz stanične volne ter tropikala so apretirane proti mečkanju in so opremljene s posebnimi zaščitnimi znaki, ki jamčijo za obstojnost apreture tudi po večkratnem pranju.

Izvaža:

sukance za šivanje, klote, svilene serže, popeline, cefirje ter tiskanine za moško perilo in ženske obleke

Uvaža:

surovine, barve, kemikalije, utenzilije itd.

Vsi naši izdelki so enani po izredno dober kvaliteti in nizkih cenah

Tiskarna

IZDELAVA VSEH VRST
TISKOVIN, KATALOGOV
ČASOPISOV, REVIJ IN
KNJIG

Kličarna

IZDELAVA ENO- IN
VEČBARVNIH
KLISEJEV

Knjigoveznica

VEZAVA PREPROSTIH
IN NAJBOLJSIH
DEL

Štampiljarna

IZDELAVA VSEH VRST
ZIGOV IN PEČATOV

TISKARNA

Jože Maškrič

LJUBLJANA

NAZORJEVA ULICA 6

TELEFON
20 - 312

Planinci,

*zahtevajte u trgovinah
kvalitetne športne volnene
tkanine v enomicanem tovarne*

**Tovarniško skladišče v LR Sloveniji
LJUBLJANA, MESTNI TRG
ima na zalogi tudi za plavinske postojanke primerne
volnene odeje**

PARAČIN

C E V I :

vodovodne
plinske
parovodne
konstrukcijske
pohištvene
pancirne
v dimenzijah
 $\frac{1}{8} \text{ --- } 3\text{a}$

ŽELEZARNA JESENICE

LR Slovenija

Spojke za cevi
Loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov

ŽELEZARNE JESENICE

INŠTITUT ZA ELEKTROZVEZE
LJUBLJANA

PROJEKTIRAMO,
RAZVIJAMO IN
DOBavljamO

KRATKOVALOVNE IN ULTRAKRATKOVALOVNE
SPREJEMNO - ODDAJNE POSTAJE,
APARATURE ZA USMERJENE BREZIČNE ZVEZE,
TELEVIZIJSKE APARATURE,
ELEKTRONSKIE MERILNE,
KONTROLNE IN SЛИCNE APARATURE,
MAGNETNE STABILIZATORJE NAPETOSTI,
APARATE IN PRIBOR ZA TELEFONIJO,
RADILJSKE SESTAVNE DELE,
KONDENZATORJE ZA KOMPENZACIJO FAZNEGA
KOTA IN VISOKOFREKVENCNO KERAMIKO

INŠTITUT ZA ELEKTROZVEZE

LJUBLJANA, LINHARTOVA 35

Telefon 39-261 Poštni predal 247

Predstavništva:

BEOGRAD, Bulevar Revolucije 72-74

RIJEKA, Ulica Rade Končara 17

SKOPJE, Friderika Engelsa 11

SPLIT, Solinska 1